

PATVIRTINTA
Šiaulių rajono savivaldybės tarybos
2019 m. vasario 12 d. sprendimu Nr. T-2
(Šiaulių rajono savivaldybės tarybos
2019 m. gruodžio 17 d. sprendimo Nr. T-364
redakcija)

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS 2019–2021 METAMS

Šiauliai, 2019

**ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS 2019–2021 METAMS**

SITUACIJOS ANALIZĖ

IŠORINĖS APLINKOS ANALIZĖ

POLITINIAI – TEISINIAI VEIKSNIAI

Tarptautiniai, valstybės lygmens. „Europa 2020“ – tai 2010 m. pradėta įgyvendinti Europos Sąjungos dešimties metų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija. Strategija „Europa 2020“ siekiama augimo, kuris būtų: pažangus (veiksmingesnės investicijos į švietimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas), tvarus (ryžtingas perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos) ir integracinis (daug dėmesio darbo vietų kūrimui ir skurdo mažinimui). Strategijoje iškelti penki pagrindiniai tikslai, kuriais remiantis nustatyti nacionaliniai siekiai, kuriuos Lietuva turi pasiekti iki dešimtmečio pabaigos:

1. Užimtumas: 72,8 proc. 20–64 metų žmonių turėtų turėti darbą.
2. Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra: 1,9 proc. BVP turėtų būti investuojama į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą.
3. Klimato kaita ir energetika: šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis turėtų būti sumažintas 15 proc., palyginti su 1990 m. rodikliais; 23 proc. energijos turėtų būti gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių; energijos vartojimo efektyvumas – energijos vartojimo sumažinimas turėtų siekti – 1,14 Mtnė.
4. Švietimas: reikėtų užtikrinti, kad pagrindinį išsilavinimą neįgijusių mokinių dalis nebūtų didesnė nei 5 proc., vidurinį išsilavinimą – 3 proc.; svarbu užtikrinti, kad ne mažiau kaip 40 proc. 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą.
5. Skurdas ir socialinė atskirtis: svarbu bent 170 tūkst. sumažinti skurde gyvenančių ir socialiai atskirtų žmonių arba žmonių, kuriems tai gresia, skaičių.

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ išskirtos šios pažangai svarbios vertybės – atvirumas, kūrybingumas, atsakomybė bei trys esminės pažangos sritys – visuomenė, ekonomika ir valdymas. Pokyčiai šiose srityse įtvirtins pažangos vertybes, kurios taps sąmoningu žmogaus siekiu kiekvienoje iš pažangos sričių. Pokyčių siekiama šiose srityse: sumani visuomenė, sumani ekonomika, sumanus valdymas. Šie prioritetai detalizuoti rengiant vidutinio laikotarpio strateginius dokumentus, programas, planus. Strategijai įgyvendinti patvirtinta Nacionalinės pažangos programa, kuri yra pagrindinis valstybės plėtros strateginis dokumentas bei pagrindas Europos Sąjungos paramos panaudojimui Lietuvoje 2014–2020 metais.

Regiono lygmens. 2013 m. gruodžio 3 d. Šiaulių regiono plėtros tarybos sprendimu Nr. 51/5S-76 „Dėl Šiaulių regiono 2014–2020 metų plėtros plano patvirtinimo“ patvirtintas Šiaulių regiono 2014–2020 m. plėtros planas. Plėtros planas yra strateginis dokumentas, kuris skirtas įgyvendinti nacionalinę politiką regioninės plėtros srityje bei tinkamai pasiręgti ir panaudoti ES struktūrinę paramą. Planas atnaujintas 2015 m. spalio 15 d. Šiaulių regiono plėtros tarybos sprendimu Nr. 51/5S-56, pakeistas 2016 m. vasario 10 d. sprendimu Nr. 51/5S-9, 2016 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. 51/5S-20, 2016 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 51/5S-29, 2016 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Nr. 51/5S-47, 2016 m. rugsėjo 30 d. sprendimu Nr. 51/5S-48.

ES struktūrinės paramos panaudojimas. ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2007–2013

m. teikta pagal Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atskiras veiksmų programas, skirtas strategijai įgyvendinti. 2007–2013 m. laikotarpiu ES struktūrinės paramos lėšomis Šiaulių rajono savivaldybėje įgyvendinti projektai, kurių vertė siekia daugiau nei 70 mln. Eur (šaltinis – portalas www.esparama.lt). Prie stambiausių įgyvendintų projektų paminėtinas 2009 m. ES Sanglaudos fondo lėšomis baigtas įgyvendinti „Ventos – Lielupės upės baseino investicinės programos I etapo, I fazės Šiaulių rajono projektas“, kurio vertė siekė kiek daugiau nei 46 mln. EUR. Taip pat sėkmingai įgyvendinti didelės vertės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros („Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros renovavimas ir plėtra Šiaulių rajone (Kuršėnuose)“, vertė – 2 mln. 751 tūkst. Eur), susisiekimo infrastruktūros („Šiaulių rajono Aukštelkės, Bubių, Ginkūnų kaimų gatvių modernizavimas“, vertė – 1 mln. 486 tūkst. Eur), aplinkos tvarkymo („Ventos upės pakrančių Kuršėnų mieste sutvarkymas“) ir kt. projektai. Šios iniciatyvos ženkliai prisidėjo prie gyvenamosios aplinkos tausojo ir gyventojų gyvenimo sąlygų gerėjimo Šiaulių rajone. 2007–2013 m. laikotarpiu aktyviai vykdyti Šiaulių rajono švietimo įstaigų pastatų renovavimo bei jų modernizavimo, socialinių paslaugų kokybės gerinimo projektai. Iš viso įgyvendinta 13 projektų, kurių bendra vertė – 6 mln. 336 tūkst. Eur. Kryptingai įgyvendinti turizmo infrastruktūros projektai, atnaujinta ir turizmo reikmėms pritaikyta viešoji turizmo infrastruktūra: iš viso įgyvendinti 6 projektai, kurių vertė – 1 mln. 249 tūkst. Eur.

2014–2020 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo perspektyvoje numatoma spręsti gyvenamosioms vietoms būdingas problemas, skatinant jų plėtrą, didinant konkurencingumą ir gyvenamosios vietovės patrauklumą, skatinant ekonomikos augimą, plėtojant viešąją infrastruktūrą.

Pagal 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programą iki 2018 m. pabaigos ES struktūrinės paramos lėšomis Šiaulių rajono savivaldybėje jau įgyvendinta projektų, kurių vertė siekia daugiau nei 4 mln. Eur (šaltinis – portalas www.esparama.lt).

2018 m. Šiaulių rajono savivaldybės administracija bagė įgyvendinti projektą „Šiaulių rajono savivaldybės Etninės kultūros ir tradicinių amatų centro plėtra (2 etapas)“. Baigti 2016 metais pradėti Gruzdžių gimnazijos rekonstravimo darbai, vykdomi įgyvendinant projektą „Šiaulių rajono Gruzdžių gimnazijos pastato rekonstravimas“, kurio vertė – 1 126 336,00 Eur, Klimato kaitos specialiosios programos finansuojama dalis – 506 400,60 Eur.

Šiais metais toliau sėkmingai vykdomi 2016-2017 metais pradėti įgyvendinti projektai „Socialinio būsto fondo plėtra Šiaulių rajone“, „Pastato, esančio adresu Daugėlių g. 90 B modernizavimas“, „Meškuičių miestelio bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros kompleksiškas atnaujinimas“, „Kompleksinių paslaugų šeimai teikimas Šiaulių rajone“, „Savivaldybės jungiančios turizmo informacinės infrastruktūros plėtra Šiaulių regione“, „Kurtuvėnų dvaro sodybos parko tvarkymas“.

2018 metais pasirašytos dvidešimties projektų sutartys, kurių vertė – 12 mln. Eur, numatomas ES fondų ir valstybės biudžeto lėšų finansavimas šiems projektams – 7,2 mln. Eur.

EKONOMINIAI VEIKSNIAI

BENDRIEJI EKONOMINIAI RODIKLIAI

2018 m. šalies bendrasis vidaus produktas (BVP) to meto kainomis siekė 45,2 mlrd. Eur, remdamasis išankstiniais duomenimis, praneša Lietuvos statistikos departamentas.

Palyginti su 2017 m., realus BVP pokytis sudarė 3,6 proc. BVP raidai didžiausią teigiamą įtaką 2014–2018 m. darė paslaugų sektoriaus ir pramonės pridėtinės vertės augimas.

BVP augo visais 2018 m. ketvirčiais: I ketv. – 3,7 proc., II ketv. – 3,8 proc., III ketv. – 3,3 proc., IV ketv. – 3,6 proc.

2017-aisiais fiksuotas spartesnis ekonomikos augimas 2018 m. vėl siek tiek sulėtėjo.

2018 m. Lietuvoje užfiksuota metinė (2018 m. gruodį, palyginti su 2017 m. gruodžiu) 1,9 proc. infliacija.

Bendrąjį metinį kainų pokytį lėmė su būstu susijusių prekių ir paslaugų, vandens, elektros, dujų ir kito kuro kainų padidėjimas 5,9 proc., viešbučių, kavinių ir restoranų teikiamų paslaugų – 6,6 proc., alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių – 3,2 proc., transporto prekių ir paslaugų – 1,8 proc., įvairių prekių ir paslaugų – 3 proc., sveikatos priežiūros prekių ir paslaugų – 2,5 proc. bei maisto produktų ir nealkoholinių gėrimų sumažėjimas 0,6 proc.

Per 2018 m. prekės pabrango 1 proc., paslaugos – 4,3 proc.

Valstybės ir savivaldybių institucijų administruojamos kainos padidėjo 1,6 proc., rinkos kainos – 1,9 proc.

Per penkerius metus (2018 m. gruodį, palyginti su 2013 m. gruodžiu), vartojimo prekių ir paslaugų kainos padidėjo 7,3 proc., iš jų prekių – 3,1 proc., paslaugų – 20,9 proc.

2018 m. visose ES šalyse fiksuota vidutinė metinė (2018 m., palyginti su 2017 m.) infliacija. ES ji sudarė 1,9 proc., euro zonoje – 1,7 proc. Lietuvoje pagal suderintą vartotojų kainų indeksą apskaičiuota 2018 m. vidutinė metinė infliacija sudarė 2,5 proc.

2019 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 mln. 794 tūkst. nuolatinių gyventojų – 14,9 tūkst., arba 0,5 proc., mažiau negu 2018 m. pradžioje.. Pernai 11,6 tūkst. daugiau žmonių mirė negu gimė kūdikių ir 3,3 tūkst. daugiau žmonių emigravo negu imigravo (2017 m. – atitinkamai 11,5 tūkst. ir 27,5 tūkst.).

2018 m. šalyje buvo 1 mln. 368 tūkst. užimtų gyventojų, 91 tūkst. bedarbių ir 920 tūkst. ekonomiškai neaktyvių 15 metų ir vyresnių gyventojų. Per metus užimtų gyventojų skaičius padidėjo 13,6 tūkst., arba 1 proc. Bedarbių skaičius sumažėjo 12,1 tūkst., arba 11,7 proc., ekonomiškai neaktyvių gyventojų – 27,4 tūkst., arba 2,9 proc. 2018 m. nedarbo lygis šalyje buvo 6,2 proc., arba 0,9 proc. punkto mažesnis nei 2017 m. Ilgalaikio nedarbo lygis 2018 m. sudarė 2 proc. ir buvo 0,7 proc. punkto mažesnis nei 2017 m.

Vidutinis mėnesinis bruto (iki mokesčių) darbo užmokestis, įskaitant individualiąsias įmones, 2018 m. padidėjo 9,6 proc., arba 81 Eur, ir sudarė 921 Eur. Vidutinis mėnesinis neto (atskaičius mokesčius) darbo užmokestis 2018 m. sudarė 718 Eur ir per metus padidėjo 8,8 proc., arba 58 Eur.

Realusis darbo užmokestis (neto darbo užmokestis atsižvelgus į vidutinį vartotojų kainų pokytį – 1,9 proc.) per metus padidėjo 5,9 proc.

2018 m. bruto darbo užmokestis sparčiau didėjo viešajame sektoriuje (10,2 proc., arba 88 Eur) ir sudarė 942 Eur, o privačiajame sektoriuje padidėjo 9,4 proc., arba 78 Eur, ir sudarė 912 Eur.

2018 m. bruto darbo užmokestis šalies ūkyje didėjo visų ekonominės veiklos rūšių įmonėse ir įstaigose, ypač žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (apie 14,4 proc.) bei informacijos ir ryšių veikloje (apie 14,2 proc.). Didžiausią bruto darbo užmokestį gavo finansinės ir draudimo įmonių darbuotojai (apie 1664 Eur), informacijos ir ryšių (apie 1653 Eur), profesinės, mokslinės ir techninės veiklos įmonių darbuotojai (apie 1178 Eur).

2018 m. spalio mėn. duomenimis, ketvirtadalis visų šalies ūkio darbuotojų uždirbo 500 Eur ir mažiau, kiti 25 proc. darbuotojų – nuo 501 iki 725 Eur, kitas ketvirtadalis – nuo 726 iki 1082 Eur ir likęs ketvirtadalis – 1082 Eur ir daugiau. Bruto darbo užmokesčio mediana 2018 m. spalio mėn. sudarė 725 Eur ir buvo 75 Eur didesnė nei 2017 m. spalio mėn., o daugiau nei 6 tūkst. Eur gavo 1661 darbuotojas (384 darbuotojais daugiau nei 2017 m. spalio mėn.).

2018 m. šalies ūkio vidutinis darbuotojų (mokėjusių mokesčius Sodrai) skaičius sudarė apie 1 mln. 269 tūkst., ir palyginti su 2017 m., padidėjo 8 tūkst. Daugiau nei du trečdaliai darbuotojų dirbo privačiajame sektoriuje (70,7 proc. arba 897,5 tūkst.), mažiau nei trečdalis (29,3 proc. arba 371,1 tūkst.) – viešajame (įskaitant valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojus).

Nagrinėjant regioninius BVP rodiklius, Vidurio ir vakarų Lietuvos regionui teko 25 014 mln. Eur BVP to meto kainomis arba 59,3 proc. Lietuvos Respublikos analogiško rodiklio.

Tiesioginės užsienio investicijos (toliau – TUI) – tai užsienio fizinių ir juridinių asmenų šalyje arba šalies fizinių ir juridinių asmenų užsienyje įsigyjamas ilgalaikis turtas, žemė, pastatai, įrenginiai ar veikiančios įmonės (jų akcijos). TUI parodo verslo aplinkos tvarumą, investicijų atsipirkimo galimybes, darbo našumą. TUI apimtys Šiaulių apskrityje 2018 m. pradžioje siekė

1195 Eur vienam gyventojui ir lyginant su 2017 m. pradžios duomenimis (541 Eur vienam gyventojui) padidėjo 23,45 proc. TUI apimtys Šiaulių rajono savivaldybėje 2018 m. pradžioje siekė 557 Eur vienam gyventojui ir lyginant su 2017 m. pradžios duomenimis (541 Eur vienam gyventojui) padidėjo 2,9 proc. TUI apimtys vienam Šiaulių rajono savivaldybės gyventojui taip pat augo (32,6 proc.) ir 2016 m. siekė 541 Eur.

Vertinant gyventojų užimtumo rodiklius pažymėtina, kad Šiaulių apskrityje 2018 m. pradžioje buvo 118,20 tūkst. užimtų gyventojų ir lyginant su 2017 m. pradžios duomenimis (121,00 Eur) sumažėjo 2,3 proc. Šiaulių rajono savivaldybėje 2018 m. pradžioje buvo 17,7 tūkst. užimtų gyventojų ir lyginant su 2017 m. pradžios duomenimis (19,4 Eur) sumažėjo 8,8 proc.

Materialinės investicijos (toliau – MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba jo vertei padidinti. MI Šiaulių rajono savivaldybėje 2017 m. siekė 59 175 tūkst. Eur ir, lyginant su 2016 m. (51 536 tūkst. Eur), padidėjo 14,8 proc. MI Šiaulių apskrityje 2017 m. siekė 447 753 tūkst. Eur ir, lyginant su 2016 m. (423 362 tūkst. Eur), padidėjo 5,8 proc.

VERSLAS

Vienas svarbiausių rodiklių, apibūdinančių verslo situaciją ir gyventojų verslumo lygį, yra bendras įmonių skaičius ir įmonių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų. 2018 m. pradžioje Šiaulių rajono savivaldybėje veikė 1018 ūkio subjektų, 2019 m. pradžioje – 846 ūkio subjektai arba 17 proc. mažiau nei 2018 m.

2018 m. pradžioje – 78,3 proc. (mažų ir vidutinių įmonių 797). 2018 metų pradžia mažų ir vidutinių įmonių skaičiaus rodiklis Šiaulių rajono savivaldybėje buvo didžiausias iš visų apskrities savivaldybių, apskrityje – 0,73 proc. visų veikiančių ūkio subjektų. Lietuvoje mažos ir vidutinės įmonės sudarė 80 proc. visų veikiančių ūkio subjektų.

Kadangi Šiaulių rajonas pasižymi gerai išplėtotu žemės ūkiu ir žemės ūkio produkcijos perdirbimu, Šiaulių rajono savivaldybėje gausu mėsos perdirbimo, duonos ir pyrago gaminių verslų, taip pat vystoma medienos perdirbimo veikla, baldų gamyba ir kt. Be to, plėtojami ir netradiciniai žemės ūkio verslai – švelniakailių žvėrelių, vynuoginių sraigčių, grybų, uogų, gėlių, prieskoninių augalų auginimas, taip pat žuvininkystė, arklėninkystė, avininkystė, miškininkystė.

Šiaulių rajonas turi gerai išplėtotą infrastruktūrą verslo plėtrai, rajone yra pakankamai laisvų žemės plotų su netoliese esančiomis komunikacijomis (elektros tinklais, dujotiekiais, vandentiekio magistraliniais tinklais). Žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos, Šiaulių rajonui tai itin paranku, nes atsiveria plačios galimybės industrinių parkų kūrimui, investicijų pritraukimui.

Šiaulių rajono savivaldybės verslo situacijai ir plėtrai didelę įtaką daro Šiaulių miestas – Šiaulių apskrities ir Šiaulių rajono administracinis centras, kuriame sutelktas ekonominis, verslo, mokslo potencialas. Nemaža dalis Šiaulių rajono gyventojų dėl įvairesnės rinkos, platesnių verslo galimybių, didesnės prekių, paslaugų pasiūlos dirba, plėtoja verslus ir kuria pridėtinę vertę Šiaulių miesto savivaldybėje. Kita vertus, tokiu būdu didėja Šiaulių rajono gyventojų užimtumas, mieste gaunamų pajamų dydžiui viršijant kaimo vietovėse gaunamų pajamų vidurkį, auga surenkamo gyventojų pajamų mokesčio suma Šiaulių rajone.

Šiaulių rajone sėkmingai pradėta formuoti verslo rėmimo sistema, skatinama smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, teikiant savivaldybės paramą. Šiaulių rajono savivaldybės 2018 m. biudžete smulkiąjam ir vidutiniam verslui remti buvo skirta 73,2 tūkst. Eur, iš jų: 60,5 tūkst. Eur viešųjų paslaugų verslui plėtoti, 12,7 tūkst. Eur – organizuojamų verslininkų mokymų, verslo misijų, verslo parodų išlaidoms apmokėti, naujų įmonių įregistravimo išlaidoms iš dalies padengti. Be to, naujai įregistruotos rajone įmonės atleidžiamos nuo ne žemės ūkio paskirties žemės ir kito nekilnojamojo turto mokesčio.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 m. programą, kurios vienas pagrindinių siekių – skatinti šalies konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos

tikslai:

1. Didinti tiesiogines investicijas į gamybos ir paslaugų sektorius.
2. Modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę.
3. Aprūpinti Lietuvos verslą konkurencingais žmogiškaisiais ištekliais.

Šiaulių rajono savivaldybės ekonominiai rodikliai regiono ir šalies kontekste yra stabilūs, tačiau kai kuriose srityse nuo šalies ir regiono atsilieka (pavyzdžiui, nedideli tiesioginių užsienio investicijų srautai, mažai stambių įmonių ir pan.), o tai gali turėti neigiamos įtakos savivaldybės ekonomikos plėtrai, konkurencingumui, investiciniam patrauklumui. Siekiant užtikrinti ekonominį stabilumą ir vietos ūkio plėtros perspektyvas, remiantis programos tikslais, būtina skatinti investicijas į paslaugų ir gamybos sektorius gerinant investicinę aplinką, skatinant viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, investuotojus kviečiant įgyvendinti gamybos ir paslaugų srities projektus (laisvųjų ekonominių zonų, pramonės parkų, viešųjų logistikos centrų ir kt. steigimas), skatinant pramonės ir paslaugų įmonių steigimąsi, jungimąsi ir glaudesnę bendradarbiavimą (klasterių kūrimas) ir pan. Be to, augant vietos ūkio konkurencingumui, svarbu užtikrinti žmogiškųjų išteklių pakankumą ir tinkamą jų pasirengimą konkuruoti, sukuriant optimalų mokymosi) įstaigų tinklą, pasirengusį reaguoti į nuolat kintančią padėtį darbo rinkoje, aprūpinant kokybiškais, konkurencingais darbuotojais.

Įgyvendinant Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 m. programą, kurios strateginis tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą kuriant efektyvią inovacijų sistemą, skatinančią ūkio inovatyvumą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Plėtojant naujas žinias ir jų taikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę.
2. Didinti verslo inovacinį potencialą.
3. Didinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumą ir skatinti inovacijas viešajame sektoriuje.

Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 m. programoje numatyta, jog inovacijų plėtros pagrindas – nenutrūkstama mokslo ir studijų plėtra. Kuriant modernią, didesnę pridėtinę vertę nešančią ekonomiką, teigiamą poveikį daro reikalingų žinių įgijimas, intelektinio potencialo gausinimas. Šiaulių mieste esančios aukštojo mokslo, profesinio mokymo įstaigos turi didelę reikšmę Šiaulių rajono ekonomikos, mokslo, verslo plėtotei bei šių sričių integracijai. Kuriant žiniomis grįstą ekonomiką, tikslinga išnaudoti esamą Šiaulių rajono intelektinį kapitalą sudarant sąlygas vykdyti aukšto lygio, bendruomenės bei ūkio poreikius atitinkančias mokslo ir technologijų veiklas, skatinti besimokančiųjų kūrybiškumą bei žingeidumą, suteikti žinių apie inovatyvaus verslo pradžią ir kt. Taip pat svarbu skatinti investicijas į tas verslo sritis, kurios reikalautų aukštos kvalifikacijos darbo jėgos, sugebančios kurti konkurencingus produktus vietos bei užsienio rinkoms. Inovacijų plėtra neįmanoma be tikslingos inovacijų politikos formavimo. Dėl šios priežasties prioritetine kryptimi turi tapti ir reguliacinės viešojo sektoriaus aplinkos stiprinimas.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinis siekis – bendruomenių, nevyriausybinų organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, skleidimas, Šiaulių rajono savivaldybei ekonomikos ir verslo plėtros srityje aktualiausi yra šis pažangos strategijos užmojis:

Sumani ekonomika – lanksti ir gebanti konkuruoti pasaulyje [atvirumas], aukštą pridėtinę vertę kurianti ekonomika, grindžiama žiniomis, inovacijomis, verslumu [kūrybingumas] ir socialiniu atsakingumu bei „žaliuoju“ augimu [atsakomybė].

Siekiant palaikyti sumanios ekonomikos iniciatyvas, svarbu didelį dėmesį skirti verslumo skatinimui ir remti verslo kūrimąsi, užtikrinti aukštą pridėtinę vertę kuriančias darbo vietas, kurti paprastą, skaidrią ir prognozuojamą mokesčių sistemą, sąlygas verslo, švietimo, mokslo ir kultūros integracijai, vietos ūkio struktūroje palaikyti pramonės ir paslaugų dermę ir kt.

ŽEMĖS ŪKIS IR MIŠKININKYSTĖ

Remiantis Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenimis 2017 m. žemės ūkio naudmenos Šiaulių rajono savivaldybėje sudarė 55,25 proc. (apskirtyje – 62,10 proc., šalyje – 52,41 proc.), miškai – 34,47 proc. (apskirtyje – 26,98 proc., šalyje – 33,38 proc.) viso žemės ploto. Šiaulių rajono savivaldybės žemės ūkio naudmenos sudaro 2,90 proc. šalies ir 18,74 proc. Šiaulių apskrities žemės ūkio naudmenų. Miškai ir miško žemė Šiaulių rajono savivaldybėje sudaro 34,46 proc. viso žemės ūkio fondo (Lietuvoje – 33,38 proc., Šiaulių apskirtyje – 26,98 proc.). Pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenimis-medienos ištekliai Šiaulių rajono savivaldybėje (11 760 tūkst. m³) sudarė 2,41 proc. šalies ir 26,23 proc. Šiaulių apskrities išteklių.

VĮ „Valstybės žemės fondas“ 2018 m. pateiktais duomenimis Šiaulių rajone yra nusausta (melioruota) 89 474 ha žemės plotas, iš jos žemės ūkio naudmenos sudaro 83 318 ha.

Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2019 m. sausio 1 d. duomenimis Šiaulių rajono savivaldybėje yra įregistruoti 2344 vnt. ūkininkų ūkių, kurių vidutinis dydis yra apie 9,51 ha, o šalies ūkininkų ūkių dydžio vidurkis yra 10,52 ha. Minėti ūkininkų ūkiai apdirba 23 221 ha žemės.

2018 m. Šiaulių rajono savivaldybėje priimtose 2337 paraiškos paramai gauti už žemės ūkio naudmenas ir kitus plotus bei gyvulius. Deklaruotas plotas sudaro 91215 ha žemės bei kitų naudmenų. Šiaulių rajone priimtose 142 jaunojo ūkininko paraiškos, jų deklaruotas plotas sudaro 6338 ha. Ekologinis ūkininkavimas apima 2617 ha.

Bendrosios žemės ūkio produkcijos, kurią sudaro augalininkystės bei gyvulininkystės produkcija, apimtys 2016–2017 m. didėjo tiek Šiaulių rajono savivaldybėje, tiek ir šalyje bei Šiaulių apskrityje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, bendrosios žemės ūkio produkcijos apimtys analizuojamu periodu Šiaulių rajono savivaldybėje padidėjo 25 mln. Eur (27,3 proc.), Šiaulių apskrityje – 53,7 mln. Eur (11,7 proc.), šalyje – 275 mln. Eur (11,6 proc.). Augalininkystės produkcijos apimtys Šiaulių rajono savivaldybėje padidėjo 30 proc. (21,8 mln. Eur), Šiaulių apskrityje – 10,5 proc. (36,9 mln. Eur), visoje šalyje – 7,2 proc. (105,5 mln. Eur). Gyvulininkystės produkcijos gamybos apimtys Šiaulių rajono savivaldybėje 2016–2017 m. laikotarpiu išaugo 16,9 proc. (3,2 mln. Eur), Šiaulių apskrityje fiksuotas 15,5 proc. didėjimas (16,8 mln. Eur), o visoje šalyje 19,8 proc. (159,1 mln. Eur) didėjimas. Šiaulių rajono savivaldybėje 2017 m. buvo pagaminta 22,7 proc. visos Šiaulių apskrities žemės ūkio produkcijos. Bendroji žemės ūkio produkcijos vertė savivaldybėje siekė 116,6 mln. Eur. Šiaulių rajono savivaldybėje žemės ūkis daugiau orientuotas į augalininkystės produkcijos gaminimą. 2017 m. augalininkystė sudarė 81 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos. Šalyje ir Šiaulių apskrityje vyravo panašios tendencijos, kaip ir Šiaulių rajone – augalininkystė sudarė didžiausią bendrosios žemės ūkio produkcijos dalį (atitinkamai 61,9 ir 75,7 proc.).

Šiaulių rajono savivaldybei būdingas gana aukštas derlingumas. 2017 m. grūdinių kultūrų derlius buvo 45,2 proc. didesnis nei šalies ir 14,9 proc. didesnis nei Šiaulių apskrities vidurkiai, bulvių derlingumas lyginant su šalies vidurku mažėjo 23 proc., o lyginant su Šiaulių apskrities vidurkiu mažėjo 31 proc. 2017 metų ruduo buvo nepalankus dėl hidrometeorologinių sąlygų, todėl didelė dalis bulvių derliaus žuvo.

2018 m. pradžioje Šiaulių rajone buvo 848 galvijų laikytojai, kurie laikė 16202 galvijus, iš jų 5678 melžiamas karves, 2550 kiaulių, 2433 avis, 430 ožkų, 743239 paukščių (302271 vištų). Vidutiniškai iš vienos karvės Šiaulių rajone primelžta 6496 kg pieno.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą, jos pagrindiniai prioritetai, taikytini ir Šiaulių rajono savivaldybei, yra šie:

1. Skatinti žinių perteikimą ir inovacijas žemės ūkyje, miškininkystėje ir kaimo

vietovėse.

2. Didinti visų tipų žemės ūkio veiklos konkurencingumą ir ūkių perspektyvumą.
3. Skatinti maisto grandinės organizavimą ir rizikos valdymą žemės ūkyje.
4. Atkurti, išsaugoti ir pagerinti nuo žemės ūkio ir miškininkystės priklausančias ekosistemas.
5. Skatinti efektyvų išteklių naudojimą ir remti perėjimą nuo klimato kaitai atsparios mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose.
6. Skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse.

Numatytų kryptių įgyvendinimas suteiks galimybę skatinti žemės ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumą, inovatyvumą, o tai, atsižvelgiant į Šiaulių rajono ūkio struktūrą ir itin palankias sąlygas žemės ūkio ir miškininkystės plėtotei, didins šios srities perspektyvumą regiono lygiu.

Įgyvendinant Nacionalinę 2014–2020 m. gyvulininkystės sektoriaus plėtros programą, kurios strateginis tikslas – stiprinti į vidaus ir užsienio rinką orientuotą konkurencingą gyvulininkystės sektorių, ūkinių gyvūnų augintojams užtikrinantį pajamas, o vartotojams – geros kokybės produktus, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą.
2. Diegti naujausias technologijas gyvulininkystės ūkiuose, pritaikyti mokslo laimėjimus, užtikrinti aukštos kvalifikacijos gyvulininkystės ūkiui būtinų specialistų rengimą.
3. Tobulinti ūkinių gyvūnų veislininkystės sistemą, didinti veislinių ūkinių gyvūnų skaičių, saugoti ūkinių gyvūnų genetinius išteklius.
4. Užtikrinti ūkinių gyvūnų gerovę ir sveikatingumą.

Atsižvelgiant į mažėjančias gyvulininkystės produkcijos apimtis Šiaulių rajono savivaldybėje, būtina imtis priemonių, būtinų gyvulininkystės sektoriaus plėtrai. Tai įgyvendinti padėtų gyvulininkystės ūkių konkurencingumo skatinimas, užtikrinant investicinę paramą projektams šioje srityje, gyvulininkystės produkcijos gamybos ir eksporto didinimas, inovacijų ir naujausių technologijų diegimas, gyvulininkystės ūkių aprūpinimas kvalifikuotais specialistais, jaunimo skatinimas domėtis žemės ūkiu ir gyvulininkyste ir pan.

Įgyvendinant Nacionalinę miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programą, kurios strateginis tikslas – didinti miškų teikiamą įvairiapusę naudą visuomenei atsižvelgiant į ilgą miško augimo trukmę ir nuosavybės formų skirtumus bei sąveiką, taip pat užtikrinant darnaus miškų ūkio principų įgyvendinimą visuose šalies miškuose, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Išsaugoti ir gausinti Lietuvos miškus ir jų išteklius.
2. Užtikrinti racionalų Lietuvos miškų išteklių naudojimą ir didinti medynų produktyvumą.
3. Didinti miškų ūkio ekonominį efektyvumą ir konkurencingumą.
4. Išsaugoti ir didinti miško ekosistemų tvarumą atsižvelgiant į jų ekologinį ir socialinį vaidmenį, klimato kaitos įtaką.

Siekiant palaikyti miškų ūkio sektoriaus tvarumą, tikslinga didinti vietovės miškingumą įvedant mišką nenaudojamoje ir žemės ūkiui netinkamoje žemėje, taip pat finansiškai skatinant

įveisti miškus privačioje ir valstybinėje žemėje, plėtojant miškų atkūrimą genetiniu–ekologiniu pagrindu, užtikrinant tinkamą miškų apsaugą nuo ligų, kenkėjų ir gaisrų išplitimo, sudarant prielaidas įgyvendinti nepertraukiamą miškotvarką, skatinant investicijas į miškus ir miškų ūkį, ypač inovacijas, didinant miškų ūrėdijų veiklos efektyvumą, skatinant rekreacinių miško funkcijų plėtrą, rekreacinės infrastruktūros objektų miškuose įrengimą ir tvarkymą, kultūros paveldo objektų ir jų paminklinės aplinkos miškuose išsaugojimą ir kt.

Įgyvendinant Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kurios svarbiausias numatomas aplinkos apsaugos politikos tikslas – pasiekti, kad Lietuvos aplinka būtų sveika, švari ir saugi, darniai tenkinanti visuomenės, aplinkosaugos ir ekonomikos poreikius, Šiaulių rajono savivaldybei žemės ūkio ir miškininkystės srityje aktualiausia yra ši programos prioritetinė kryptis:

1. Darnus gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas.

Atsižvelgiant į šią kryptį, darnų miškų tvarkymą numatoma užtikrinti gausinant miškus ir jų išteklius, išsaugant ir formuojant tvarias miško ekosistemas, miško išteklius naudojant racionaliai. Šiaulių rajono savivaldybė pasižymi dideliu miškingumu, todėl šie prioritetai, siekiant miškų tvarumo, yra itin svarbūs.

STATYBA IR GYVENAMASIS FONDAS

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę energetikos nepriklausomybės strategiją, kurios numatomų energetikos politikos krypčių ir veiksmų pagrindinis tikslas – Lietuvos energetinės nepriklausomybės iki 2020 metų užtikrinimas, sustiprinsiantis Lietuvos energetinį saugumą ir konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei statybos ir gyvenamojo fondo srityje aktualiausia yra ši programos iniciatyva:

Šiluma. Šioje kryptyje svarbu siekti šilumos vartojimo efektyvumo didinimo. Šilumos energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra itin naudingas gyventojams dėl mažėjančių išlaidų šildymui, regionui – dėl didėjančios energetinės nepriklausomybės ir teigiamo poveikio vidaus ekonomikai, o aplinkai – dėl mažesnio teršalų bei šiltnamio efekto sukeliančių dujų išmetimo.

Įgyvendinant Nacionalinę šilumos ūkio plėtros 2015–2021 m. programą, kurios strateginis tikslas – didinti šilumos gamybos, perdavimo ir vartojimo efektyvumą, pakeisti šilumos gamybai naudojamas importuojamas gamtines dujas tvariais vietiniais ir atsinaujinančiais energijos ištekliais, taip siekiant mažinti šilumos kainas, Šiaulių rajono savivaldybei statybos ir gyvenamojo fondo srityje aktualiausios yra šios programos iniciatyvos:

1. Mažinti šilumos energijos kainas ir aplinkos taršą, šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (arba) vietiniams energijos ištekliais.
2. Mažinti šilumos perdavimo nuostolius.

Siekiant šių tikslų įgyvendinimo Šiaulių rajono savivaldybėje, siūlytina tobulinti centralizuoto šilumos tiekimo sistemų plėtros planavimo ir reguliavimo taisykles. Tikslinga numatyti mechanizmus, kurie skatintų efektyvų investicijų įgyvendinimą, sudarytų sąlygas mažinti šilumos vartojimą, šilumos gamybos ir transportavimo sąnaudas ir kt. Taip pat būtina mažinti šilumos energijos nuostolius perdavimo tinkluose ir šiuos tinklus pritaikyti vartotojų poreikiams.

TRANSPORTAS

Transporto sektorius šalies ir regiono ekonomikos plėtotei atlieka svarbų vaidmenį: ši sritis prisideda prie pramonės ir verslo (ypatingai logistikos) kūrimo. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, transporto plėtra suintensyvėjo, paspartėjo tarptautiniai integracijos procesai į Europos Sąjungos transporto paslaugų rinką.

2018 m. bendras vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis Šiaulių rajono savivaldybėje

siekė 1 655 km, iš jė 1 423 km su kelio danga. 2018 m. vietinės reikėmės keliai su patobulinta danga siekė 188 km (11,36 proc.), žvyro keliai – 1 235 km (74,62 proc.), keliai su grunto danga – 232 km (14,02 proc.).

Palanki Šiaulių rajono geografinė padėtis suteikia patrauklumo išorinių investicijų ir verslo plėtros požiūriu. Šiaulių rajonas turi gerą vietos ir tarptautinį susisiekimą: iki Lietuvos sostinės Vilniaus – 220 km, iki Latvijos sostinės Rygos – 130 km, iki neužšalancio Klaipėdos jūrų uosto – 160 km. Šiaulių rajone kertasi automagistralės, vedančios į Sankt Peterburgą, Kaliningradą, Vilnių, Varšuvą (didžiojo Hansa kelio dalis šiuo metu atnaujinta Šiaulių šiauriniu apvažiavimu Kelmės–Kuršėnų–Joniskio kryptimis). Rajone yra gerai išvystytas geležinkelių tinklas (magistralės Mažeikių, Vilniaus, Kaliningrado, Rygos kryptimis). Rajono teritorijoje yra veikiantis krovininis Zoknių aerouostas.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę susisiekimo plėtros 2014–2020 m. programą, kurios pagrindinis tikslas – sukurti konkurencingą, modernią, darnią ir didelę pridėtinę vertę kuriančią Lietuvos susisiekimo sistemą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Modernizuoti ir plėtoti Lietuvos susisiekimo infrastruktūrą.
2. Gerinti transporto ir logistikos veiklos paslaugų kokybę ir didinti transporto sektoriaus konkurencingumą, plėtoti intelektines transporto sistemas ir paslaugas (ITS).
3. Skatinti darnų judumą ir viešojo transporto plėtrą.
4. Didinti energijos vartojimo transporte efektyvumą ir mažinti neigiamą poveikį aplinkai.

Šių tikslų aktualumas Šiaulių rajono savivaldybės transporto infrastruktūros plėtrai grindžiamas tuo, jog rajonas turi gerai išplėtotą vietos ir tarptautinį susisiekimo tinklą, sudarantį palankias sąlygas vietos ekonomikos augimui, investuotojų pritraukimui ir konkurencingumo skatinimui. Viešasis transportas išlieka svarbia susisiekimo grandimi, ypač kaimiškose vietovėse, todėl būtina užtikrinti visapusišką viešojo transporto sistemos plėtotę, siekiant aplinkos išsaugojimo ir vietos bendruomenės poreikių patenkinimo. Užsibrėžtų tikslų svarbu siekti plėtojant ir modernizuojant transeuropinės, valstybinės ir vietinės reikėmės kelių transporto, geležinkelių infrastruktūrą, kuriant ir plėtojant logistikos centrų infrastruktūrą, vykdant aktyvią tarptautinę transporto politiką. Taip pat būtina užtikrinti miesto ir priemiesčio viešojo transporto maršrutų suderinamumą bei jų sąveiką su privačiu transportu, aktyviau skatinti dviračių transporto infrastruktūros plėtrą, didinti viešojo transporto patrauklumą, skatinti efektyvesnį energijos išteklių ir energijos vartojimą transporto sektoriuje ir kt.

Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, kurios numatomų energetikos politikos krypčių ir veiksmų pagrindinis tikslas – Lietuvos energetinės nepriklausomybės iki 2020 metų užtikrinimas, sustiprinsiantis Lietuvos energetinį saugumą ir konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei transporto infrastruktūros plėtros srityje aktualiausia yra ši programos iniciatyva:

1. Atsinaujinantys energijos ištekliai.

Lietuvoje (taip pat ir Šiaulių rajono savivaldybėje) būtina siekti darnesnės energetikos sektoriaus plėtros transporto sektoriuje. Dėl šios priežasties tikslinga skatinti investicijas į aplinką tausojančias energijos rūšis. Transporto sektoriaus srityje svarbu nuosekliai pereiti prie mažiau taršių, alternatyvių degalų rūšių ir elektros energiją naudojančių, transporto priemonių, o tai dar labiau sumažintų neigiamą transporto sektoriaus poveikį aplinkai.

TURIZMAS

Šiaulių rajonas laikytinas patrauklia vietoje turizmui, rekreacijai plėtoti. Per Šiaulių rajoną teka 35 upės, kurių bendras ilgis – 474,4 km, tyvuliuoja 27 natūralūs ežerai, yra 51 dirbtinis vandens tvenkinys. Daugelio ežerų ir tvenkinių pakrantės tikslingai išnaudojamos rekreacijai, mėgstamos poilsiautojų. Vieni didžiausių ežerų – Gudelių, Paežerių, Kairių, Bijotės. Moksliniu, rekreaciniu ir pažintiniu požiūriu itin reikšmingas Kurtuvėnų regioninis parkas, kurio dalis yra Šiaulių rajono teritorijoje. Čia yra plėtojamas kaimo ir ekologinis turizmas, įsikūręs įvairias paslaugas teikiantis žirgynas, veikia jojimo mokykla. Šiaulių rajonas yra vienas miškingiausių šalyje, miškai užima beveik 35 proc. teritorijos. Miškai sudaro išskirtines galimybes naudoti turizmo išteklius rekreacinėms veikloms.

Pagrindinis turizmo informacijos teikėjas Šiaulių rajono savivaldybėje – viešoji įstaiga Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centras. Centras renka, kaupia ir turistams bei Šiaulių rajono svečiams nemokamai teikia informaciją apie rajone teikiamas turizmo paslaugas, lankytinas Šiaulių rajono savivaldybės vietas ir objektus, taip pat rengia, leidžia ir platina informacinius bei kartografinius leidinius apie turizmo paslaugas, objektus, vietas. 2018 m. Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centre apsilankė 329 010 lankytojų, iš jų – 76 855 lietuviai, 252 155 užsieniečiai, kai 2017 m. centre apsilankė 288 718 lankytojai, iš jų – 62 877 lietuviai, 225 841 užsieniečiai. Lyginant 2018 m. ir 2017 m. duomenis, lankytojų skaičius Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centre padidėjo 12 proc.

Šiaulių rajono turistinis potencialas yra stipriai veikiamas sezoniškumo. Turistų skaičius Šiaulių rajone ir turizmo informacijos centro lankomumas išauga pavasarį ir didžiausią mastą pasiekia vasaros sezono metu, o mažėti ima rudenį ir žemiausią lygį pasiekia žiemos sezono metu. Tai rodo, jog Šiaulių rajone būtina plėsti naujas turizmo rūšis – žiemos turizmą, konferencinį turizmą, pažintinį turizmą ir pan.

Svarbią vietą turizmo sektoriuje užima apgyvendinimo paslaugos. Nuo apgyvendinimo įstaigų teikiamų paslaugų kokybės priklauso ne tik turistų srautai, bet ir vietovės ekonominė gerovė – biudžeto pajamų šaltinis, darbo vietų skaičius ir kt.

2015 – 2018 m. laikotarpiu Šiaulių rajono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų turistų skaičius turėjo tendenciją didėti (padidėjo nuo 6900 apgyvendintų turistų 2015 m. iki 10800 – 2018 m.). Iš visų apgyvendintų turistų 2018 m. užsieniečiai sudarė 48 proc. visų turistų (Lietuvos gyventojai -52 proc.). 2018 m. duomenimis, daugiausia užsienio turistų atvyko iš Vokietijos, Latvijos, Japonijos, Lenkijos, Ispanijos. Iš viso užsienio turistų į Šiaulių rajoną atvyko ir Šiaulių rajono turizmo ir verslo informacijos centre apsilankė vidutiniškai apie 21 013 turistų. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad užsienio turistai yra vienas svarbiausių veiksmų siekiant skatinti turizmo plėtotę Šiaulių rajone.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 m. programą, kurios strateginis tikslas – didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Plėtoti turizmo infrastruktūrą ir gerinti paslaugų kokybę.
2. Didinti Lietuvos, kaip turistinės valstybės, žinomumą ir gerinti jos įvaizdį.
3. Mažinti turizmo paslaugų sezoniškumą.

Siekiant įgyvendinti numatytus turizmo plėtros tikslus Šiaulių rajono savivaldybėje, tikslinga plėtoti įvairių turizmo rūšių viešąją ir privačią infrastruktūrą, patrauklius turistinius maršrutus, gerinti Šiaulių rajono savivaldybės pasiekiamumą, tobulinti turizmo sektoriuje dirbančių darbuotojų kompetencijas, skatinti turizmo paslaugas teikiančių įmonių ir įstaigų akreditaciją ir / ar sertifikavimą. Šie užmojai nepasiekiami be vietovės įvaizdžio kūrimo ir žinomumo didinimo, todėl, atsižvelgiant į Šiaulių rajono turistinių objektų gausą ir įvairovę, svarbu gerinti Šiaulių rajono savivaldybės, kaip išskirtinės turistinės vietovės, žinomumą ir įvaizdį, skatinti kurti ir įgyvendinti elektroninės rinkodaros projektus, vykdyti kompleksinę rinkodarą prioritetinėse

atvykstamojo turizmo rinkose, diegti turizmo objektų informacinės ženklavimo sistemos priemonės, bendradarbiauti su kaimyninėmis valstybėmis, įgyvendinant bendrus tarptautinius turizmo projektus ir kt. Siekiant mažinti turizmo sezoniskumą, pravartu didinti kultūrinių renginių ir pramogų pasiūlą neturistinio sezono metu (pavyzdžiui, remiant ir inicijuojant kulinarinio paveldo, etnokultūros tradicijų, tradicinių amatų plėtrą ir edukacinių, taip pat gamtos pažinimo programų kūrimą ir pan.), didinti ir plėsti kaimo turizmo paslaugų pasiūlą ne tik turistinio sezono metu, bet ir ištisus metus (teikiant specializuotas kaimo turizmo paslaugas), didinti aktyvaus žiemos poilsio turizmo paslaugų pasiūlą ir pan.

Įgyvendinant Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kurios svarbiausias numatomas tikslas – pasiekti, kad Lietuvos aplinka būtų sveika, švari ir saugi, darniai tenkinanti visuomenės, aplinkosaugos ir ekonomikos poreikius, Šiaulių rajono savivaldybei turizmo srityje aktualiausia yra ši programos prioritetinė kryptis:

1. Ekosistemų stabilumo išsaugojimas.

Siekiant užtikrinti ekosistemų darną Šiaulių rajono savivaldybėje, tikslinga optimizuoti gamtinių, agrarinių, urbanizuotų teritorijų santykį krašto išskirtinumo, kraštovaizdžio, biologinės įvairovės išsaugojimui, taip pat skatinti urbanizuotų teritorijų darnų vystymąsi, siekiant, kad kuriamas kultūrinis kraštovaizdis būtų estetiškas, ekonomiškai, priimtinas, skatinti pažeistų kraštovaizdžio teritorijų atkūrimą, išskirti ir teisiškai apsaugoti vietas, kurios pasižymi vertingiausiais kraštovaizdžiais ir didele biologine įvairove, išsaugoti saugomas augalų ir gyvūnų rūšis, jų buveines ir pan.

INŽINERINĖ IR ENERGETINĖ INFRASTRUKTŪRA

Šiaulių rajono savivaldybėje šilumos tiekimą gyventojams, įstaigoms ir organizacijoms užtikrina AB „Šiaulių energija“. Bendrovės veiklos tikslai yra 1) užtikrinti Šiaulių miesto ir rajono šilumos vartotojų aprūpinimą centralizuotai tiekiamą šilumą; 2) garantuoti tiekiamos šilumos energijos kokybę bei jos tiekimo nepertraukiamumą. 2018 m. sausio 1 d. duomenimis, bendrovės vartotojų skaičius pasiskirstė šia seka: 97,7 proc. sudarė gyventojai, 0,4 proc. – valstybinės ir savivaldybių biudžetinės įstaigos, 1,9 proc. – kitos įstaigos ir organizacijos (verslo, negyvenamosios paskirties, viešosios įstaigos ir kt.).

AB „Šiaulių energija“ savo veikloje vadovaujasi aplinkosaugos vadybos principais, taiko nesertifikuotą aplinkos apsaugos vadybos sistemą. Bendrovė turi parengtą ir įmonės vadovo patvirtintą aplinkos apsaugos politiką, kurioje yra nustatyti pagrindiniai aplinkos apsaugos principai – efektyviai gaminti bei tiekti vartotojams šilumos ir elektros energiją, darant kuo mažesnę poveikį aplinkai, mažinti atmosferos, dirvožemio, vandens taršą, atliekų susidarymą, vykdant taršos prevenciją, gerinti aplinkos apsaugos veiksmingumą, vykdyti bendrovės darbuotojų švietimą aplinkos apsaugos klausimais ir pan. Siekdama modernizuoti šilumos gamybos ir tiekimo ūkį, bendrovė aktyviai vykdo ES lėšomis finansuojamus projektus. 2015 m. buvo užbaigtas vienas didžiausių projektų – „Tilvyčio g. katilinės rekonstravimas, įrengiant 3 MW biokuro katilinę Kuršėnuose“. Ši katilinė tiekia šilumos energiją ir karštą vandenį didžiajai daliai Kuršėnų miesto gyvenamųjų namų, įstaigų ir įmonių. Modernizavus šilumos gamybos procesą, Tilvyčio katilinėje pradėtas naudoti vietinis, medienos pramonės ir miško kirtimo atliekų biokuras, kurio bus sunaudojama apie 1500 t (6 500 kietmetrių) per metus (apie 95 proc. iš viso sunaudojamo katilinėje kuro). Kuršėnuose įrengta 3 MW galios katilinė su dviem biokuro kūrenamais 1 MW ir 2 MW galios vandens šildymo katilais ir 0,59 MW galios, šlapio tipo kondensaciniu dūmų ekonomizeriu, atliekančiu išmetamų dūmų šilumos išnaudojimo ir galutinio smulkių pelenų dalelių išvalymo funkciją.

Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas Šiaulių rajono savivaldybės vartotojams teikia 2 įmonės – UAB „Šiaulių vandenys“ ir UAB „Kuršėnų vandenys“.

UAB „Kuršėnų vandenys“ tiekia tik požeminį vandenį 8751 vartotojams, surenka bei išvalo

nuotekas iš 9677 vartotojų ir 287 abonentams (įmonėms) teikia vandens tiekimo ir nuotekų valymo paslaugas. Per parą patiekama 2025 m³ vandens ir išvaloma 2556 m³ nuotekų. Vandentiekio tinklų ilgis – apie 202 km, nuotekų tinklų – 167 km. Įmonės tiekiamo vandens kokybė tikrinama visose vandenvietėse ir skirstomuosiuose tinkluose. Šiuo metu geriamojo vandens programinę priežiūrą atlieka UAB „Labtarna“ geriamojo vandens laboratorija. Vandens taršos šaltinių ir aplinkos monitoringas vykdomas pagal suderintą Nuotekų ir paviršinio vandens kontrolės planą. Analizės atlieka UAB „Labtarna“ nuotekų laboratorija. 2017–2020 m. UAB „Kuršėnų vandenys“ vykdo Šiaulių rajono vandentvarkos infrastruktūros plėtrą. Siekiant pagerinti prastą vandentvarkos ūkio padėtį bei padidinti centralizuotų vandentvarkos paslaugų prieinamumą projekte numatoma išplėsti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemas Šiaulių rajone. Projektu bus siekiama patenkinti Kuršėnų miesto, Micaičių, Pakumulių kaimų gyventojų, įmonių ir įstaigų poreikius, sudaryti palankias sąlygas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo didinimui, kokybės gerinimui bei aplinkosaugai. Planuojama, kad įgyvendinus teikiamą projektą Kuršėnų mieste bus paklota 5,25 km naujų vandentiekio tinklų ir 5,66 km naujų nuotekų tinklų, pastatytos 4 nuotekų kėlyklos ir 1 siurblinė. Naujais vandentiekio tinklais Kuršėnų mieste naudosis 406 gyventojai, nuotekų tinklais – 406 gyventojai. Micaičių kaime planuojama pakloti 4,58 km vandentiekio ir 6,34 km naujų nuotekų tinklų, pastatyti 1 siurblinę ir 1 nuotekų kėlyklą. Bus rekonstruoti 0,63 km esamų vandentiekio ir 0,41 km esamų nuotekų tinklų. Naujais vandentiekio tinklais galės naudotis 398 Micaičių kaimo gyventojai, naujais nuotekų tinklais – 398 gyventojai. Pakumulių kaime planuojama pakloti 5,81 km naujų nuotekų tinklų, pastatyti 1 nuotekų kėlyklą ir 1 siurblinę. Naujais tinklais galės naudotis 185 Pakumulių kaimo gyventojai.

UAB „Kuršėnų vandenys“ tiekia tik požeminį vandenį 8128 vartotojams, surenka bei išvalo nuotekas iš 9677 vartotojų ir 278 abonentams (įmonėms) teikia vandens tiekimo ir nuotekų valymo paslaugas. Per parą patiekama 2025 m³ vandens ir išvaloma 2556 m³ nuotekų. Vandentiekio tinklų ilgis – apie 202 km, nuotekų tinklų – 167 km. Įmonės tiekiamo vandens kokybė tikrinama visose vandenvietėse ir skirstomuosiuose tinkluose. Šiuo metu geriamojo vandens programinę priežiūrą atlieka UAB „Labtarna“ geriamojo vandens laboratorija. Vandens taršos šaltinių ir aplinkos monitoringas vykdomas pagal suderintą Nuotekų ir paviršinio vandens kontrolės planą. Analizės atlieka UAB „Labtarna“ nuotekų laboratorija.

Viena aktualiausių Šiaulių rajono problemų – gatvių apšvietimas. Gatvių apšvietimo linijų atnaujinimas reikalauja didelių piniginių investicijų, laiko sąnaudų. Dauguma didžiųjų Šiaulių rajono gyvenviečių yra apšviestos, tačiau mažesnėse vietovėse gatvių apšvietimo infrastruktūrą būtina tobulinti. Gatvių apšvietimu Šiaulių rajone rūpinasi UAB Kuršėnų komunalinio ūkio gatvių apšvietimo padalinys. Padalinys taip pat vykdo Kuršėnų miesto kelio ženklų priežiūrą.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kurios svarbiausias numatomas aplinkos apsaugos politikos tikslas – pasiekti, kad Lietuvos aplinka būtų sveika, švari ir saugi, darniai tenkinanti visuomenės, aplinkosaugos ir ekonomikos poreikius, Šiaulių rajono savivaldybei inžinerinės ir energetinės infrastruktūros srityje aktualiausia yra ši programos prioritentinė kryptis:

1. Aplinkos kokybės gerinimas

Šios prioritetinės krypties svarba grindžiama paviršinio vandens taršos mažinimo, aplinkos apsaugos nuo išleidžiamų nuotekų žalingo poveikio didinimo, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės gerinimo ir prieinamumo didinimo aspektais. Siekiant užtikrinti šios plėtos krypties nenutrūkstamą įgyvendinimą Šiaulių rajono savivaldybėje, būtina garantuoti, jog visi rajono gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį, taip pat ugdyti bendruomenės sąmoningumą vertinant nuotekų poveikį aplinkai, užtikrinti nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą ir modernizavimą efektyviai panaudojant ES lėšas, siekti, kad vartotojai ir abonentai gautų viešai tiekiamą geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas.

Įgyvendinant Nacionalinę šilumos ūkio plėtos 2015–2021 m. programą, kurios pagrindinis strateginis tikslas – didinti šilumos gamybos, perdavimo ir vartojimo efektyvumą, pakeisti šilumos

gamybai naudojamas importuojamas gamtines dujas tvariais vietiniais ir atsinaujinančiais energijos ištekliais, taip siekiant mažinti šilumos kainas, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausios yra šios programos plėtros kryptys:

1. Mažinti šilumos energijos kainas ir aplinkos taršą šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (arba) vietiniams energijos ištekliais.
2. Mažinti šilumos perdavimo nuostolius.

Siekiant užsibrėžtų tikslų, Šiaulių rajono savivaldybėje (kaip ir Lietuvoje) būtina mažinti šilumos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių technologijų plėtrą, taip pat nustatyti aiškias (skaidrias) centralizuoto šilumos tiekimo sistemų plėtros planavimo ir reguliavimo taisykles. Siekiant mažinti šilumos energijos nuostolius perdavimo tinkluose ir pritaikyti šiuos tinklus vartotojų poreikiams, būtina atnaujinti prastos būklės šilumos perdavimo tinklus.

Įgyvendinant Nacionalinę energetinės nepriklausomybės strategiją, kurios numatomų energetikos politikos kryptių ir veiksmų pagrindinis tikslas – Lietuvos energetinės nepriklausomybės iki 2020 metų užtikrinimas, sustiprinsiantis Lietuvos energetinį saugumą ir konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei inžinerinės ir energetinės infrastruktūros srityje aktualiausios yra šios programos iniciatyvos:

1. Elektra.
2. Šiluma.
3. Dujos.

Visoje šalyje (taip pat ir Šiaulių rajono savivaldybėje) yra eksploatuojamas santykinai senas elektros energijos perdavimo tinklas. Elektros energetikos sektoriuje svarbiausios artimiausio laikotarpio iniciatyvos yra pakankamų vietinių pajėgumų, reikalingų baziniam elektros energijos generavimui, užtikrinimas, elektros iš atsinaujinančių energijos išteklių gamyba. Šiuo metu viena didžiausių problemų šilumos sektoriuje – neefektyvus šilumos energijos vartojimas, todėl labai svarbu didinti šilumos vartojimo efektyvumą kartu didinant daugiabučių ir visuomeninių pastatų energetinį efektyvumą, taip pat didinti šilumos gamybos ir perdavimo efektyvumą renovuojant senus šilumos perdavimo tinklus, skatinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą šilumos sektoriuje. Svarbiausias uždavinys dujų sektoriuje – užtikrinti dujų tiekimo alternatyvas ir sumažinti dujų vartojimą keičiant jas atsinaujinančiais energijos ištekliais ir branduoline energija.

APLINKOSAUGA

Šiaulių rajono savivaldybė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą ir siekdama gauti išsamią informaciją apie savivaldybės teritorijos gamtinės aplinkos būklę, užtikrinti tinkamą jos kokybę bei planuoti ir įgyvendinti vietinės aplinkosaugos priemones, vykdo savivaldybės aplinkos oro ir požeminio vandens monitoringą. Aplinkos monitoringai vykdomi kasmet. 2018 m. buvo šeštieji aplinkos monitoringo vykdymo metai.

Iki 2018 m. Šiaulių rajono savivaldybės požeminio vandens monitoringas buvo vykdomas pagal 2011 m. parengtą monitoringo programą, kuri galiojo 2012–2017 m. Savivaldybės užsakymu 2018 m. buvo parengta atnaujinta 2018–2022 m. Šiaulių rajono savivaldybės aplinkos požeminio vandens monitoringo programa. Atnaujinta programa parengta 5 m. laikotarpiui.

2018 m. aplinkos oro kokybės tyrimus savivaldybės užsakymu atliko Vilniaus Gedimino technikos universiteto Aplinkos apsaugos instituto mokslininkai. Vykdomu aplinkos oro stebėjimu siekiama rinkti ir teikti sistemišką matavimais ar kitais metodais pagrįstą informaciją, skirtą optimaliam oro kokybės reguliavimui. Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje oro užterštumo tyrimai atliekami 20-oje tyrimų vietų, esančių visose savivaldybės seniūnijose. Atsižvelgiant į tai,

kad pagrindiniai aplinkos oro teršėjai Šiaulių rajone yra transportas, pramonės įmonės, gyvulininkystės kompleksai, tyrimo vietos pasirinktos tokiu būdu, kad gauti rezultatai rodytų užterštumo lygį gyvenamuosiuose rajonuose, pramonės ir gyvulininkystės kompleksų bei intensyvaus eismo įtakos zonose. Du kartus per metus pasyviaisiais kaupikliais buvo tiriami aplinkos oro teršalai: azoto oksidai, sieros dioksidas ir lakūs organiniai junginiai (benzenas, toluenas, etilbenzenas, ksilenas).

2018 m. atlikus oro kokybės tyrimus nustatyta, kad azoto oksidų, benzeno, tolueno, etilbenzeno, ksileno koncentracijos aplinkos ore viso stebėjimo periodu žmonių sveikatos apsaugai nustatytų ribinių verčių neviršijo

Šiaulių rajone požeminio vandens monitoringo tinklą sudaro 30 šulinių ir 3 monitoringo gręžiniai. Visuose šuliniuose tirtas arčiausiai žemės paviršiaus slūgsantis ir taršos atžvilgiu labiausiai pažeidžiamas požeminio – gruntinio vandens sluoksnis

2018 m. pradėtas valyti patvenktas Kairių ežeras. Ežero plotas siekia 86 ha, ilgis 1270 m. plotis – 1220 m. Ežero kranto linijos ilgis – 7,37 km. Ežere yra sala. Šio ežero gamtiniam kompleksui būdingi atviro vandens plotai, vešli ir gausi vandens augmenija, miškinga sala. Užžėlusią pakrančių augmeniją – nendrės ir švendrės mažina vandens telkinio gylį, blogina vandens kokybę. Savivaldybė numatė 5 m šiaurinėje ežero dalyje 9,9 ha plote pašalinti vandens augmeniją šienaujant. Makrofitai ežere bus pjaunami vadovaujantis paviršinio vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo nuostatomis, patvirtintomis LR aplinkos ministro 2014-12-16 įsakyму Nr. D1-1038.

Komunalinių atliekų tvarkymą Šiaulių rajone reglamentuoja Šiaulių rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo taisyklės, patvirtintos Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. balandžio 3 d. sprendimu Nr. T-71. Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimu, nuo 2007 m. Šiaulių rajone įvesta vietinė rinkliava už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą. Rinkliava – tai visiems gyventojams, įmonėms, įstaigoms, organizacijoms privaloma įmoka, galiojanti Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje. Už mokamą rinkliavą gyventojai naudoja regioninę komunalinių atliekų tvarkymo sistemą: jie nemokamai aprūpinami konteineriais ar maišais, naudoja rajono ir seniūnijų atliekų priėmimo punktais ir atliekoms rūšiuoti skirtomis konteinerinėmis aikštelėmis, atliekų surinkėjui perduoda komunalines atliekas, surenkamas apvažiavimo būdu.

Nuo 2014 m. sausio 1 d. Savivaldybės tarybos 2013 m. gruodžio 12 d. sprendimu Nr. T-290 vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą administruoja Šiaulių rajono savivaldybės administracija. 2017 m. gegužės 16 d. Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-202 patvirtinti nauji Šiaulių rajono savivaldybės vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir atliekų tvarkymą nuostatai, kuriuose numatyta taikyti dvinarę vietinę rinkliavą, susidedančią iš pastoviosios ir kintamosios dedamosios. Vietinė rinkliava nustatyta savivaldybės teritorijoje esančio nekilnojamojo turto objektų, kurių rūšių sąrašas ir apmokestinamieji parametrai patvirtinti Savivaldybės tarybos sprendimu, savininkams arba jų atstovams.

Nuo 2009 m. liepos mėn. Šiaulių rajono savivaldybė pavedė viešajai įstaigai Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centrui (ŠRATC) komunalinių atliekų tvarkymo (išskyrus šalinimą) sistemos administravimą. Centras yra atsakingas už savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos stebėseną, atliekų vežėjų / surinkėjų ir kitų atliekų tvarkytojų veiklos priežiūros kontrolę. Šiaulių rajono teritorijoje komunalinių ir žaliųjų atliekų surinkimo ir transportavimo paslaugą teikia UAB Kuršėnų komunalinis ūkis.

Siekiant tobulinti atliekų tvarkymo sistemą 2018 m. buvo teikta paraiška gauti dotaciją iš LR aplinkos ministerijos atliekų tvarkymo programos lėšų, skirtų dotacijoms tekstilės atliekų surinkimo priemonių (konteinerių) įsigijimui finansuoti. Gauta 13000 Eur dotacija. 2019–2020 m. planuojama Šiaulių rajono teritorijoje pastatyti 20 tekstilės atliekų konteinerių.

Šiaulių rajone, Jurgeliškių kaime veikia Šiaulių regioninis nepavojingų atliekų

sąvartynas, kuriame šalinamos Šiaulių apskrities savivaldybėse susidarančios nepavojingos komunalinės atliekos bei nepavojingos atliekos iš Šiaulių apskrities įmonių, kurių perdirbti nėra techninių galimybių bei pajėgumų. Didelių gabaritų atliekos Šiaulių rajone surenkamos atliekų surinkimo aikštelėje Kuršėnų mieste (Ventos g. 192). Į šią aikštelę gyventojai gali pristatyti didžiąsias atliekas, naudotų lengvųjų automobilių padangas, atliekas, gautas buitinio remonto ir smulkių statybų bei griovimo būdu, medienos, tekstilės, elektros ir elektroninės įrangos atliekas, buityje susidarančias pavojingas atliekas ir kt. Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė Šiaulių rajone yra įrengta Drąsūčių k. (Kuršėnų kaimiškoji seniūnija). Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelėje priimamos žaliosios atliekos: smulkios šakos, lapai, nupjauta žolė. Šiaulių rajono seniūnijose taip pat veikia 4 atliekų priėmimo punktai (APP).

Želdynų ir želdinių apsauga bei tvarkymas Šiaulių rajono savivaldybėje vykdomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos želdynų įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Aplinkos ministro įsakymais, Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimais, Šiaulių rajono želdynų ir želdinių apsaugos taisyklėmis. Šiaulių rajono savivaldybės miestų, miestelių, kaimų bendro naudojimo ir kitose valstybinės žemės teritorijose augančių želdinių tvarkymo, priežiūros ir sodinimo paslaugas pagal sutartį su Savivaldybe teikia UAB Kuršėnų komunalinis ūkis. Saugotinių medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo darbai vykdomi gavus Savivaldybės leidimą, kurį išduoda Aplinkos apsaugos skyrius.

Patiems gražiausiems ir vertingiausiems gamtiniams kompleksams, augalų ir gyvūnų rūšims bei buveinėms Šiaulių rajone išsaugoti yra įsteigti 2 regioniniai parkai, 28 draustiniai (4 geomorfologiniai, 1 hidrologinis, 2 botaniniai, 1 zoologinis, 5 botaniniai-zoologiniai, 1 telmologinis, 5 kraštovaizdžio, 9 genetiniai), 1 biosferos poligonas, 10 buveinių ir 3 paukščių apsaugai svarbios NATURA teritorijos.

1992 m. išsaugoti ežeringą ir miškingą Kurtuvėnų kalvyno kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes įsteigtas Kurtuvėnų regioninis parkas, užimantis 17266 ha teritoriją Šiaulių ir Kelmės rajonuose. Parko plotas Šiaulių rajone – 8742 ha. Tais pačiais metais įsteigtas Ventos regioninis parkas, kurio paskirtis išsaugoti Ventos paslėnių kraštovaizdį, jo gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes. Parkas užima 9834 ha teritoriją Mažeikių, Akmenės ir Šiaulių rajonuose. Parko plotas Šiaulių rajone – 237 ha.

Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje šiuo metu yra 51 gamtos paveldo objektas, iš jų: 27 valstybės saugomi ir 24 savivaldybės saugomi. Pagal rūšis yra 7 geologiniai (6 rieduliai ir 1 riedulių ekspozicija), 43 botaniniai (8 medžių grupės ir 35 medžiai) ir 1 zoologinis gamtos paveldo objektas. Zoologinis gamtos paveldo objektas – Naisių barsukų kolonija – vienintelis zoologinis gamtos paveldo objektas Lietuvoje.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kurios svarbiausias numatomas aplinkos apsaugos politikos tikslas – pasiekti, kad Lietuvos aplinka būtų sveika, švari ir saugi, darniai tenkinanti visuomenės, aplinkosaugos ir ekonomikos poreikius, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausios yra šios programos prioritetinės kryptys:

2. Darnus gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas.
3. Aplinkos kokybės gerinimas.
4. Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos keliamų aplinkos pokyčių.

Šių prioritetinių krypčių aktualumas Šiaulių rajono savivaldybėje grindžiamas tuo, jog, didėjant aplinkos teršimui ir augant gamtos išteklių naudojimui, kyla būtinybė nuosekliai pereiti prie platesnės, naujos kokybės kompleksinės aplinkos apsaugos. Aplinkos būklės pokyčiai rodo, jog rajone aplinkos apsaugos problemos yra sprendžiamos efektyviai – daug dėmesio yra skiriama aplinkos oro, požeminio vandens taršos mažinimui, želdinių tvarkymui, gyventojų teisių į saugią ir švarią aplinką užtikrinimui, sparčiai plėtojamas komunalinių atliekų surinkimo ir tvarkymo

paslaugų teikimas, gerinama paslaugų kokybė. Atsižvelgiant į pokyčius aplinkos apsaugos srityje, būtina užtikrinti jų tęstinumą ir nenutrūkstamą plėtotę.

Įgyvendinant Nacionalinę energetikos nepriklausomybės strategiją, kurios numatomų energetikos politikos kryptių ir veiksmų pagrindinis tikslas – Lietuvos energetinės nepriklausomybės iki 2020 metų užtikrinimas, sustiprinsiantis Lietuvos energetinį saugumą ir konkurencingumą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausia yra ši programos iniciatyva:

1. Aplinka ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas.

Numatytą tikslą įgyvendinti padės šios kryptys: energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių plėtra, energijos vartojimo efektyvumo didinimas.

KULTŪROS PAVELDAS

Remiantis Kultūros vertybių registro 2019 m. sausio 1 d. duomenimis, Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje priskaičiuojama 620 kultūros paveldo objektų, iš jų – 619 nekilnojami ir 1 kilnojamas kultūros paveldo objektas. Nekilnojamą kultūros paveldą sudaro 342 pavieniai objektai, 46 kompleksai ir 157 į kompleksą įeinantys kultūros paveldo objektai. 317 yra saugomi valstybės, 27 pripažinti paminklais, 201 – registriniai.

Pagal reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį kultūros paveldo objektai pasiskirsto taip: memorialiniai – 259, dailės – 119, architektūriniai – 113, istoriniai – 64, sakraliniai – 58, etnokultūriniai – 44, archeologiniai – 29, želdynų – 12, inžineriniai – 7, mitologiniai – 8, kultūrinės raiškos – 5, kraštovaizdžio – 4.

Šiaulių rajonui itin vertingi dvarai bei išlikusių dvarų fragmentai, sakraliniai objektai, istorinės bei literatūrinės vietovės. Šiaulių rajone gausybę turistų sutraukia Lietuvoje ir užsienyje gerai žinomas unikalus kultūros paveldo objektas – Kryžių kalnas. Kryžių kalnas įtrauktas į Jono Pauliaus II piligrimų kelią.

Opiausia problema siekiant išsaugoti Šiaulių rajono nekilnojamąjį kultūros paveldą yra apleistų ir netvarkomų nekilnojamųjų objektų būklė. Atkreiptinas dėmesys, jog prasta būkle pasižymi nemažai sakralinės paskirties ir kitų pastatų, tačiau juos išsaugoti – sudėtinga. Savivaldybės finansinės galimybės yra ribotos ir negali aprėpti Vyriausybės patvirtintų dvarų paveldo ir medinės architektūros išsaugojimo programų įgyvendinimo.

Šiaulių rajono savivaldybės strateginė-prioritetinė veiklos kryptis – kompleksiškas kultūros paveldo objektų tvarkymas, jų pritaikymas ir panaudojimas ypatingą dėmesį skiriant Kryžių kalnui, Kurtuvėnų regiono kultūros paveldui, Kuršėnų dvaro sodybos atkūrimui ir pritaikymui.

Šiaulių rajono savivaldybė nuolat tikrina kultūros paveldo objektų būklę, renka informaciją apie objektus, turinčius kultūros vertybių požymių, siekia išsiaiškinti išnykusius arba dingusius kultūros paveldo objektus.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 m. plėtros kryptis, numatančias atnaujinti Lietuvos kultūros politikos modelį, padėsiantį atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir kūrybinį potencialą, Šiaulių rajono savivaldybei turizmo srityje aktualiausia yra ši kaitos gairė:

1. Formuoti bendrą integralios paveldo apsaugos politiką.

Siekiant šio tikslo Šiaulių rajono savivaldybėje, kuri pasižymi kultūros paveldo objektų gausa ir įvairove, būtina tinkamai kaupti, tvarkyti (konservuoti, restauruoti, taikyti kitas reikalingas priemones) ir naudoti paveldą jį tausojant ir taip išsaugant ateities kartoms, taip pat svarbu sudaryti sąlygas visuomenei ir bendruomenei dalyvauti paveldosaugos procesuose ir užtikrinti deramą informacijos apie paveldą sklaidą, tobulinti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo

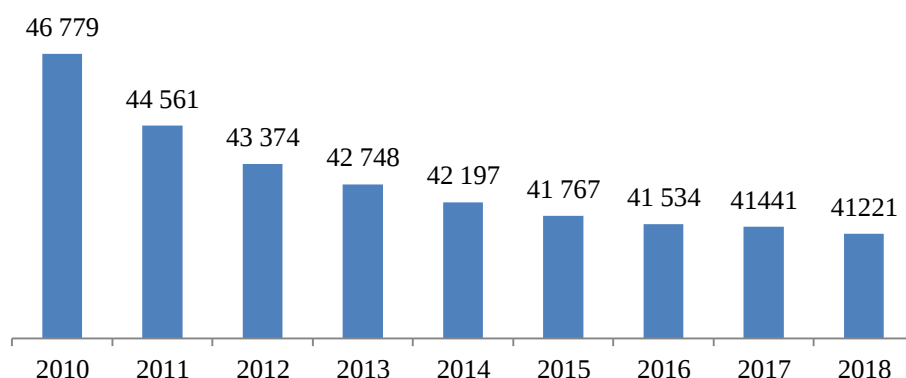
sektoriaus finansavimo principus, tobulinti teisinę bazę, plėtoti materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo fundamentinius ir taikomuosius mokslinius tyrimus ir kt.

SOCIALINIAI VEIKSNIAI

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2018 m. išankstiniais duomenimis, Šiaulių rajono savivaldybėje 2018 m. pradžioje gyveno 41 221 gyventojai. Tai sudarė 15,52 proc. Šiaulių apskrities gyventojų.

Šiaulių rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus dinamika 2010–2018 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų skaičius, kaip ir visoje šalyje, taip ir Šiaulių rajono savivaldybėje mažėjo. 2018 m. pradžioje, palyginus su 2010 m. pradžios duomenimis, gyventojų skaičius savivaldybėje sumažėjo 11,88 proc., tačiau lyginant su 2017 m. duomenimis gyventojų skaičius mažėjo tik 0,53 proc. Natūrali gyventojų kaita (gimusiujų ir mirusiųjų asmenų skaičiaus skirtumas) 2018 m. sudarė -156.

Gyventojų skaičiaus mažėjimą nulemia ir migracija. 2016 m. iš Šiaulių rajono savivaldybės neto migracija siekė 163, tai reiškia, kad į Šiaulių rajono savivaldybę atvyko daugiau asmenų nei išvyko. Teigiama šio rodiklio vertė pasiekta pirmą kartą per 2013–2016 metų laikotarpį ir yra vienintelė tarp Šiaulių apskrities savivaldybių.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinis siekis – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, skleidimas, Šiaulių rajono savivaldybei, sprendžiant demografinės situacijos gerinimo klausimą, aktualiausi yra šie pažangos strategijos užmojai:

Sumani visuomenė – laiminga visuomenė, kuri yra kiekvieno piliečio idėjoms [kūrybingumas], naujovėms ir iššūkiams atvira [atvirumas], solidari, savivaldi ir politiškai brandi [atsakomybė].

Siekiant užtikrinti demografinį stabilumą Šiaulių rajono savivaldybėje, svarbu kurti laimingą, savimi pasitikinčią bendruomenę, kurioje siekiama didesnio asmeninio tobulėjimo, veiklumo, socialinės įtraukties. Būtina stiprinti gyventojų tautinį tapatumą norint, kad žmonės, suvokdami kartų kaitos būtinybę, tradicijų perimamumo svarbą, užtikrintų darnios, atsakingos, kūrybingos bendruomenės, kurioje svarbus kiekvienas žmogus, tęstinumą.

Įgyvendinant Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 m. plėtros programą, kurios

strateginis tikslas – sukurti palankią aplinką (sąlygas) jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir saviraiškai Lietuvoje, siekiant gerinti demografinę situaciją, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Užtikrinti įvairius jaunimo poreikius atitinkančią socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos sistemų plėtrą;
2. Ugdyti sąmoningą, pilietišką, patriotišką, brandžią, kultūringą ir kūrybingą jauno žmogaus, gebančio būti aktyvia įvairialypės visuomenės dalimi, asmenybę;
3. Išplėtoti ir koordinuoti darbo su jaunimu sistemą ir užtikrinti jaunimo užimtumo infrastruktūros plėtrą.

Šių Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 m. plėtros programos tikslų įgyvendinimas Šiaulių rajono savivaldybėje siejamas su jaunimo (ypač vaikų) skaičiaus augimu, įgytų gebėjimų bendruomenėje pritaikymu, siekiant mažinti emigracijos mastą, skatinimu jaunus žmones aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir ugdyti jų pilietiskumą, taip pat formuoti teigiamą jaunimo požiūrį į šeimą, motinystę, tėvystę, vaikystę ir gyvybės vertę.

UŽIMTUMAS IR DARBO RINKA

2018 m. šalyje buvo 1 mln. 368 tūkst. užimtų gyventojų, 91 tūkst. bedarbių ir 920 tūkst. ekonomiškai neaktyvių 15 metų ir vyresnių gyventojų. Per metus užimtų gyventojų skaičius padidėjo 13,6 tūkst., arba 1 proc. Bedarbių skaičius sumažėjo 12,1 tūkst., arba 11,7 proc., ekonomiškai neaktyvių gyventojų – 27,4 tūkst., arba 2,9 proc. 2018 m. nedarbo lygis šalyje buvo 6,2 proc., arba 0,9 proc. punkto mažesnis nei 2017 m. Ilgalaikio nedarbo lygis 2018 m. sudarė 2 proc. ir buvo 0,7 proc. punkto mažesnis nei 2017 m.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Užimtumo didinimo 2014–2020 m. programą, kurios strateginis tikslas – pasiekti kuo didesnį gyventojų užimtumą, kad kiekvienas gyventojas galėtų rasti turimą kvalifikaciją atitinkantį darbą ir užsitikrinti tinkamą pragyvenimo lygį, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Skatinti darbo vietų kūrimą ir darbo paklausą.
2. Didinti darbo jėgos kvalifikacijos atitiktį darbo rinkos reikmėms.
3. Laisvus darbo išteklius integruoti į darbo rinką ir joje išlaikyti.

Atsižvelgiant į tai, jog Šiaulių rajono savivaldybėje (kaip ir visoje šalyje) aktualios išlieka struktūrinio nedarbo, užimtumo problemos, siektina aktyviau skatinti darbo vietų kūrimą užtikrinant palankios verslo aplinkos plėtotę, didinant investicijų pritraukimo galimybes. Norint pasiekti šiuos tikslus, būtina turėti kvalifikuotos darbo jėgos, todėl svarbu didinti švietimo ir darbo rinkos sistemų veiksmingumą. Siektina, jog studijų ir mokymo programų pasiūla atitiktų bendruomenės ir vietos verslo poreikius, taip pat užtikrinti, jog darbo rinkoje būtų išnaudojamas ilgalaikių bedarbių (ypač vyresnio amžiaus žmonių) potencialas.

Įgyvendinant Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 m. plėtros programą, kurios strateginis tikslas – sukurti palankią aplinką (sąlygas) jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir saviraiškai Lietuvoje, Šiaulių rajono savivaldybei užimtumo ir darbo rinkos srityje aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Užtikrinti įvairius jaunimo poreikius atitinkančią socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos sistemų plėtrą;
2. Išplėtoti ir koordinuoti darbo su jaunimu sistemą ir užtikrinti jaunimo užimtumo infrastruktūros plėtrą.

Šiaulių rajono savivaldybėje fiksuojamas didelis jaunų žmonių nedarbas. Siekiant didinti jaunimo užimtumo galimybes, būtina ugdyti jaunimo profesinį orientavimą, verslumo įgūdžius skatinant jų ekonominį ir socialinį verslumą, sudarant sąlygas jauniems žmonėms aktyviai

dalyvauti darbo rinkoje. Taip pat tikslinga plėtoti esamas ir kurti naujas jaunimo užimtumui ir ugdymui palankias erdves, norint, kad jaunimas pasijaustų pilnaverte bendruomenės dalimi, drąsiau imtųsi iniciatyvos įgyventi savo idėjas, dalytųsi geraja patirtimi.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinis siekis – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, skleidimas, Šiaulių rajono savivaldybei užimtumo ir darbo rinkos srityje aktualiausias yra šis pažangos strategijos užmojis:

Sumani visuomenė – laiminga visuomenė, kuri yra kiekvieno piliečio idėjoms [**kūrybingumas**], naujovėms ir iššūkiams atvira [**atvirumas**], solidari, savivaldi ir politiškai brandi [**atsakomybė**].

Sumanios visuomenės iniciatyva užimtumo srityje gali būti plėtojama raginant bendruomenę keisti savo gyvenamąją aplinką, t. y. aktyviau skatinant verslumą, pasitikėjimą vieni kitais, kūrybiškumą, solidarumą, atvirumą naujovėms, tobulėjimui. Be to, svarbu puoselėti mokymosi visa gyvenimą principus, ir, esant būtinybei, gebėti pritaikyti savo kvalifikaciją darbo rinkos poreikiams, domėtis verslo ir mokslo integracijos perspektyvomis siekiant sukurti ir išlaikyti esamas darbo vietas, skatinti vietos ūkio konkurencingumą ir užimtumo didėjimą.

ŠVIETIMAS

2018–2019 m. m. Šiaulių rajono savivaldybėje (toliau – Savivaldybė) veikia 35 biudžetinės švietimo įstaigos: iš jų 9 lopšeliai-darželiai, 22 bendrojo ugdymo įstaigos (6 mokyklos-daugiafunkciai centrai, 12 pagrindinių mokyklų, 4 gimnazijos), 3 neformaliojo vaikų švietimo įstaigos (Šiaulių r. Kuršėnų meno mokykla, Šiaulių r. Kuršėnų sporto mokykla, Šiaulių r. Kuršėnų kūrybos namai), 1 švietimo pagalbos įstaiga – Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnyba. Buhalterinės apskaitos organizavimo ir ūkinės-techninės paslaugas švietimo įstaigoms teikia Savivaldybės biudžetinė įstaiga Šiaulių rajono švietimo paslaugų centras.

Įgyvendinant Šiaulių rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrąjį planą, vykdoma mokyklų tinklo pertvarka, kurios paskirtis – sukurti efektyvumo, prieinamumo ir kokybės reikalavimus atitinkantį bendrojo ugdymo mokyklų tinklą Savivaldybėje, pakankamai turėti ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio bei vidurinio ugdymo programų teikėjų, sudaryti sąlygas visiems vietos bendruomenės nariams ugdytis bei užtikrinti jų teisę įgyti išsilavinimą.

2018–2019 m. m. 17-oje bendrojo ugdymo mokyklų ir 9 lopšeliuose-darželiuose įgyvendinama ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programa. Mokinių registro duomenimis nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo grupės lanko 1014 ir priešmokyklinio ugdymo grupės – 340 vaikai (iš viso 1354 vaikai). Lyginant su 2017–2018 m. m. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse 46 vaikais daugiau arba 3,4 %.

Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose 2018 m. rugsėjo 1 d. mokėsi 3 360 mokiniai arba 122 mokiniais (3,5 %) mažiau nei 2017–2018 m. m. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje 2018–2019 m. m. pradėjo 327 782 arba 5 488 mokiniais (1,7 %) mažiau, nei 2017 m. rugsėjo 1 d. Galima teigti, kad Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius mažėjo sparčiau negu šalies mokinių skaičius. Mokinių skaičiaus mažėjimą lėmė neigiamas gyventojų migracijos rodiklis Savivaldybėje, geografinė Savivaldybės padėtis (arti Šiaulių miesto mokymo įstaigos) ir kitos priežastys.

Vadovaujantis bendradarbiavimo sutartimi su Šiaulių miesto savivaldybe dėl ugdymo paslaugų teikimo, 2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis Savivaldybės 6 vaikai buvo ugdomi Šiaulių miesto specialiosiose įstaigose, ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 5 vaikai, apmokant jų ugdymo paslaugas. Šiaulių miesto privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdomi 34 vaikai. Savivaldybė už vieno vaiko ugdymą ir priežiūrą skiria kiekvieną mėnesį 70 Eur mokesčio kompensaciją.

Savivaldybėje 2017–2018 m. m. 10 klasę baigė 307 mokiniai, pagrindinį išsilavinimą įgijo

296. Gavusių pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą mokinių dalis kasmet išlieka 97 % (šalyje 95 %).

2018 m. Savivaldybės gimnazijose vidurinio ugdymo programą baigė ir vidurinį išsilavinimą įgijo bei gavo brandos atestatą 159 mokiniai, vidurinio išsilavinimo neįgijo 4 mokiniai.

2018–2019 m. m. bendrojo ugdymo mokyklose mokosi 354 (10,8 %) mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių. Nustačius mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius, kreipiamas dėmesys į ugdymosi ribotumą ir dėl to atsiradusias specialiosios pagalbos reikmes. Šių mokinių švietimo prieinamumas užtikrinamas sudarant sąlygas ugdytis visiškos arba dalinės integracijos forma. Savivaldybė, integruodama specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius į ugdymo sistemą, pagal galimybes pritaiko mokyklos aplinką, teikia psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpina ugdymui skirtomis pagalbos ir specialiosiomis mokymo priemonėmis. Dalinės integracijos forma Savivaldybės teritorijoje gyvenantiems specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, atsižvelgiant į jų poreikius ir galias, sudarytos sąlygos ugdytis specialiosiose, lavinamosiose bei socialinių įgūdžių ugdymo klasėse, veikiančiose Šiaulių r. Kuršėnų Pavenčių mokykloje-daugiafunkciame centre. Jose 2018–2019 m. m. mokomi ir lavinami 29 mokiniai iš įvairių Savivaldybės vietovių.

Savivaldybėje sudarytos sąlygos gyventojams tęsti mokymąsi ir įgyti išsilavinimą. Suaugusiųjų mokymas vykdomas Kuršėnų Stasio Anglickio mokykloje (pagal suaugusiųjų pradinio, pagrindinio ugdymo programos I ir II dalį) ir Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijoje (pagal suaugusiųjų pagrindinio ugdymo II dalies ir vidurinio ugdymo programas). 2018–2019 m. m. mokosi 9 suaugusieji.

2018 m. spalio 1 d. duomenimis Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose dirbo 431 pedagoginis darbuotojas (pagrindinėje darbovietėje, neskaičiuojant esančių vaiko auginimo atostogose ir ikimokyklinio ugdymo auklėtojų). Lyginant su 2017 m. pedagoginių darbuotojų skaičius sumažėjo 8,7 % arba nuo 472 pedagoginių darbuotojų iki 431. 2018 m. 421 pedagoginis darbuotojas turi aukštąjį išsilavinimą, 420 iš jų – pedagoginį. 14 jaunų specialistų darbo stažas – iki 4 metų, 20 darbuotojų – 4–9 metų, 36 darbuotojų – 10–14 metų, 361 darbuotojų – 15 ir daugiau metų.

Atestuotų pedagoginių darbuotojų Savivaldybėje 2018 m. – 404 arba 93,7 %. Iš jų: 10 ekspertų (2017 m. – 9 ekspertai), 176 metodininkai (2017 m. – 182 metodininkai), 179 vyresnieji mokytojai (2017 m. – 209 vyresnieji mokytojai) ir 39 mokytojai (2017 m. – 51 mokytojas).

Savivaldybėje veikia dvi formalų švietimą papildančios ir viena neformaliojo vaikų švietimo įstaigos, kuriose 2018 m. spalio 1 d. duomenimis mokslo metus pradėjo 920 mokinių arba 26,4 % nuo Savivaldybės teritorijoje gyvenančių mokinių skaičiaus.

Kuršėnų meno mokykla – neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildanti mokykla. Mokyklos veiklos tikslas – tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, sudaryti sąlygas puoselėti įgimus meninius, muzikinius gebėjimus tiek vaikams, tiek suaugusiems. Mokyklos ugdytiniai gali rinktis nuo 1 iki 8 metų trukmės vykdomas ankstyvojo, pradinio, pagrindinio ir išplėstinio muzikinio ugdymo programas, muzikos mėgėjų ugdymo programą, pradinio, pagrindinio, neformalaus ir išplėstinio dailės ugdymo programas. 2018–2019 m. m. mokykloje mokosi 295 mokiniai, dirba 33 mokytojai. Kuršėnų meno mokykla muzikinį ugdymą vykdo penkiose Šiaulių rajono vietovėse: Gruzdžių, Kužių gimnazijose, Bubių, Kairių pagrindinėje mokyklose, Raudėnų mokykloje-daugiafunkciame centre.

Kuršėnų sporto mokykla – neformaliojo vaikų švietimo mokykla ir formalųjį švietimą papildanti mokykla. Mokyklos tikslas – per sportą skatinti vaikų, paauglių ir jaunimo saviraišką, rengti sportininkus, gebančius deramai atstovauti mokyklai, rajonui šalies pirmenybėse, čempionatuose, žaidynėse, Lietuvos Respublikai – pasaulio, Europos čempionatuose ir olimpinėse žaidynėse. Šiuo metu plėtojamos 8 sporto šakos: futbolas, lengvoji atletika, graikų-romėnų imtynės, krepšinis, boksas, dziudo, žirgų sportas, kiokušin karatė. Mokykla įsikūrusi Kuršėnuose, sporto šakų veiklos vykdomos Šiaulių r. Kuršėnų Stasio Anglickio, Šiaulių r. Ginkūnų Sofijos ir

Vladimiro Zubovų, Šiaulių r. Kairių pagrindinėje ir Šiaulių r. Drąsūčių mokyklose, Šiaulių r. Kuršėnų Pavenčių mokykloje-daugiafunkciame centre, Šiaulių r. Kuršėnų Lauryno Ivinskio, Šiaulių r. Meškuičių ir Šiaulių r. Gruzdžių gimnazijose, Kurtuvėnų regioniniame parke. 2018–2019 m. m. Kuršėnų sporto mokykloje sportuoja 382 mokiniai.

Kuršėnų kūrybos namai – neformaliojo vaikų švietimo mokykla. Mokyklos tikslas – tenkinti vaikų ir jaunimo pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais. Kūrybos namuose veikia kūrybinės raiškos studija, 22 įvairūs būreliai, kuriuose kūrybine veikla užimti 243 mokiniai, dirba 10 mokytojų. Įstaigoje ir Kuršėnų mieste organizuojamos mokinių bei jų mokytojų darbų parodos, renginiai, edukaciniai užsiėmimai.

Vadovaujantis Neformaliojo vaikų švietimo (toliau – NVŠ) lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarka ir siekiant didesnio mokinių skaičiaus įsijungimo į įvairiausias neformaliojo vaikų švietimo veiklas, Savivaldybės mokiniams 2018 metais 25 NVŠ teikėjai pasiūlė 34 programas, skirta NVŠ krepšelio lėšų suma – 113 090 Eur. 2018 m. gruodžio 1 d. duomenimis NVŠ teikėjų vykdomose programose dalyvavo 823 Savivaldybės mokiniai.

Siekiant gerinti mokinių mokymosi pasiekimus Savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius 2018 metais tęsė projektą „LECTIO DE VIA / Skaitymo kelias“ bei pateikė paraišką dalyvauti Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamame projekte „Lyderių laikas 3“. Projekte „LECTIO DE VIA / Skaitymo kelias“, dalyvauja 5 Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklos, projekto įgyvendinimui gautas 107 534,61 Eur finansavimas. Projekto „Lyderių laikas 3“ rėmuose Šiaulių rajono savivaldybės kūrybinė komanda rengia projektą „Ugdymas netradicinėse erdvėse“, kurio tikslas – praktinės (tiriamosios) ugdymo(si) veiklos aktyvinimas gamtamoksliniame ugdyme. Projekte dalyvauja 13 Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų ir VšĮ Kuršėnų politechnikos mokykla.

Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnybos (toliau – Tarnyba) tikslas – sudaryti sąlygas švietimo darbuotojams, kitiems specialistams, suaugusiems ir jaunimui aktyviai mokytis visą gyvenimą tenkinant pažinimo, lavinimosi, profesinių kompetencijų plėtojimo bei saviraiškos poreikius. Tarnyba organizuoja kvalifikacijos tobulinimo renginius: seminarus, edukacines išvykas-seminarus, kursus, paskaitas, konferencijas ir kt. Renginiai skirti įvairioms dalyvių tikslinėms grupėms: bendrojo ugdymo mokyklų pedagoginiams darbuotojams, profesinio rengimo, neformaliojo vaikų švietimo mokytojams, mokiniams, jaunimui, suaugusiems ir kt. asmenims. Tarnyba 2018 metais organizavo 203 kvalifikacijos tobulinimo bei gerosios darbo patirties renginius, kuriuose dalyvavo 4372 klausytojai. Veiklą vykdė Trečiojo amžiaus universitetas, kuriame mokosi 68 nuolatiniai lankytojai. Aktyvi veikla vyksta organizuojant darbą su jaunimu Gruzdžiuose, Gilvyčių, Varputėnų, Šakynos ir Žarėnų kaimuose. Tarnyba taip pat teikia psichologinę, švietimo informacinę, specialiąją pedagoginę pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams, mokiniams ir asmenims iki 21 metų, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) bei pedagogams. Įstaigoje dirba psichologai, specialusis pedagogas, logopedas, socialinis pedagogas.

Savivaldybėje veikia VšĮ Kuršėnų politechnikos mokykla, Mokykla turi licenciją įgyvendinti 32 pirminio profesinio mokymo programas, 10 tęstinio profesinio mokymo programų, 19 darbo rinkos mokymo programų, 35 neformaliojo mokymo programas. Nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. mokykloje mokosi 331 mokiniys pagal 17 profesinio mokymo programų, kurių trukmė nuo 1 metų iki 3 metų. Rengiamas platus spektras paslaugų sferos specialistų: virėjai, konditeriai, padavėjai ir barmenai, kirpėjai, prekybos įmonių vadybininko padėjėjai, apskaitininkai ir kasininkai, apeigų ir švenčių organizatoriai, pardavėjai, smulkiojo verslo organizatoriai, automobilių mechanikai, suvirintojai, staliai, baldžiai. 2008 metais, pirmojoje iš Šiaulių apskrities profesinių mokyklų, akredituota vidurinio ugdymo programa, įsteigtas gimnazijos skyrius.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Valstybinę švietimo 2013–2022 m. strategiją, kurios pagrindinis strateginis tikslas – paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį, Savivaldybei aktualiausi šie strategijos tikslai:

1. Pasiiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų kritinę masę sudaro reflektuojantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai.

2. Įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną.

3. Užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį suteikti mokiniams ir jaunimui palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi ir studijų poreikius.

4. Garantuojant švietimo sistemos veiksmingumą sukurti paskatų ir vienodų sąlygų mokytis visą gyvenimą sistemą, grįstą veiksminga pagalba atpažįstant save ir renkantis kelią veiklos pasaulyje, derantį su valstybiniu planavimu.

Siekiant numatytų tikslų, Savivaldybei švietimo srityje pirmiausia būtina užtikrinti mokytojų kompetenciją, kuri garantuotų aukštos kokybės naujausių žinių sklaidą, padėtų plėtoti aukštos kokybės studijas ir mokslą. Siekiant, kad mokytojai noriai prisidėtų prie jaunosios kartos ugdymo, būtina stiprinti jų motyvaciją tobulinti savo žinias, kelti kvalifikaciją, plėsti akiratį. Sėkmingai švietimo sistemos veiklai ne mažiau svarbus yra ir bendruomenės įsitraukimas, todėl svarbu stiprinti visuomenės pasitikėjimą švietimo sistema, skatinti bendruomenę reikšti nuomonę apie švietimo kokybę ir daryti jai poveikį. Švietimo įstaigoms ir institucijoms, siekiančioms užtikrinti aukštos kokybės ugdymo ir mokymo procesą, tikslinga tobulinti švietimo vadybos procesus – tobulinti švietimo sistemos reguliavimą, orientuojantis į subsidiarumo ir socialinės bendrystės principus, skatinti asmenis bei organizacijas orientuotis į aukščiausius rezultatus, užtikrinti švietimo turinio įvairovę sudarant daugiau galimybių mokinių, tėvų ir socialinių partnerių iniciatyvoms, taip pat svarbu stiprinti esamos situacijos vertinimo ir rengiamų sprendimų poveikio išankstinio vertinimo gebėjimus ir kokybę. Užtikrinant švietimo prieinamumą ir kokybę Savivaldybėje, tikslinga plėsti besimokančiųjų pasirinkimo galimybes, gausinti mokymosi, praktinio mokslo pritaikymo aplinką mokyklose, didinti paramą savanorystės iniciatyvoms, užtikrinti švietimo paslaugos gavimą socialinės atskirties ir rizikos bei specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų grupėms, didinti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą. Siekiant užtikrinti mokymosi veiksmingumą, skatinti mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas, tikslinga organizuoti edukacinę pilietinę veiklą, asmenybės saviugdą bendruomenėje, stiprinti motyvaciją mokytis susiejant mokymąsi visą gyvenimą su besimokančiųjų pasirinkimais, sukuriant finansinės paramos sistemą, sudarant sąlygas asmenims savarankiškai valdyti karjerą teikiant įvairią pagalbą realioje ir virtualioje aplinkoje ir pan.

Įgyvendinant Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 m. plėtros programą, kurios strateginis tikslas – sukurti ir išplėtoti neformalųjį suaugusiųjų švietimą ir tęstinį mokymąsi laiduojančią ir prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą, atitinkančią atviroje pilietinėje visuomenėje darbo rinkoje veikiančio asmens ir visuomenės poreikius, Savivaldybei aktualiausi yra šie plėtros programos tikslai:

1. Sukurti ir išplėtoti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą.

2. Suderinti mokymąsi visą gyvenimą su šalies ūkio ir visuomenės poreikiais.

Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus Savivaldybėje, svarbu plėtoti mokymosi visą gyvenimą paslaugas, ypač asmenims, gyvenantiems rajono miesteliuose ir kaimuose, kuriuose yra didžiausi socialiniai, ekonominiai netolygumai, taip pat sudaryti sąlygas suaugusiesiems įgyti bendrųjų kompetencijų ir formuoti jiems teigiamas mokymosi visą gyvenimą nuostatas, plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo galimybes, skaitmeninio mokymosi turinį ir programas, pripažinti neformaliojo ir praktinio mokymosi metu įgytas kompetencijas. Kad mokymosi viso gyvenimą iniciatyvos būtų patrauklios, svarbu stiprinti motyvaciją mokytis ir „valdyti“ karjerą teikiant individualizuotą įvairių formų pagalbą, organizuojant socialinę reklamą realioje ir virtualioje aplinkoje, inicijuojant ir remiant kokybišką studijų programų, profesijų populiarinimą, bendrųjų ir tęstinio profesinio mokymo kompetencijų suaugusiesiems paslaugų plėtrą profesinio mokymo įstaigose.

Įgyvendinant Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 m. plėtros programą, kurios strateginis tikslas – sukurti palankią aplinką (sąlygas) jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir

saviraiškai Lietuvoje, Savivaldybei švietimo srityje aktualiausias yra šis programos tikslas:

Užtikrinti įvairaus jaunimo poreikius atitinkančią socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos sistemų plėtrą.

Siekiant numatyto tikslo įgyvendinimo, svarbu, jog Savivaldybėje būtų užtikrintas pakankamas jaunimo užimtumas plėtojant neformalųjį ugdymą, siekiant formaliojo ir neformaliojo ugdymo integracijos, sudarant sąlygas jaunimui skatinti kūrybiškumą ir pan.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinis siekis – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, sklaida, Savivaldybei švietimo srityje aktualiausi yra šie pažangos strategijos užmojai:

Sumani visuomenė – laiminga visuomenė, kuri yra kiekvieno piliečio idėjoms [**kūrybingumas**], naujovėms ir iššūkiams atvira [**atvirumas**], solidari, savivaldi ir politiškai brandi [**atsakomybė**].

Siekiant įgyvendinti sumanios visuomenės viziją švietimo srityje, Savivaldybėje tikslinga plėtoti besimokančios visuomenės (šiuo atveju bendruomenės) iniciatyvas omenyje turint tai, jog Šiaulių rajono bendruomenė yra atvira pasaulio kaitai: yra išsilavinusi, domisi mokslu ir naujovėmis, lengvai perpranta ir naudoja informacinėmis–komunikacinėmis technologijomis, puoselėja mokymosi visą gyvenimą principus.

SVEIKATOS APSAUGA

Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme 2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-886) nurodoma, jog visuomenės sveikata – tai gyventojų visapusė dvasinė, fizinė ir socialinė gerovė.

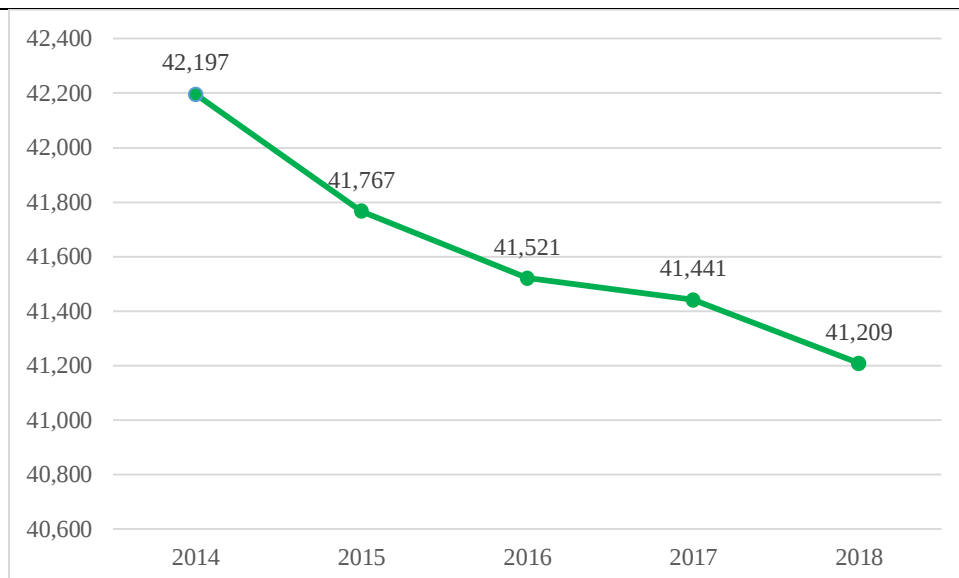
Viena prioritetinių sveikatos apsaugos sistemos sričių – pirminė sveikatos priežiūra, kuri yra savarankiškoji savivaldybės funkcija. Šiaulių rajono savivaldybėje gyventojų sveikata rūpinasi 2 pirminio lygio sveikatos priežiūros įstaigos – viešoji įstaiga Šiaulių rajono pirminės sveikatos priežiūros centras ir viešoji įstaiga Šiaulių rajono Gruzdžių ambulatorija.

Antrinio lygio sveikatos priežiūros paslaugas teikia viešoji įstaiga Kuršėnų ligoninė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais, savivaldybės turi užtikrinti pirminės visuomenės sveikatos priežiūrą, o šiam tikslui steigia visuomenės sveikatos priežiūros biudžetines įstaigas – savivaldybių visuomenės sveikatos biurus. Visuomenės sveikata Šiaulių rajone rūpinasi Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – Biuras), įsteigtas Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2015 m. sausio 29 d. sprendimu Nr. T-11.

Pagrindinis Biuro veiklos tikslas – rūpintis Šiaulių rajono savivaldybės gyventojų sveikata, vykdyti savivaldybės teritorijoje Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojamą savivaldybių visuomenės sveikatos priežiūrą ir organizuoti profilaktinę veiklą, siekiant mažinti gyventojų sergamumą ir mirtingumą, gerinti gyvenimo kokybę, teikiant kokybiškas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2018 m. pradžioje Šiaulių rajone gyveno 41 209 žmonės, tai sudarė 1,47 proc. Lietuvos populiacijos. Šiaulių rajone 1 000 vyrų teko 1 088 moterys, t. y. moterų gyveno 1,09 karto daugiau nei vyrų. Per pastaruosius penkerius metus Šiaulių rajone gyventojų skaičius sumažėjo 2,34 proc. 2014 m. pradžioje gyveno – 42 197 gyventojų, 2018 m. pradžioje – 41 209 gyv. Mažiausias pokytis buvo 2016 – 2017 metais, kai gyventojų skaičius sumažėjo 80 gyventojų. (1 pav.).

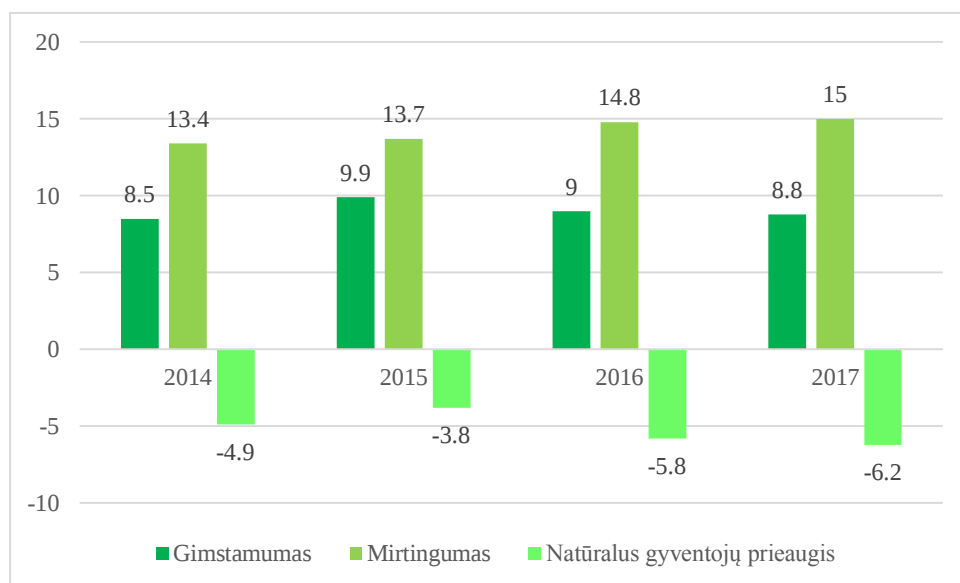

1 pav. Gyventojų skaičius Šiaulių rajone 2014–2018 m. pradžioje (abs. sk.) Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Lyginant su 2016 m., Šiaulių rajone gimstamumas sumažėjo 0,2 proc., gimė 5 kūdikiais mažiau (2016 m. – 371 kūdikių, 2017 m. – 366 kūdikis). 2017 m. gimė daugiau berniukų nei mergaičių (190 vyr. giminės ir 176 mot. giminės), o 2016 m. gimė daugiau mergaičių nei berniukų (182 vyr. giminės ir 189 mot. giminės). Mažiausias gimstamumas buvo 2014 m. (gimė 360 kūdikių).

2017 m. mirė 620 asmenys, 6 asmenimis daugiau nei 2016 m. (mirė 614 asmenys). Mažiausias mirtingumas buvo 2014 m., kai mirė 564 asmenys, 2015 m. – 570, t. y. 50 asmenų mažiau nei 2017 m. Mirtingumas 2017 m. buvo didesnis 1 proc. nei 2016 m. (2016 m. – 614, 2017 m. – 620).

Natūralus gyventojų prieaugis, stebint nuo 2014 m., vis išlieka neigiamas. Nuo 2014 m. šis rodiklis buvo didžiausias 2015 m. ($-3,8/1000$ -čiui gyventojų), tačiau 2016 m. ($-5,8/1000$ -čiui gyventojų) vėl krito 1,5 karto, o 2017 m. dar 1,06 karto ($-6,2/1000$ gyventojų). (2 pav.).

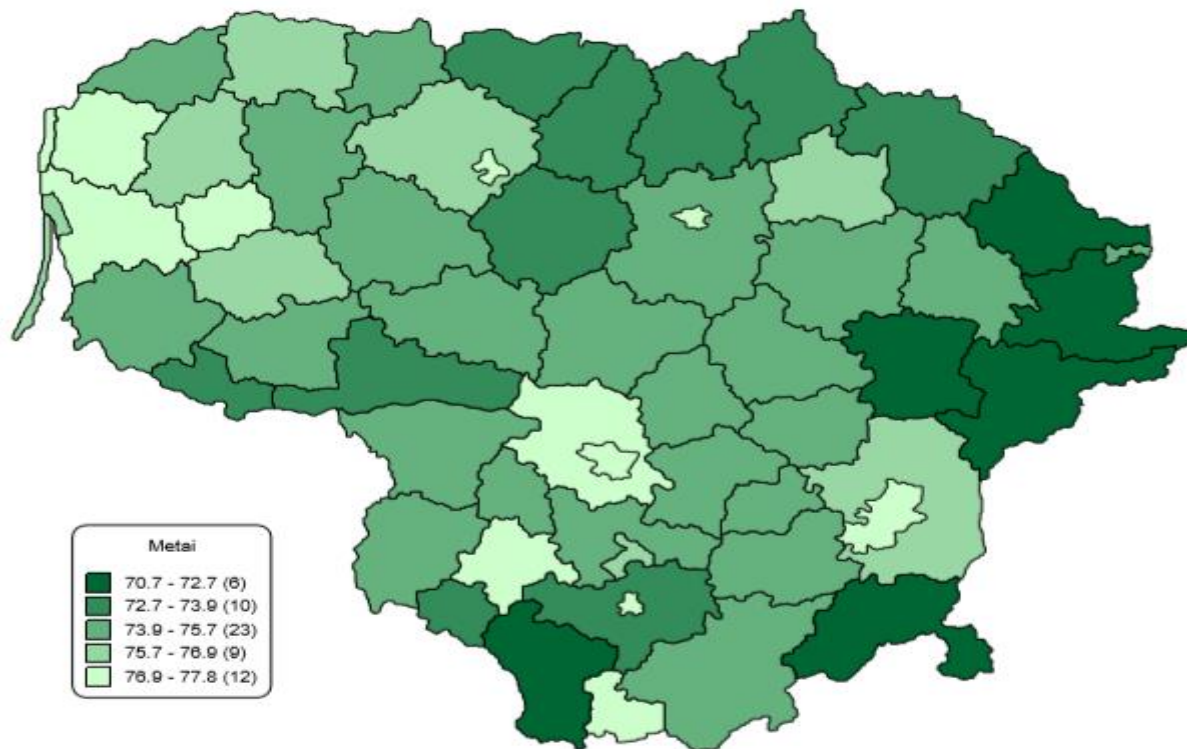
2 pav. Natūrali gyventojų kaita Šiaulių rajone 2014–2017 m. (1 000 gyv.), Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis

bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą.

Vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (metais) skirtumai tarp savivaldybių yra nedideli. Lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2017 m. Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 1,01 metų ilgesnė (Lietuvos – 75,7, Šiaulių r. – 76,4).

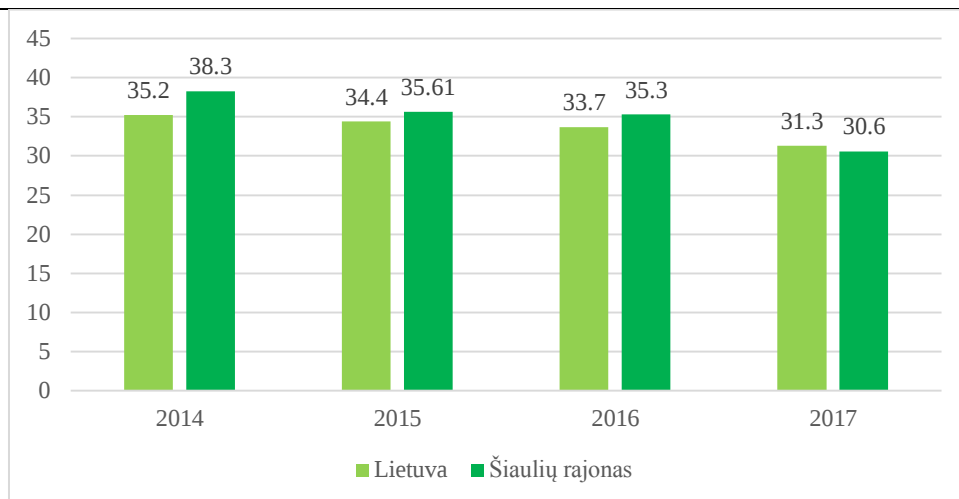
Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajonas nuo ilgiausios gyvenimo trukmės (Vilniaus m. sav.) skyrėsi 1,8 proc., o nuo trumpiausios (Švenčionių r. sav.) 7,5 proc. (3 pav.).

3 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, 2017 m. Šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

Vertinant savivaldybės gyventojų sveikatą, svarbus rodiklis yra išvengiamas mirtingumas. **Išvengiamas mirtingumas** – tai mirtingumas, nulemtas ligų (ar būklių), kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines ir / ar diagnostikos ir / ar gydymo priemones.

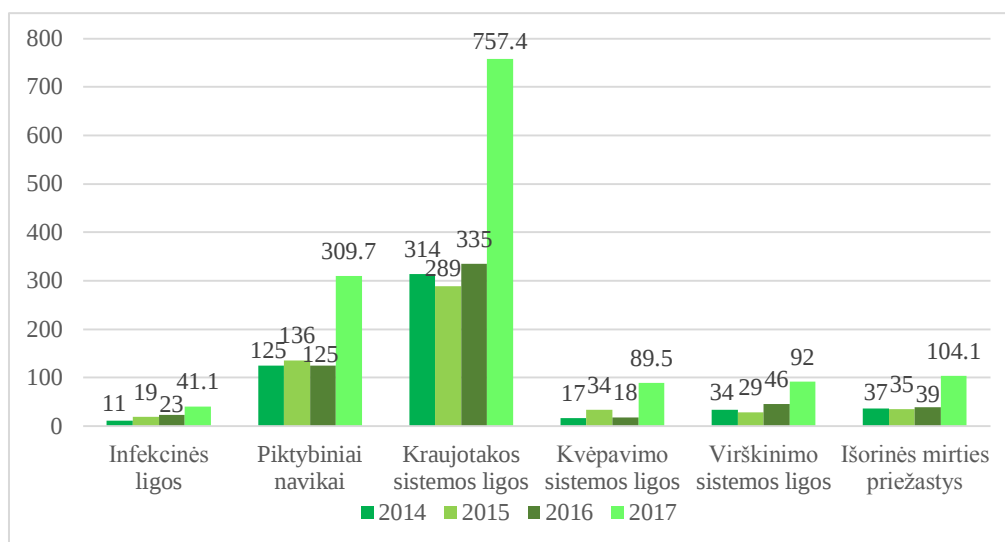
Šiaulių rajone 2017 m. 30,6 proc. visų mirčių buvo galima išvengti. Palyginus šį rodiklį su Lietuvos vidurkiu (31,3 proc.) nustatyta, kad Šiaulių r. 2017 m. išvengiamo mirtingumo rodiklis mažesnis 2,24 proc. Pastebima, kad nuo 2016 m. Šiaulių r. išvengiamo mirtingumo rodiklis pakito (sumažėjo 4,7 proc.). Lyginant 2017 m. rodiklį su 2014 m., išvengiamo mirtingumo rodiklis sumažėjo 20,1 proc. (4 pav.).

4 pav. Išvengiamas mirtingumas (proc.), 2014 - 2017 m. Šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

Mirtingumo rodiklis yra svarbus, kadangi yra vienintelis daug metų pagal tarptautines taisykles registruojamas sveikatos rodiklis daugelyje šalių. Remiantis mirtingumo duomenimis, netiesiogiai galima matuoti svarbiausių ligų pasiskirstymą skirtingose vietovėse, netiesiogiai vertinti sveikatos ir sveikatos paslaugų prieinamumą bei kokybę.

2017 m. Šiaulių r. sav. mirė 6 žmonėmis daugiau nei 2016 m. (2017 m. – 620, 2016 m. – 614). Pagrindinėmis mirties priežastimis išlieka kraujotakos sistemos ligos, kurios 2017 m. Šiaulių r. nusinešė 757,4 gyvybes, t. y. 55,8 proc. daugiau nei 2016 m ir net 61,8 proc. daugiau nei 2015 m. Mirčių dėl piktybinių navikų užfiksuota 59,6 proc. daugiau nei 2016 m. 2017 m. net 5 kartais daugiau nei 2016 m. mirčių užfiksuota dėl kvėpavimo sistemos ligų (2017 m. – 89,5, 2016 m. – 18) (5 pav.).

5 pav. Pagrindinės mirties priežastys Šiaulių rajono savivaldybėje 2014-2017 m. (abs. sk.) Šaltinis – Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė

2017 m. Šiaulių rajono savivaldybėje slaugos lovų skaičius buvo didesnis už Lietuvos (Lietuvoje slaugos lovų skaičius 10 000 gyventojų siekė 21,96, Šiaulių rajono savivaldybėje – 17,47). Šeimos gydytojų skaičius beveik 2 kartus mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje (Šiaulių rajono savivaldybėje 10 000 gyventojų teko 3,88 šeimos gydytojų, Lietuvoje – 7,78).

Šiaulių rajono savivaldybės gyventojai pas gydytojus lankėsi rečiau nei šalies gyventojai – 2017 m. 100-ui savivaldybės gyventojų teko 803,42 apsilankymai pas gydytojus, tuo tarpu šalies rodiklis siekė 910,09. Šiaulių rajono savivaldybės gyventojų apsilankymų dažnumas pas šeimos gydytojus lyginant su šalies rodikliu yra panašus.

Hospitalinis sergamumas 2017 m. Šiaulių rajono savivaldybėje buvo didesnis nei šalyje (Šiaulių rajono savivaldybėje 228,636 – 1 000 gyventojų, Lietuvoje – 214,15). Stacionaro dienos ligonių dalis, tenkanti 1 000 gyventojų – mažesnė lyginant su šalies rodikliu (Šiaulių rajono savivaldybėje – 17,08, Lietuvoje – 21,75).

Standartizuoto mirtingumo rodiklis Šiaulių rajono savivaldybėje siekė 821,89 - 100 000 gyventojų, Lietuvos rodiklis kaip ir 2016 m. buvo mažesnis – 808,74 – 100 000 gyventojų.

Šiaulių rajono savivaldybė rūpinasi vandens telkinių kokybe, savivaldybėje sistemingai stebima maudyklų vandens mikrobiologinė ir cheminė tarša, vandens fizinės savybės, taršos pobūdis. Šiaulių rajone yra įteisintos 3 maudyklos: Bubių (Šiaulių) jūra (Bubių seniūnija), Geluvos ežeras (Bubių seniūnija) ir Pašvinio ežeras bei keliolika neįteisintų maudyklų – Paežerių ežeras (Raudėnų seniūnija), Raudėnų tvenkinys (Raudėnų seniūnija), Pakumulšio tvenkinys (Kuršėnų kaimiškoji seniūnija), Ventos upė Kuršėnų miesto ribose (Kuršėnų miesto seniūnija), Kuršėnų karjerai (Kuršėnų miesto seniūnija), Šilų tvenkinys (Šiaulių kaimiškoji seniūnija), Naisių tvenkinys (Meškuičių seniūnija), Švedės tvenkinys (Ginkūnų seniūnija), Kairių ežeras (Kairių seniūnija) ir Gudelių ežeras (Kairių seniūnija). Maudyklų vandens tyrimai atliekami vadovaujantis higienos norma HN 92:2018 „Papildiniai ir jų maudyklų vandens kokybė“ nuostatomis.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programą, kurios strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį.
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką.
3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą.
4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Siekiant sukurti saugią socialinę aplinką Šiaulių rajone, svarbu sumažinti skurdo lygį, nedarbą bei socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją bendruomenės lygmeniu. Mažinant gyventojų socialinę ir ekonominę (pajamų) nelygybę, benamių skaičių, tikslinga stiprinti bendruomenių solidarumą atsižvelgiant į tai, jog bendruomenių solidarumo lygis turi įtakos tiek lėtinių neinfekcinių ligų, tiek traumų, ypač sveikatos sutrikimų dėl šalčio poveikio, dinamiškumui. Kuriant sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką Šiaulių rajono savivaldybėje, būtina kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą, kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį ir pan. Formuojant sveiką gyvenseną ir jos kultūrą, tikslinga mažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų prieinamumą, skatinti sveikos mitybos bei optimalaus fizinio aktyvumo įpročius ir kt. Sveikatos priežiūros, orientuotos į gyventojų poreikius, užtikrinimui svarbu palaikyti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, motinos ir vaiko sveikatą, stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę, plėtoti e–sveikatos sistemą ir kt.

Įgyvendinant Nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 m. plėtros programą, kurios strateginis tikslas – pailginti Lietuvos gyventojų sveiko gyvenimo metus, Šiaulių

rajo savivaldybei aktualiausi yra šie plėtros programos tikslai:

1. Stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą – formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą, skatinti sveikatos raštingumą.
2. Mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminų ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai.
3. Užtikrinti visuomenės sveikatos priežiūros sistemos tvarumą.

Stiprinant bendruomenės fizinę ir psichinę sveikatą Šiaulių rajone, tikslinga ugdyti gyventojų sveikos mitybos įpročius ir gerinti galimybes pasirinkti sveikatai palankų maistą, didinti gyventojų fizinį aktyvumą ir sudaryti jiems sąlygas būti fiziškai aktyviems, gerinti bendruomenės psichikos sveikatą – atlikti psichikos sveikatą stiprinančias intervencijas, skatinančias teigiamus pokyčius ir didinančias bendruomenės sąmoningumą. Mažinant aplinkos veiksnių, nesaugių produktų neigiamą poveikį gyventojų sveikatai, svarbu kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką, skatinti sveikatą tausojančias su aplinka susijusias nacionalines, regionines ir bendruomenines iniciatyvas, mažinti traumų ir nelaimingų atsitikimų skaičių – rengti vaikų, jaunimo ir pagyvenusių asmenų tikslinį mokymą, formuoti darnų verslo ir bendruomenės požiūrį į tvarų cheminių medžiagų naudojimą, didinti produktų (gaminų ir paslaugų) priežiūros saugą bei efektyvumą. Užtikrinant visuomenės sveikatos priežiūros sistemos tvarumą Šiaulių rajone, reikia didinti kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, gerinti visuomenės sveikatos priežiūros sistemos valdymą.

Įgyvendinant 2011–2020 m. Valstybinės sporto plėtros strategiją, numatančią sudaryti sąlygas visų Lietuvos socialinių grupių įtraukimui į sporto veiklą, taip sprendžiant itin svarbius visuomenės sanglaudos, gyvenimo kokybės gerinimo, gyventojų sveikatos ir sveikos gyvensenos, didesnio darbingumo, laisvalaikio užimtumo uždavinius ir kartu sukuriant socialinį pagrindą didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistemai, Šiaulių rajono savivaldybei sveikatos apsaugos srityje aktualus yra šis plėtros strategijos tikslas — Sistemingai didinti visuomenės suvokimą, kad fizinis aktyvumas, sportavimas yra asmens darnos prielaida ir visuotinė vertybė.

Siekiant didinti fizinio aktyvumo ir sporto svarbą Šiaulių rajono savivaldybėje, tikslinga rengti ir įgyvendinti sveikos gyvensenos, fizinio aktyvumo skatinimo programas formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemoje, atsižvelgiant į įvairias amžiaus grupes (vaikų, paauglių, jaunimo ir suaugusiųjų), taip pat neformaliojo švietimo (ikimokyklinio amžiaus, popamokinio ugdymo ir mokymosi visą gyvenimą) aplinkoje, ir sudaryti sąlygas reikšmingai padidinti sporto prestižą bendruomenėje, savivaldybei pavaldžiose institucijose ir įstaigose.

SOCIALINĖ APSAUGA

Socialinė apsauga – įstatymų nustatyta socialinių, ekonominių, organizacinių priemonių sistema, užtikrinanti lėšų ir paslaugų teikimą asmenims, kurie įstatymų numatytais atvejais dėl senatvės, negalios (invalidumo), mirties, ligos, motinystės (tėvystės), nedarbo ar šeimos aplinkybių praranda pajamas arba turi papildomų išlaidų arba dėl mažų pajamų negali pakankamai savęs aprūpinti iš darbo arba kitokių pajamų.

Šiaulių rajone pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius yra Šiaulių rajono savivaldybė, o socialines paslaugas administruoja savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius (toliau – Socialinės paramos skyrius). Socialinių paslaugų tinklą Šiaulių rajone sudaro stacionarios ir nestacionarios paslaugų įstaigos. Paslaugas rajone teikia biudžetinės, viešosios bei privačios įstaigos, seniūnijos ir nevyriausybinių organizacijų. Socialinės paslaugos teikiamos ir organizuojamos vadovaujantis kasmet rengiamu Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų planu (patvirtinta Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2018 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T-95).

Socialines paslaugas neįgaliesiems ir senyvo amžiaus asmenims Šiaulių rajono savivaldybėje teikia 5 įstaigos ir organizacijos (BĮ Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras, VšĮ Kuršėnų ligoninė ir VšĮ Šiaulių rajono pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ „Dienos centras

sutrikusio intelekto asmenims“, VŠĮ „Senolių namai“, įstaiga prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Aukštelkės socialinės globos namai).

Socialines paslaugas vaikams, likusiems be tėvų globos, Šiaulių rajono savivaldybėje teikia BĮ Kuršėnų vaikų globos namai, pelno nesiekiantys ribotos civilinės atsakomybės viešieji juridiniai asmenys – Kairių šeimyna „Giliukas“, Balčiūnų šeimyna „Aušrinė“ ir Volosovų šeimyna „Fiesta“. VŠĮ „Eterna Vita“ vaikų dienos centras (buveinė – Kuršėnų miestas), Lietuvos krikščioniško fondo Vaikų dienos centras (buveinė – Ginkūnų sen.), Tarptautinės žmogaus gerovės asociacijos vaikų dienos centrai Kairių ir Meškuičių seniūnijose, Lietuvos Raudonojo kryžiaus draugijos Šiaulių skyriaus vaikų dienos centras (buveinė – Kuršėnų miestas), VĮ Aukštelkės neformaliojo ugdymo akademija (buveinė – Aukštelkės mstl.) bei 2018 metais veiklą pradėjusios VŠĮ „Drauge linksmiau“ vaikų dienos centrai Gruzdžių mstl. ir Raudėnuose. 2018 metais socialiai remtinose bei socialinę riziką patiriančiose šeimose augantiems vaikams, lankantiems minėtus dienos centrus, iš savivaldybės biudžeto buvo skirtos lėšos jų maitinimui.

Socialines paslaugas Šiaulių rajono savivaldybės gyventojams teikia ir socialinio darbo veiklą vykdo 11 seniūnijų, Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras, Socialinės paramos skyrius, Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriuje (nuo 2018 m. liepos 1 d. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius), nevyriausybinių organizacijos, kurios yra svarbūs bendrųjų socialinių paslaugų teikėjai savivaldybėje. Šių organizacijų teikiamų paslaugų kaštai mažesni, žmonėms šios paslaugos lengviau prieinamos, tiksliau atspindi įvairių socialinių grupių asmenų poreikius. Šiaulių rajono savivaldybė, siekdama visapusiškai patenkinti socialinių paslaugų poreikį rajono gyventojams, paslaugas taip pat perka iš kitų socialinių paslaugų teikėjų.

Šiaulių rajono socialinių paslaugų įstaigų tinklas išsidėstęs netolygiai, tai lemia socialinių paslaugų teikimo netolygumus tarp miesto ir kaimo vietovių gyventojų. Nepaisant to, socialines paslaugas rajone teikiančios įstaigos ir organizacijos stengiasi visapusiškai spręsti miesto ir rajono gyventojų, jų šeimų problemas.

Senyvo amžiaus žmonėms ir suaugusiems asmenims su negalia pagalba teikiama Kuršėnų mieste ir Meškuičių seniūnijoje. Nuo 2017 metų liepos mėnesio socialinės priežiūros paslaugas socialinę riziką patiriančioms šeimoms ir jų vaikams teikia Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras. Labiausiai Šiaulių rajono gyventojams yra prieinamos bendrosios socialinės paslaugos. Šias paslaugas kiekvienoje rajono seniūnijoje teikia specialistai socialiniam darbui, socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis, atvejo vadybininkai. Šie specialistai teikia informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo ir kt. paslaugas. Tokias paslaugas kartu su transporto organizavimo paslauga rajono gyventojams taip pat teikia Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras. Informavimo, konsultavimo, atstovavimo paslaugas teikia Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius, Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius (nuo 2018 m. liepos 1 d. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius), Šiaulių rajono nevyriausybinių organizacijos. Nevyriausybinių organizacijos papildomai teikia asmeninės higienos ir priežiūros, aprūpinimo būtiniausiais drabužiais ir avalyne, sociokultūrines paslaugas. Dalis nevyriausybinių organizacijų savo veiklą vykdo Kuršėnų mieste, 8 neįgalųjų draugijos padaliniai yra įkurti prie seniūnijų.

Specialiosios socialinės paslaugos – socialinė priežiūra (pagalba į namus, apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas namuose bei institucijoje) ir socialinė globa (dienos socialinė globa, trumpalaikė ir ilgalaikė socialinė globa). Pagalbos į namus paslaugas teikia Šiaulių rajono savivaldybės socialinių paslaugų centro darbuotojai. Paslauga teikiama visose seniūnijose ir yra prieinama visiems rajono gyventojams. Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas teikia socialiniai darbuotojai darbui su šeimomis. Toliau tęsiamas 2017 metais socialinių paslaugų centro pradėtas įgyvendinti projektas „Integrali pagalba (socialinė globa ir slauga) namuose“. Tai socialinės globos ir slaugos paslaugų visuma, teikiama asmeniui komandiniu principu. 2017 metais šia paslauga pasinaudojo 13 asmenų. 2018 metais Integralios pagalbos paslaugų suteikta 11-ai projekto dalyvių (senatvės pensijos amžių

sukakusiems bei asmenims su sunkia negalia, kuriems nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis bei nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis). Faktiškai nuo projekto pradžios paslaugos suteiktos 23 asmenims. Projekto veiklų įgyvendinimo laikotarpio pabaiga 2019 m. liepos 24 d. Nuo 2018 m. liepos 1 d. socialinių paslaugų centre įdarbinti 3 atvejo vadybininkai, kurie koordinuoja kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams organizavimą ir teikimą, siekdami padėti įveikti iškilusius sunkumus, kurių sėkmingas sprendimas sudarytų sąlygas užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus.

Trumpalaikę / ilgalaikę socialinę globą rajone teikia Kuršėnų vaikų globos namai, Kuršėnų vaikų globos namų Globos centras (sudaręs paslaugos teikimo sutartį su vienu budinčiu globotoju), trys šeimos, VšĮ Šiaulių rajono pirminės sveikatos priežiūros centro ir VšĮ Kuršėnų ligoninės globos padaliniai bei VšĮ „Senolių namai“, teikiantys ir apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose paslaugas. Dienos socialinės globos paslaugas teikia VšĮ „Dienos centras sutrikusio intelekto asmenims“.

2018 m. Šiaulių rajone buvo 153 socialinę riziką patiriančios šeimos, kuriose augo 355 vaikai, o 2017 m. Šiaulių rajone tokių šeimų buvo 167 (jose 336 vaikai). Socialinę riziką patiriančių šeimų ir juose augančių vaikų skaičius rajone paskutiniuosius kelerius metus svyravo. 2018 m. duomenis lyginant su 2017 m., šeimų, patiriančių socialinę riziką skaičius savivaldybėje sumažėjo 9 proc., o vaikų skaičius padidėjo. Šio rodiklio skaičiaus kitimą lemia įvairūs reiškiniai, vienas jų – šeimų migravimas tarp savivaldybių. 2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis Šiaulių rajono savivaldybėje buvo 188 tėvų globos netekę vaikai, iš jų: vaikų globos įstaigose – 51 vaikas, šeimynose – 37 vaikai, šeimose – 97 vaikai, budinčių globotojų šeimoje – 3 vaikai. Per metus nustatyta laikinoji globa (rūpyba) 58 vaikams, 64 atvejai (buvo atvejų, kai globa buvo nustatyta tam pačiam vaikui du kartus). 2017 m. buvo 221 vaikas, kuriam nustatyta globa (rūpyba), iš jų: institucinė globa nustatyta 58 vaikams, šeimynose – 36 vaikams, šeimose – 127 vaikams. Pastaruoju metu viešojoje erdvėje vis dažniau pabrėžiama, jog institucinė globa neužtikrina visapusiško vaiko ugdymo, sėkmingos integracijos į visuomenę, todėl globos namų skaičiaus tinklą būtina mažinti. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 patvirtintas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams planas. Šiuo planu siekiama 2014–2020 metų laikotarpiu numatyti nuoseklius ir koordinuotus veiksmus, skatinančius perėjimo iš institucinės socialinės globos prie paslaugų neįgaliesiems suaugusiems asmenims, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią, vaikams ir jaunimui, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią, ir likusiems be tėvų globos vaikams, įskaitant kūdikius, šeimoms bendruomenėje ir pagalbos šeimai, globėjams (rūpintojams) sistemos kūrimą – plėtoti bendruomenines paslaugas: globą globėjų šeimose, šeimynose, vaikų užimtumą vaikų dienos centruose, kompleksinės pagalbos šeimai ir vaikams teikimą bendruomeniniuose namuose, psichologinę, metodinę pagalbą tėvams, globėjams ir įtėvių šeimoms. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. A1-28 buvo patvirtintas Globos centro veiklos ir budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, kuris detalizavo Globos centro ir budinčio globotojo veiklą. Nuo 2018 m. liepos mėn. Kuršėnų vaikų globos namų padalinyje – Globos centre buvo sudaryta sutartis su budinčiu globotoju ir laikinai apgyvendinti 4 tėvų globos netekę vaikai. 2018 m. pabaigoje Globos centro GIMK specialistai paruošė dar 3 budinčius globotojus.

Savivaldybės tarybos 2018 m. rugsėjo 4 d. sprendimu Nr. T-241 „Dėl pritarimo bendradarbiavimo sutarčiai“ savivaldybė pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Labdaros paramos fondu SOS vaikų kaimų Lietuvoje draugija. Bendradarbiavimo sutarties tikslas – gerinti socialinės paramos paslaugų teikimą ir jų prieinamumą globėjų, įtėvių šeimoms Šiaulių rajono savivaldybėje. Teikti socialines – psichologines nemokamas paslaugas globėjų, įtėvių šeimoms, organizuoti mokymus, gerosios patirties dalijimosi vizitus Savivaldybės darbuotojams, specialistams, globėjų, įtėvių šeimoms, kitiems suinteresuotiems asmenims. Sutartis bus įgyvendinama iki 2019 m. gruodžio 31 d. Savivaldybės tarybos 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimu Nr. T-310 „Dėl pritarimo dalyvauti partnerio teisėmis įgyvendinant vaikų gerovės ir saugumo didinimo, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimo bei prieinamumo plėtros projektą bei pritarimo

jungtinės veiklos (partnerystės) sutarčiai“ buvo pritarta Savivaldybės administracijos ir Kuršėnų vaikų globos namų dalyvavimui partnerio teisėmis, įgyvendinant vaikų gerovės ir saugumo didinimo, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimo bei plėtros projekte. Projekto pareiškėjas – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Partneriams skiriama suma – 208 982 Eur. Projekto tikslas – užtikrinti Kuršėnų vaikų globos namų Globos centro veiklą ir tinkamas kokybiškas paslaugas savivaldybės teritorijoje globojamiems (rūpinamiems), įvaikintiems vaikams, budintiems globotojams, socialiniams globėjams (rūpintojams), tėviams, šeimynų dalyviams ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojams.

Šiaulių rajone yra registruotos trys šeimynos. Nuo 2015 m. kasmet Šiaulių rajono savivaldybės tarybos sprendimu šeimynų materialinei bazei stiprinti skiriama finansinė parama – 15 000 Eur (po 5 000 Eur kiekvienai šeimynai), panaudojus šias lėšas, atnaujintos vaikų gyvenamosios patalpos, pagerintos sąlygos vaikams augti ir ugdytis. Toliau tęsiamas papildomo finansavimo (išmokos) skyrimas šeimynoms iš savivaldybės biudžeto lėšų, sudariusioms sąlygas jose gyventi pilnamečiams asmenims (buvusiems jų globotiniams), besimokantiems dieninėje bendrojo ugdymo ir profesinėse mokyklose bei aukštųjų ir aukštesniųjų mokyklų dieniniuose skyriuose. Finansuojamų lėšų dydis asmeniui – 4 bazinės socialinės išmokos dydžiai.

Neįgalūs asmenys – tai dar viena svarbi visuomenės grupė, kuriai būtina nuolatinė socialinė, psichologinė ir kt. pobūdžio pagalba. Neįgaliųjų skaičius Šiaulių rajone kasmet nežymiai kinta. Daugėja pensinio amžiaus asmenų, kuriems nustatomas specialiųjų poreikių lygis. Šiaulių rajono savivaldybė, siekdama sudaryti kuo palankesnes socialinės integracijos sąlygas asmenims, turintiems judėjimo ir apsitarnavimo funkcijų sutrikimus, organizuoja būsto ir gyvenamosios aplinkos pritaikymą. Būsto (aplinkos) pritaikymo neįgaliųjų poreikiams programa įgyvendinama valstybės ir savivaldybės biudžetų lėšomis. Iš valstybės biudžeto kiekvienais metais taip pat remiami socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai, kurie įgyvendinami neįgaliųjų socialinės reabilitacijos srityje veikiančių organizacijų. Nuo 2012 m. savivaldybė organizuoja šių projektų įgyvendinimą ir skiria lėšų projektams finansuoti. Formuojant socialinės integracijos politiką rajone, siekiama bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis, atstovaujančioms žmonėms su negalia, tokiu būdu didinamas dėmesys neįgaliųjų socialinės atskirties mažinimui bei jų socialinės integracijos didinimui.

Šiaulių rajone socialinės adaptacijos priemonių tinklas socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims nėra išplėtotas. Kadangi rajono teritorijos ribos šliejasi su Šiaulių miesto ribomis, didžioji dalis šiai grupei priklausančių asmenų įsilieja į miesto gyventojų gretas, taip šiek tiek palengvindami kylančių problemų sprendimą. Šiaulių rajono teritorijoje savo veiklą su rizikos grupei priklausančiais asmenimis vykdo dvi įstaigos – VšĮ „Agapao reabilitacijos centras“ ir VšĮ „Eterna Vita“. 2017 metais sudaryta sutartis su Labdaros ir paramos fondu „Prieglobstis“ dėl apgyvendinimo paslaugų pirkimo socialiai remtiniams bei suaugusiems asmenims, patiriantiems socialinę riziką, neturintiems gyvenamosios vietos ar laikinai negalintiems ja naudotis.

Esant sudėtingai socialinei, ekonominei situacijai šalyje, itin pažeidžiama visuomenės grupė tampa asmenys, gyvenantys ties skurdo riba. Socialinių paslaugų plėtros vienas iš faktorių yra paramos maisto produktais gavėjų skaičius. Nuo 2017 metų savivaldybė šioje programoje dalyvauja savarankiškai, be partnerio. Paramos teikimą Šiaulių rajone administruoja Socialinės paramos skyriaus specialistas, paramą skirsto seniūnijų darbuotojai bei Lietuvos Raudonojo kryžiaus draugijos Šiaulių skyrius. Paramos gavėjų skaičius kasmet kinta. Tam turi įtakos gyventojų skaičiaus mažėjimas, piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimai, sugriežtinę reikalavimus pašalpos gavėjams, sugriežtinta bedarbių registracijos Užimtumo tarnyboje tvarka, padidintas minimalus darbo užmokestis ir kt. 2018 metais Europos pagalba maistu buvo tiekta 6 kartus ir du kartus higienos prekėmis. Vidutiniškai Europos pagalbą 2018 metais gavo 5075 rajono gyventojų. Pirmą kartą buvo skirtos lėšos papildomoms priemonėms įgyvendinti (13,5 tūkst. Eur). Jomis pasinaudojo 366 paramos gavėjai (suorganizuotos 9 ekskursijos bei edukacinės kelionės).

Piniginė socialinė parama yra viena iš priemonių, turinčių įtakos skurdo ir socialinės

atskirties mažinimui, sušvelninant nepritekliaus pasekmes. 2016–2018 m. laikotarpiu socialinių pašalpų gavėjų skaičius Šiaulių rajono savivaldybėje, kaip ir šalyje bei apskrityje, mažėjo. 2018 m. duomenis lyginant su 2016 m. duomenimis, socialinių pašalpų gavėjų skaičius Šiaulių rajone sumažėjo 22,67 proc. (vidutinis gavėjų skaičius per mėn. 2016 m. – 1958 gavėjų, 2018 m. – 1515 gavėjų). Išlaidos socialinėms pašalpoms mokėti Šiaulių rajono savivaldybėje padidėjo. 2016 m. Šiaulių rajono savivaldybės biudžeto išlaidos socialinėms pašalpoms siekė 1193,7 tūkst. Eur, o 2018 m. laikotarpiu – 1318 tūkst. Eur. Socialinių pašalpų gavėjų mažėjimą ir lėšų didėjimą didžiaja dalimi nulėmė Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo pakeitimai.

Atsižvelgiant į rajono socialinę demografinę situaciją, Šiaulių rajono savivaldybėje prioritetinės socialinių paslaugų gavėjų grupės išlieka tos pačios: neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys, socialinės rizikos vaikai, socialinę riziką patiriančios šeimos, likę be tėvų globos vaikai, socialinę riziką patiriantys suaugę asmenys. Šios socialinės grupės yra menkiau integruotos į visuomenę, turi mažiau arba visai neturi galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime.

Vertinant Šiaulių rajono socialinę demografinę situaciją, **prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys yra šios:**

1. Dienos socialinės globos paslaugos senyvo amžiaus asmenims bei vaikus auginančioms šeimoms, patiriančioms socialinę riziką;
2. Pagalbos į namus paslaugos senyvo amžiaus asmenims bei neįgaliesiems rajono gyventojams;
3. Socialinės priežiūros paslaugos (laikino apgyvendinimo) socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims, kurie dėl įvairių priežasčių neturi kur ar negali vieni gyventi;
4. Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo namuose paslaugų plėtojimas vaikus auginančioms šeimoms, patiriančioms socialinę riziką;
5. Bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis, plėtojant paslaugų neįgaliesiems bei senyvo amžiaus asmenims teikimą.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 m. plėtros programą, kurios strateginis tikslas – pailginti Lietuvos gyventojų sveiko gyvenimo metus, Šiaulių rajono savivaldybei socialinės apsaugos srityje aktualiausi yra šis plėtros programos tikslai:

1. Stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą – formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą, skatinti sveikatos raštingumą.

Šio tikslo įgyvendinimas siejamas su sveikos mitybos ir sveikos gyvensenos aplinkos kūrimu žmonių socialinės globos įstaigose, taip pat sveiko senėjimo iniciatyvomis skatinant vyresnio amžiaus asmenis aktyviai dalyvauti šioje veikloje, puoselėti socialinius ryšius, plėtoti sveikatos ugdymą, norint išvengti sveikatos problemų ir neįgalumo ankstyvame amžiuje, taip pat sveikatos skirtumų, susijusių su socialiniais, ekonominiais ir aplinkos veiksniais. Įgyvendinant Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programą, kurios strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai, Šiaulių rajono savivaldybei socialinės apsaugos srityje aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį.
2. Ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius.
3. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Kaip nurodoma Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programoje, vieni iš didžiausių gyventojų sveikatos gerinimo išteklių išlieka skurdo ir kitų socialinės atskirties aspektų mažinimas. Todėl būtina mažinti socialinę ir ekonominę diferenciaciją bendruomenių lygiu mažinant benamių skaičių, keičiant bendruomenės požiūrį į pažeidžiamas žmonių grupes, stiprinant solidarumą. Vyresnio amžiaus žmonėms svarbu užtikrinti saugią senatvę, nes pensinio amžiaus grupės asmenų sveikatos lygį veikia pensijų sistemos išvystymo lygis, psichologinė ir klinikinė sveikatos priežiūra, galimybė vyresnio amžiaus asmenims ugdyti gebėjimus ir dalyvauti socialiniame gyvenime. Ugdant optimalaus fizinio aktyvumo įpročius, tikslinga rengti specializuotus sveikatos stiprinimo projektus pensinio amžiaus žmonių ir neįgalųjų fiziniam aktyvumui skatinti.

Užtikrinant efektyvią sveikatos priežiūrą, būtina kurti ir diegti efektyvius ir inovatyvius viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo infrastruktūros modelius įgyvendinant kompleksines programas, skirtas priešlaikiniam mirtingumui ir neįgalumui nuo lėtinių neinfekcinių ligų ir išorinių priežasčių, lemiančių didžiausius sveikatos skirtumus tarp atskirų gyventojų grupių ir teritorijų, mažinti. Taip pat yra svarbu didinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms plėtojant odontologijos, medicininės reabilitacijos ir sveikatos gražinimo paslaugas mažas pajamas turintiems ar jų neturintiems asmenims, psichosocialinės pagalbos paslaugas sergantiems onkologinėmis ligomis asmenims, priklausomybės ligų diagnostikos ir prevencijos paslaugas „žemo slenksčio“ kabinetuose ir kt.

Įgyvendinant Nacionalinę neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2019 m. programą, kurios strateginis tikslas – sukurti palankią aplinką ir sąlygas oriam ir visaverčiam neįgaliųjų gyvenimui Lietuvoje, užtikrinti lygias galimybes ir neįgaliųjų gyvenimo kokybę, Šiaulių rajono savivaldybei socialinės apsaugos srityje aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Užtikrinti skirtingas negalias turinčių neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą teikiant socialinės integracijos paslaugas (socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo srityse).

2. Užtikrinti neįgaliesiems galimybę laisvai judėti fizinėje aplinkoje ir naudotis visiems prieinama informacija.

3. Užtikrinti neįgaliųjų teisių, pagrindinių laisvių gynimą be diskriminacijos dėl neįgalumo ir sudaryti sąlygas tobulinti neįgaliųjų socialinės integracijos proceso valdymą.

Užtikrinant skirtingas negalias turinčių neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą, svarbu plėtoti kompleksines paslaugas neįgaliesiems ir jų šeimos nariams bendruomenėje ir gerinti darbingumo, neįgalumo lygio ir specialiųjų poreikių nustatymo procedūras teikiant paramą neįgaliųjų šeimos nariams, kurie slaugo ar prižiūri neįgaliuosius namuose. Siekiant mažinti šių šeimų socialinę atskirtį, būtina plėtoti paramą neįgaliųjų šeimos nariams, įgyvendinti specialias užimtumo priemones, plėsti paslaugų į namus tinklą, organizuoti laikiną šeimų atokvėpį, diegti naujas pagalbos formas, teikti informaciją su šeimos nario negalia (ypač gimus neįgaliam vaikui) susijusiais klausimais ir kt. Taip pat būtina plėtoti nestacionarias socialines paslaugas, trumpalaikę socialinę globą neįgaliesiems asmenims teikiančių įstaigų sistemą bendruomenėje, plėtoti gebėjimų lavinimą, socialinės reabilitacijos ir kompleksines paslaugas, didinti specialistų, dirbančių su neįgaliaisiais, kompetenciją ir kt. Neįgaliesiems užtikrinant galimybę laisvai judėti fizinėje aplinkoje ir lygiomis teisėmis naudotis informacija, tikslinga didinti aplinkos (fizinės ir informacinės) prieinamumą neįgaliesiems ir jų mobilumą, tobulinti būsto pritaikymo neįgaliesiems teisinį reglamentavimą ir plėtoti būsto pritaikymą neįgaliesiems, didinti reikalingų techninės pagalbos priemonių asortimentą neįgaliųjų, turinčių įvairias negalias, mobilumui gerinti ir kt.

Užtikrinant neįgaliųjų teises bei sudarant sąlygas tobulinti neįgaliųjų socialinės integracijos procesą, būtina teikti tinkamos kokybės teisinę pagalbą neįgaliesiems, tobulinti neįgaliųjų socialinės integracijos proceso valdymą savivaldybės lygiu, skatinant steigti nuolatinės komisijas neįgaliųjų klausimams spręsti, gerinant paramą neįgaliesiems atstovaujančių neįgaliųjų asociacijų veiklai, renkant ir kaupiant informaciją apie neįgaliųjų socialinės integracijos pokyčius.

KULTŪRA

Šiaulių rajone yra puoselėjama etninė kultūra, mėgėjų menas, švietėjiška pramoginė veikla, tenkinami bendruomenių kultūriniai poreikiai, organizuojama profesionalaus meno sklaida. Rajone veikia Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centras (toliau – Kultūros centras), įsikūręs Kuršėnuose ir turintis 13 filialų. Šiaulių rajone yra itin platus mėgėjų meno kolektyvų tinklas. 2016 m. duomenimis Šiaulių rajone veikė 121 mėgėjų meno kolektyvas, jų veikloje dalyvavo 1 398 asmuo. 2015 m. – veikė 122 mėgėjų meno kolektyvų, jų veikloje dalyvavo 1 401 asmuo. Lyginant su 2015 m. – 2016 m. mėgėjų meno kolektyvų skaičius sumažėjo 0,82 proc., dalyvių skaičius sumažėjo 0,27 proc. 2016 m. kolektyvai surengė 116 pasirodymų savo kultūros įstaigose ir 429 pasirodymus išvykose: iš jų 13 pasirodymų surengta užsienio šalyse.

2017 m. duomenimis Šiaulių rajone veikė 125 mėgėjų meno kolektyvas, jų veikloje dalyvavo 1 327 asmenys. 2016 m. – veikė 121 mėgėjų meno kolektyvas, jų veikloje dalyvavo 1 398 asmenys. 2017 m. kolektyvai surengė 103 pasirodymų savo kultūros įstaigose ir 395 pasirodymus išvykose: iš jų 16 pasirodymai surengti užsienio šalyse.

2018 m. gegužės 19 dieną Kuršėnuose vyko Šiaulių regiono dainų ir šokių šventė „Vardan tos...“. Šventė prasidėjo pėsčiųjų ir motorizuotų priemonių eiseną, Lauryno Ivinskio aikštėje vyko įvairių tautų „Duonos kelias“ – svečių iš užsienio šalių ir Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų prisistatymas, veikė tautodailininkų, amatininkų, knygų, gatvės muzikantų kūrybos mugė. Organizuotas šventinis bėgimas, skirtas Kuršėnų miesto gimtadieniui „Kuršėnams 437“. Kultūros centro parodų salėje buvo atidaryta Šiaulių rajono Garbės piliečio, profesoriaus, menotyrininko Vytenio Rimkaus darbų paroda, paskelbtas ir apdovanotas Kuršėnų Garbės pilietis. Už ilgametį ir pasiaukojamą darbą teikiant paramą Kuršėnų miesto įstaigoms ir miesto žmonėms, Kuršėnų miesto vardo garsinimą užsienyje ir tarptautinių ryšių plėtrą, 2017 metų Kuršėnų miesto Garbės piliečiu iškilmingai inauguruotas vokietis Zygfridas Logallis. Trečioji šventės dalis – Šiaulių regiono dainų ir šokių šventė „Vardan tos...“ - vyko Daugėlių pušyno estradoje. Joje dalyvavo įvairių žanrų mėgėjų meno kolektyvai iš regiono, svečiai iš Moldovos, Latvijos, Prancūzijos, Ukrainos, Baltarusijos.

Kultūros centras didžiuojasi aukščiausiais ir vertingiausiais savo darbo įvertinimais – „Aukso paukštė“ apdovanojimais. Lietuvos liaudies kultūros centras, Kultūros ministerija ir Pasaulio lietuvių dainų švenčių fondas 1999 metais įsteigė nominacijas šalies meno mėgėjų kolektyvams ir jų vadovams, kurių simbolis – statulėlė „Aukso paukštė“. Šios nominacijos yra skiriamos už reikšmingą, aktyvią pastarųjų metų veiklą, naujų programų parengimą, dalyvavimą svarbiausiuose šalies renginiuose, prizinių vietų laimėjimą. 2014 m. šis apdovanojimas įteiktas pagyvenusiuoju liaudiškų šokių grupei „Diemedis“ ir tradicinių styginių instrumentų grupei, 2015 metais – jaunimo mišriam chorui „Melomanai“. Šiaulių rajone iš viso 8 kolektyvai įvertinti šia nominacija. 2015 metais Vilniuje, kongresų ir parodų centre „Litexpo“ Lietuvos savivaldybių asociacijos surengtoje dešimtoje iškilmingoje laureatų apdovanojimų ceremonijoje paskelbtos labiausiai pasižymėjusios savivaldybės – „Auksinės krivulės“ laureatai. Tarp garbingų laureatų pirmą kartą nuskambėjo Šiaulių rajono vardas. Šiaulių rajono savivaldybė buvo įvertinta kaip „Savivaldybė – kultūros puoselėtoja“. Šis aukštas įvertinimas kultūros srityje yra didžiulis įpareigojimas kultūros darbuotojams dar gražiau ir darniau dirbti, garsinant Šiaulių rajoną. 2016 m. balandžio mėn. baigėsi net aštuonis mėnesius trukęs Lietuvos ir Norvegijos projektas „Kultūra visiems“. Projektą inicijavusio Lietuvos nacionalinio kultūros centro partneriais buvo: Lietuvos – Utenos, Tauragės, Molėtų, Pasvalio, Lazdijų, Šiaulių rajono – kultūros centrai ir Norvegijos Biuskeriudo apskrities savivaldybės Kultūros skyrius bei organizacija „Trondheim Vikinglag“. Pasak LNKC direktoriaus Sauliaus Liausos, - „Šis projektas mums buvo naujas, bet labai reikalingas iššūkis. Kultūros specialistai dalijosi vertinga senosios norvegų ir lietuvių liaudies tradicijų autentiškumo išsaugojimo bei sklaidos patirtimi, turėjo galimybę pasimokyti vieni iš kitų. Mes, lietuviai, esame teisingame kelyje, kultūros darbuotojai kuria šaliai kur kas didesnę pridėtinę vertę nei yra manoma, todėl būtina į tai atsižvelgti ir tinkamai vertinti. Pastaruoju metu buvo investuojama į pastatus, materialinę bazę, tačiau atėjo laikas investuoti į žmogų, į specialistą, kuriantį, saugojantį, puoselėjantį mums visiems svarbias vertybes“.

2016 m. Vilniuje vyko Lietuvos moksleivių dainų šventėje „Tu mums viena“, kurioje dalyvavo 4 kolektyvai: ŠRS KC liaudiškų šokių studija „Diemedėlis“ ir šiuolaikinių šokių grupė „JAMP“, ŠRS KC Raudėnų filialo folkloro ansamblis „Gerviki“ ir Gilaičių filialo Kužių šokių grupė „Saulė“. 2016 m. gegužės 21 d. Kuršėnuose vyko Regioninė dainų ir šokių šventė, skirta Kuršėnų miesto 435 metų jubiliejui. Joje dalyvavo 91 įvairaus žanro kolektyvas iš rajono kultūros bei ugdymo įstaigų, svečių kolektyvai iš regiono. Iš viso šventėje dalyvavo apie 1600 dalyvių. 2016-uosius vainikavo ŠRS kultūros centro Kuršėnuose 70-ties metų veiklos jubiliejaus šventė.

2017 m. gegužės 20–21 d. vyko Kuršėnų miesto šventė „Kuršėnai – puodžių sostinė“,

atidaryta keramikų plenero paroda, Kuršėnų gatvėmis žygiavo 33 užsiregistravusių įstaigų ar organizacijų motorizuotų priemonių ir pėsčiųjų eiseną, suorganizuoti šventiniai bėgimai: mažasis 436 m ir didysis 4 630 m. Lietuvos Puodžių karaliaus (devintąją) karūną pasidabino kuršėniškė keramikė Virgilija Silvestra Šufinskienė. Vakare Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje vyko Ekumeninis koncertas Reformacijos 500 metų jubiliejui paminėti.

Šiaulių rajono savivaldybėje organizuojami kolektyvų koncertai, spektakliai, parodos, vykdomi edukaciniai projektai, liaudies meno, moksleivių darbų parodos ir kt. Rajone vyksta nemažai tradicinių, kasmetinių, regiono bei šalies lygiu gerai žinomų renginių. 2018 metais vienas iš reikšmingiausių ir artimiausių Kultūros centro uždavinių bei pasiektų tikslų - puikiai paruošti mėgėjų meno kolektyvus 2018 m. Lietuvos dainų šventei „Vardan Tos...“, skirtoje Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui, dalyvavo 535 Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centro ir Kuršėnų meno mokyklos kolektyvų ir darbo grupės narių.

Šiaulių rajono savivaldybėje gyventojų kultūrinius-informacinius poreikius tenkina taip pat ir Šiaulių rajono savivaldybės viešoji biblioteka (toliau – Viešoji biblioteka), kurios sistemą sudaro Viešoji biblioteka ir teritoriniai struktūriniai padaliniai (bibliotekos): 25 kaimo ir viena Kuršėnų miesto Vytauto Vitkausko biblioteka. Pagrindinė Viešosios bibliotekos paskirtis – užtikrinti visiems rajono gyventojams atvirą prieigą prie informacijos ir žinių resursų, sudaryti galimybes pažinti nacionalinį rašytinį kultūros paveldą, teikti bendruomenės informacinius poreikius atitinkančias paslaugas, aktyviai dalyvauti kuriant žinių visuomenę, padėti kiekvienam Šiaulių rajono gyventojui mokytis ir tobulėti, skatinant jų kūrybingumą, socialinį ir ekonominį veiklumą bei motyvaciją, tobulinti tradicines ir kurti naujas paslaugas, skatinančias socialinę-ekonominę raidą. Viešosios bibliotekos fonduose sukaupta apie 254 tūkst. dokumentų, kuriuos skaito beveik 7 tūkst. skaitytojų, per metus apsilanko apie 65 tūkst. lankytojų. Viešosios bibliotekos padaliniuose nuolat organizuojami kultūriniai-šviečiamieji, pažintiniai, puoselėjantys skaitymo kultūrą renginiai: pristatomos knygos, literatūros parodos, tautodailininkų kūrybos darbai, akcijos, viktorinos, edukaciniai užsiėmimai ir kt. Aktyviai biblioteka dalyvauja projektinėje veikloje, organizuoja neformalųjį gyventojų švietimą, prisideda prie bendruomenės aktualių problemų sprendimo, t. y. verslumo skatinimo, nedarbo lygio mažinimo, integracijos į visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, skaitmeninės ir kartu socialinės atskirties mažinimo.

Šiaulių rajone, Kuršėnuose, nuo 1996 m. veikia Kalendorių ekspozicija, priklausanti Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centrui ir yra įsikūrusi jo patalpose. Ekspozicijos atidarymas sutapo su pirmojo lietuviško kalendoriaus išleidimo 150-osiomis metinėmis. Nuo 2016 m. atsinaujinusioje Kalendorių ekspozicijoje saugoma apie 7 000 skirtingų laikotarpių ir iš skirtingų šalių atkeliavę kalendoriai bei įvairi medžiaga, susijusi su pirmojo lietuviško kalendoriaus autoriumi Laurynu Ivinskiu. Kalendorių ekspozicija nuolat papildoma naujais egzemplioriais.

1987-10-17 atidarytas lankytojams Šiaulių rajono literatūros muziejus Naisiuose, poeto Zigmo Gaidamavičiaus-Gėlės (1894–1912) gimtajame name. Nuo 1992 metų muziejaus išlaikymu ir priežiūra rūpinasi Šiaulių rajono savivaldybės kultūros centras ir Kultūros skyrius. Kasmet muziejaus fondai pildosi, čia rengiamos nuolatinės ir laikinos ekspozicijas, rengiamos parodos bei kiti renginiai (minėjimai, koncertai, susitikimai, pristatymai ir kt.). Muziejaus veiklos pagrindinis tikslas – Šiaulių rajono literatūrinio, istorinio, kultūrinio palikimo rinkimas, saugojimas, tyrimas, eksponavimas, publikavimas ir propagavimas, stengiantis palaikyti ir puoselėti nūdienos žmogaus istorinę bei kultūrinę sąmonę.

Muziejus kaupia informaciją apie muziejines vertybes, atspindinčias Šiaulių rajono literatūros istoriją, kultūrą, gamtą, bei informaciją, esančią kituose Lietuvos muziejuose, įstaigose bei privačiuose rinkiniuose. Kartu su švietimo įstaigomis rengia ir vykdo muziejines moksleivių švietimo programas. Muziejaus fondo rinkiniai, atsižvelgiant į muziejinių vertybių išliekamąją vertę, skirstomi į pagrindinį fondą, kuriame sukaupta 7 848 eksponatai ir pagalbinį fondą, kuriame daugiau nei 4 136 eksponatų.

Muziejus sukaupus rinkinius eksponuoja šiose ekspozicijose:

- Šiaulių rajono literatūros istorija XIX a. pab. – XX a. I pusė;
- Šiaulių rajono literatūros istorija XX a. II pusė. – XXI a.;
- Poeto Zigmo Gaidamavičiaus-Gėlės memorialinis kambarys;
- Medalių, skirtų Lietuvos ir užsienio rašytojams bei jų kūrinių personažams, kolekcija.

Šiaulių rajonas garsėja tautodailininkų ir amatininkų veikla. Kuršėnų dvaro oficinoje, esančioje Kuršėnų miesto pietvakarinėje dalyje, įkurtas Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centras (toliau – Centras), kurio pagrindinis uždavinys – krašto tradicijų, papročių, tradicinių amatų išsaugojimas, atgaivinimas ir perimamumas. Centre teikiamos senųjų amatų edukacinių užsiėmimų ir renginių organizavimo paslaugos. Iš viso Centras jungia 75 tautodailininkus, iš kurių 12 turi tautinio paveldo produktų sertifikatus, dvi tautodailininkės yra sertifikuotos tradicinių amatų meistrės.

Rajone veikianti Šiaulių rajono visuomeninė kultūros taryba teikia siūlymus Šiaulių rajono savivaldybei įgyvendinant Lietuvos kultūros politikos nuostatose numatytus kultūros politikos tikslus (saugoti ir puoselėti nacionalinės ir etninės kultūros tapatumą, skatinti kūrybinę veiklą, plėtoti informacinę visuomenę, sudaryti rajono visuomenei sąlygas dalyvauti kultūroje ir ją vartoti) bei įgyvendinant Šiaulių rajono savivaldybės Leidybos rėmimo programą.

Nuo 2016 m. Šiaulių rajono savivaldybės taryba įsteigė Šiaulių rajono savivaldybės garbės piliečio vardą, kuris gali būti suteikiamas Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečiams už ypatingus nuopelnus ir pastangas bei išskirtinį indėlį į Šiaulių rajono mokslo, švietimo, kultūros, sporto, ekonomikos, socialinio vystymo bei kitas sritis ir aktyvią visuomeninę veiklą. 2017 m. Šiaulių rajono savivaldybės taryba, už svarų indėlį į Šiaulių rajono mokslo, švietimo, kultūros ir meno raidą Šiaulių rajono garbės piliečio vardą suteikė menotyrininkui, habilituotam mokslų daktarui profesoriui Vyteniui Rimkui, kuris buvo pagerbtas 2018 m. švenčiant vasario 16-ąją – Lietuvos valstybės atkūrimo dieną.

2017 m. buvo rengiami 2 Nematerialaus kultūros paveldo sąvada. „Užgavėnės Kurtuvėnuose“ (parengtas 2017 m.) ir „Puodininkystė Kuršėnų krašte“ (bus baigtas rengti 2018 m.).

2018 m. galutinai parengta ir pristatyta Nematerialaus kultūros paveldo sąvado byla „Užgavėnės Kurtuvėnuose“, kuri įtraukta į nacionalinį sąvadą. Buvo rengiama ir tikslinama Nematerialaus kultūros paveldo sąvado byla „Puodininkystė Kuršėnų krašte“ (bus baigta rengti 2019 m.).

Kultūros skyrius sėkmingai vykdo kultūros ir meno premijų programos įgyvendinimą rajone, kurias yra įsteigusi Šiaulių rajono savivaldybės taryba. Premijų skyrimo tikslas – įvertinti ir paskatinti tolimesnei veiklai Lietuvos ir Šiaulių rajono menininkus, poetus, tautodailininkus, kraštotyrininkus, moksleivius – jaunuosius talentus. Per 2018 m. metus įteiktos (3 rajoninės ir 3 respublikinės) Kasmet Literatūros muziejuje, Naisiuose, įteikiama respublikinė poeto Zigmo Gaidamavičiaus-Gėlės premija už geriausią metų poezijos debiutą. Rajone teikiamos Savivaldybės skiriamos premijos: respublikinė Lauryno Ivinskio – už geriausią metų kalendorių, rajono Metų kraštotyrininko ir Metų tautodailininko premijos. Kas treji metai rajone teikiama respublikinė Puodžių karaliaus premija. Nuo 2018 m. poeto Stasio Anglickio premija tapo regioninė, kuri bus teikiama jauniesiems rajono poetams, kalbininko Vytauto Vitkausko premija – jauniesiems filologams už brandžiausius filologinius kūrinius nuo 2018 m. taps regioninė ir bus teikiama kas dvejus metus. 2014 m. Šiaulių rajono savivaldybės tarybos įsteigta Šiaulių rajono savivaldybės Metų kultūros darbuotojo premija, kuri skiriama kasmet Šiaulių rajono savivaldybės kultūros darbuotojams už ilgametę, rajonui reikšmingą kultūrinę meninę veiklą ar paskutiniųjų trejų metų pasiekimus profesinėje arba visuomeninėje veikloje, indėlį į kultūros programos įgyvendinimą bei Šiaulių rajono vardo garsinimą Lietuvoje ir užsienyje.

2017 m. Kultūros skyrius inicijavo ir koordinavo Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjimo programos Šiaulių rajone 2017–2020 metais, patvirtintos Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 21 d. sprendimu Nr. T-37, įgyvendinimą. Programoje numatyta įgyvendinti 30 veiklų 2017–2020 metų laikotarpiui, kurioje daug dėmesio skiriama kultūrinei, istorinei, leidybinei, šviečiamajai veiklai. 2017 m. programos vykdymui skirtos lėšos buvo sėkmingai įsisavintos. Prie Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios vyko 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų Kuršėnų valsčiaus Vyties kryžiaus kavalierių ir 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų Kuršėnų valsčiaus savanorių atminimo lentų iškilmingas atidengimas. Buvo parengtas ir išleistas kalendorius „Lietuvos šimtmečio atspindžiai Šiaulių rajone: 2018 m. kalendorius, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui“. Kalendoriuje pateikiamos biogramos, vaizdai apie Šiaulių rajono svarbiausius politinius įvykius bei žymius visuomenės veikėjus pagal jų gimimo datą ir apima laikotarpį nuo atkurtos Lietuvos Nepriklausomybės pradžios (1918 m.) iki šių dienų.

2018 m. programos vykdymui skirtos lėšos buvo sėkmingai įsisavintos. Rajone vyko 1919–1920 metų Nepriklausomybės kovų Kuršėnų valsčiaus savanorių atminimo lentų iškilmingas atidengimas. Buvo parengtas ir išleistas meno atvirukų bloknotas „Lietuva mano atviruke“. Taip pat vyko ir vyksta Atminimo lentelių skirtų Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio asmenybėms ir įvykiams Šiaulių rajone įamžinti. Įamžintas poeto Stasio Anglickio atminimas Kuršėnuose (Keramikos skulptūra-biustas), pagamintas koplytstulpis, skirtas Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui.

Kultūros skyrius kaupia ir viešina audiovizualinę informaciją apie Šiaulių rajono meno mėgėjų kolektyvų pasiekimus, jų dalyvavimą tarptautiniuose ir nacionaliniuose projektuose, kuria siužetus ir filmus apie istorinę, kultūrinę krašto praeitį, teikia medžiagą interneto svetainėms, saugo vaizdo archyvą, bendradarbiauja su įvairiomis visuomenės informavimo priemonėmis platindamas informaciją apie kultūros ir meno raidą Šiaulių rajone.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Atsižvelgiant į Lietuvos kultūros politikos kaitos gaires, numatančias atnaujinti Lietuvos kultūros politikos modelį, padėsiantį atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir kūrybinį potencialą, Šiaulių rajono savivaldybės kultūros ir meno plėtotei aktualiausias yra šios kaitos gairės:

1. Ugdyti kultūrinės žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą.
2. Didinti kultūros prieinamumą visoje Lietuvoje.
3. Konceptualiai, kryptingai siekiant ilgalaikių tikslų, skleisti Lietuvos kultūrą užsienyje.

Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių atitikimas Šiaulių rajono savivaldybės kultūros ir meno plėtrai grindžiamas tuo, jog Šiaulių rajone itin aktyviai plėtojama kultūros ir meno veikla, čia yra suburtas didelis mėgėjų meno kolektyvų bei dalyvių juose skaičius, o tai rodo, kaip numatyta kaitos gairėse, „ryškėjančią aktyviai kuriančio ir dalyvaujančio kultūriniame gyvenime asmens svarbą“. Dėl šios priežasties tikslinga tenkinti rajono kultūrinius poreikius, nuo mažens ugdyti žmogaus gebėjimus dalyvauti kultūriniame gyvenime, užtikrinant tolygią kultūros sklaidą ir jos prieinamumą rajono (ir visos šalies) teritorijoje, taip pat kurti kultūrų dialogą tarp šalių palaikant kultūrų mainus, stiprinant bendradarbiavimo ryšius ir kultūrinį atvirumą tarp valstybių ir jos žmonių.

Atsižvelgiant į Muziejų plėtros strategines kryptis 2015–2020 m., kuriomis yra siekiama muziejų veiklą susieti su visuomenės kultūrinio raštingumo bei pilietinio ugdymo tikslais, kompleksiskai vykdomomis kultūros, ugdymo ir informacijos sklaidimo funkcijomis, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausias yra šios strateginės kryptys:

1. Pirmoji strateginė kryptis – kurti muziejuose istorinę savimonę formuojančias,

visuomenę pažinimo procese dalyvauti skatinančias bei krašto istoriją ir paveldą reprezentuojančias šiuolaikines ekspozicijas.

2. Antroji strateginė kryptis – stiprinti aktyviais, įtraukiančiais kūrybiniais mokymo ir mokymosi principais pagrįstą edukacinę veiklą muziejuose, kuri sąveikautų su formaliojo ugdymo programomis, neformaliojo ugdymu, savišvieta, mokymusi visą gyvenimą bei atitiktų įvairių visuomenės grupių poreikius ir lūkesčius.
3. Trečioji strateginė kryptis – siekti muziejų rinkinių efektyvesnio kaupimo, apskaitos, saugojimo bei sklaidos visuomenei.
4. Ketvirtoji strateginė kryptis – didinti muziejų teikiamų paslaugų ir kuriamų kultūros produktų pasiekiamumą, kokybę ir konkurencingumą rinkoje.
5. Penktoji strateginė kryptis – skatinti ir planingai įgyvendinti muziejų darbuotojų gebėjimų ugdymą bei kvalifikacijos tobulinimą.

Šių nuostatų įgyvendinimo svarba grindžiama tuo, jog iš šiuolaikinių muziejų yra reikalaujama dinamiškumo, o nuolat besikeičiantys vietos bendruomenės poreikiai kelia muziejams vis didesnius reikalavimus – tikimasi šiuolaikiškų ekspozicijų organizavimo, mokymo(si) aplinkos sukūrimo, veiklos efektyvumo, kokybiško aptarnavimo ir patirties sklaidos.

Atsižvelgiant į Bibliotekų plėtros strategines kryptis 2016–2020 m., kuriomis siekiama skatinti struktūrinį dialogą bibliotekų sistemos ir valstybės valdymo lygmeniu bei užtikrinti sąveikumą ir veiklą suderinamumą, pagrįstą sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo vertybinėmis nuostatomis, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausios yra šios strateginės kryptys:

1. Pirmoji strateginė kryptis – bibliotekos visuomenės mokymuisi. Jos tikslas – bibliotekose stiprinti gyventojų kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei raštingumo ugdymosi veiklas, skatinančias visuomenės narių kūrybingumą, socialinį ir ekonominį veiklumą bei motyvaciją dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese.
2. Antroji strateginė kryptis – bibliotekos visuomenės socialinei–ekonominiai gerovei. Jos tikslas – stiprinti bibliotekų bendruomenės, panaudojant įveiklintą bibliotekų infrastruktūrą ir kuriant naujas elektronines paslaugas, skatinančias žiniomis, verslumu ir inovacijomis grindžiamą socialinę–ekonominę raidą.
3. Trečioji strateginė kryptis – bibliotekos efektyvaus valdymo principus ir visuomenės poreikius atitinkančiai plėtrai. Jos tikslas – tobulinti bibliotekų valdymą, grindžiant jį veiksmingu ir efektyviu veiklų įgyvendinimu, sistemingu darbuotojų kompetencijų tobulinimu ir veiklos rezultatų vertinimu.

Numatytų strateginių kryptų atitikimas ir reikalingumas Šiaulių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos ir jos struktūrinių padalinių veiklos plėtotei grindžiamas tuo, jog bibliotekoje ir jos struktūriniuose padaliniuose vykdoma intensyvi švietėjiška, informacinė, kultūrinė, kraštotyrinė veikla, užtikrinanti bendruomenės informacinį, kultūrinį raštingumą, kūrybingumo ugdymą ir kt. Šiandienos informacijos vartotojų poreikiai itin sparčiai kinta, todėl bibliotekoms svarbu greitai prisitaikyti, savo veikloje pasitelkiant naujausias informacines–komunikacines technologijas, bei tokiu būdu mažinti socialinę atskirtį, skatinti įvairių amžiaus grupių vartotojų dalyvavimą informacinės bendruomenės kūrimo procese bei užtikrinti bibliotekų teikiamų paslaugų kaitą.

SPORTAS

Sportas – tai pagal tam tikras taisykles organizuojama žmonių veikla, derinant fizinius ir intelektualinius gebėjimus, skirta varžymuisi, laisvalaikio praleidimui, įvairių įgūdžių lavinimui, o

taip pat pasiruošimas šiai veiklai ir to pasiruošimo metu atsirandantys tarpusavio santykiai. Sportu siekiama varžytis, gerinti sveikatą, gauti moralinį ir materialinį pasitenkinimą.

Lietuvos sporto informacijos centro duomenimis 2016–2018 m. Savivaldybėje sportuojančių skaičius nežymiai didėjo (atitinkamai pagal metus 1 808 ir 1 829 asmenys). Varžybų skaičius tuo pačiu laikotarpiu taip pat nežymiai padidėjo (nuo 267 iki 275), o juose dalyvavusių asmenų skaičius taipogi didėjo (atitinkamai pagal metus 11 413 ir 11 760). Organizuojamų ir vykdomų „Sportas visiems“ renginių, t. y. mėgėjų sporto varžybų, sporto festivalių, švenčių, konkursų ir kitų visapusiško ugdymo priemonių skaičius šiuo laikotarpiu nors ir sumažėjo 5 vnt. (nuo 110 iki 105), tačiau dalyvių skaičius išaugo 1,5 proc. (nuo 9 688 iki 9 834).

2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis Savivaldybės teritorijoje veikia 28 sporto organizacijos.

Lietuvos sporto statistikos metraščio duomenimis, 2016–2018 m. sporto statinių skaičius Savivaldybėje nepakito: 21 stadionas, 28 salės (6 didesnės kaip 15 m x 30 m., 11–24 m x 12 m., 11 – kitos), 3 žirginio sporto maniežai, 32 krepšinio, 11 tinklinio, 2 rankinio, 2 teniso, 3 universalios dirbtinės dangos sporto aikštelės, 4 futbolo stadionai.

Įvairiose sporto organizacijose plėtojamos 22 sporto šakos. Veikia Šiaulių r. Kuršėnų sporto mokykla, kurioje 2018 m. spalio 1 d. duomenimis, sportavo 380 vaikų. Šioje mokykloje propaguojamos 8 sporto šakos (boksas, dziudo, futbolas, graikų-romėnų imtynės, kiokušin karatė, krepšinis, lengvoji atletika, žirginis sportas). Sportininkai garsina Savivaldybę šalies ir tarptautinėse varžybose. 2018 m. Šiaulių r. Kuršėnų sporto mokyklos mokiniai iškovojo 29 aukso, 25 sidabro ir 47 bronzos medalius įvairių sporto šakų ir amžiaus Lietuvos čempionatuose, pirmenybėse bei žaidynėse.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 m. plėtros programą, kurios viena pagrindinių įgyvendinimo sąlygų – sveikatos priežiūros sektoriaus lyderystė ir kitų sektorių įsitraukimas, Savivaldybei aktualus yra šis programos tikslas – stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą – formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą, skatinti sveikatos raštingumą.

Šis Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 m. plėtros programos tikslas svarbus tuo, jog numato didinti gyventojų fizinį aktyvumą ir sudaryti jiems sąlygas būti fiziškai aktyviems visose gyvenimo srityse. Savivaldybėje gyventojų fizinis aktyvumas yra nedidelis, todėl, siekiant didinti bendruomenės sąmoningumą, reikia propaguoti sveikos gyvensenos idėjas, būtina informuoti visas gyventojų grupes apie fizinio aktyvumo naudą sveikatai, skatinti rinktis adekvatų fizinį aktyvumą, mažinantį laiką, leidžiamą nejudant, skatinti vaikų ir paauglių bei vyresnio amžiaus asmenų fizinį aktyvumą, taip pat kurti, atnaujinti ir plėtoti saugią sporto ir fizinės veiklos infrastruktūrą, gerinti jos visuotinį prieinamumą, artinti ją prie gyvenamosios vietos ir kt.

Įgyvendinant 2011–2020 m. Valstybinės sporto plėtros strategiją, numatančią sudaryti sąlygas visų Lietuvos socialinių grupių įtraukimui į sporto veiklą, tokiu būdu sprendžiant itin svarbius visuomenės sanglaudos, gyvenimo kokybės gerinimo, gyventojų sveikatos ir sveikos gyvensenos, didesnio darbingumo, laisvalaikio užimtumo uždavinius ir kartu sukuriant socialinį pagrindą, reikalingą didelio meistriškumo sportininkų rengimo sistemos funkcionavimui, Šiaulių rajono savivaldybei aktualūs šie yra plėtros strategijos tikslai:

1. Sistemingai didinti visuomenės supratimą, kad fizinis aktyvumas, sportavimas yra darnios asmenybės prielaida ir visuotinė vertybė.

2. Sukurti ir tobulinti horizontalią sporto viešojo administravimo struktūrą, apimančią daugelį valstybės valdymo sričių ir savivaldybių institucijas, struktūrą, kuri sudarytų sąlygas plėtoti bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis sporto organizacijomis ir privačiu sporto veiklos sektoriumi.

3. Plėtoti sporto srities žmogiškuosius išteklius, kad jie būtų pakankami tarpinstitucinėms socialinėms programoms įgyvendinti (didėjančiam sporto vaidmeniui visuomenėje užtikrinti).

4. Sukurti ir (arba) atnaujinti sporto infrastruktūrą, kad ji būtų tolygiai išplėtotą visuose Lietuvos regionuose, prieinama kiekvienam gyventojui jo aplinkoje ir sudarytų tinkamas sportavimo sąlygas įvairaus amžiaus žmonėms, neįgaliesiems, mėgėjams ir didelio meistriškumo sportininkams.

Savivaldybėje sporto organizacijų, sporto renginių dalyvių bei sportuojančiųjų skaičiaus rodo nepakankamą susidomėjimą sportu ne tik kaip sveikatos užtikrinimo, bet ir kaip laisvalaikio praleidimo veikla. Siekiant efektyvių rezultatų ugdant sveiką, aktyvų sportą propaguojančią vietos bendruomenę, tikslinga stiprinti sveikos gyvensenos propagavimo sistemą Savivaldybėje, taip pat kurti tarptautinio bendradarbiavimo sporto veiklose sistemą, didinti gyventojų, lankančių sporto įstaigas ir organizacijas, skaičių, skatinti įvairių sporto šakų, įskaitant mėgėjų ir profesionalų sportą, sąveiką, stiprinti institucijų, viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą sporto srityje, visapusiškai tobulinti sporto specialistų rengimo sistemą, atnaujinti sporto infrastruktūrą ją pritaikant sportuojančiųjų poreikiams ir kt.

JAUNIMAS IR JAUNIMO POLITIKA

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2018 metų pradžioje Šiaulių rajono savivaldybėje gyveno 7 983 jauni (14–29 m.) žmonės. Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2018 m. gruodžio mėn. duomenimis vidutinis metinis jaunų bedarbių skaičius buvo 358 ir sudarė 5,6 proc. lyginant su darbingo amžiaus gyventojais.

Šiaulių rajono savivaldybėje jaunimo politiką formuoja Šiaulių rajono savivaldybės taryba ir administracija dalyvaujant Jaunimo reikalų tarybai ir jaunimo reikalų koordinatoriui. Jaunimo reikalų taryba buvo įkurta 1999 m. Ši taryba – visuomeninė patariančioji institucija, atliekanti jaunimo reikalų konsultanto ir eksperto funkcijas Šiaulių rajono savivaldybėje. Jaunimo reikalų koordinatorius yra tarpininkas tarp savivaldybės politikų, tarnautojų ir jaunimo, padedantis savivaldybei formuoti jaunimo politiką.

Šiaulių rajono savivaldybė, bendradarbiaudama su įvairiomis įstaigomis ir organizacijomis, daug dėmesio skiria jaunimo užimtumo, aktyvumo didinimui.

Atviras Šiaulių rajono jaunimo centras 2015 metais gavo finansavimą iš Lietuvos Respublikos ir Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programos LT05 „Rizikos grupės vaikai ir jaunimas“ įgyvendinti projektą „Atviro Šiaulių rajono jaunimo centro infrastruktūros ir paslaugų modernizavimas“. Projektas baigtas 2016 m. Jaunimas džiaugiasi atnaujintomis patalpomis, nupirkta nauja įranga. Atviras Šiaulių rajono jaunimo centras sulaukia tarptautinių vizitų, kurių metu yra pristatoma jaunimo centro veikla, infrastruktūra. Taip pat centro vadovai sulaukia svečių ir iš kitų Lietuvos savivaldybių. Dalintis patirtimi atvyksta įvairūs Lietuvos jaunimo centrai.

Pažymėtina, jog Šiaulių rajono savivaldybė, siekdama visapusiškos jaunimo integracijos į visuomenę, aktyviai vykdo mobilųjį darbą su jaunimu kaimiškose vietovėse. Mobilusis darbas su jaunimu vykdomas Gilvyčiuose, Varputėnuose, Žarėnuose, Šakynoje, Gruzdžiuose. Esant poreikiui vyksta ir į kitas vietas.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Nacionalinę jaunimo politikos 2011–2019 m. plėtros programą, kuria siekiama sukurti palankią aplinką (sąlygas) jauno žmogaus vertingam gyvenimui ir saviraiškai Lietuvoje, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie plėtros programos tikslai:

1. Užtikrinti įvairius jaunimo poreikius atitinkančią socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos sistemų plėtrą.
2. Ugdyti sąmoningą, pilietišką, patriotišką, brandžią, kultūringą ir kūrybingą jauno žmogaus, gebančio būti aktyvia įvairialypės visuomenės dalimi, asmenybę.
3. Išplėtoti ir koordinuoti darbo su jaunimu sistemą ir užtikrinti jaunimo užimtumo infrastruktūros plėtrą.
4. Sudaryti palankias sąlygas nuosekliai ir kokybiškai jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklai, siekiant aktyvesnio jaunimo į(si)traukimo į organizuotą veiklą;

5. Užtikrinti žinybų ir sektorių bendradarbiavimą plėtojant darnią, faktais ir žiniomis grįstą jaunimo politiką.

Šiaulių rajono savivaldybėje jaunų žmonių skaičius mažėja. Jaunų žmonių mažėjimo pagrindine priežastimi tampa spartūs emigracijos procesai, kuriuos sukelia nepakankamas jaunimo užimtumas, negebėjimas užtikrinti jauno žmogaus tobulėjimo galimybių (profesinio orientavimo stoka), menkos verslo kūrimo perspektyvos ir pan. Siekiant garantuoti visapusišką jaunimo tobulėjimą Šiaulių rajone, būtina skatinti šios amžiaus grupės ekonominį ir socialinį verslumą, sudaryti sąlygas įgytų gebėjimų pritaikymui vietos bendruomenės poreikiams, skatinti jaunimo kūrybiškumą ugdant jų pilietiškumą, plėtoti jaunimo laisvalaikio ir užimtumo infrastruktūrą, darbo su jaunimu veiklas, skatinti aktyvų jaunimo ir su jaunimu dirbančių organizacijų dalyvavimą jaunimo politikoje ir kt.

Įgyvendinant Užimtumo didinimo 2014–2020 m. programą, kuria siekiama pasiekti kuo didesnį gyventojų užimtumą, kad kiekvienas gyventojas galėtų rasti turimą kvalifikaciją atitinkantį darbą ir užsitikrinti tinkamą pragyvenimo lygį, Šiaulių rajono savivaldybei jaunimo politikos srityje aktualiausi yra šie plėtros programos tikslai:

1. Didinti darbo jėgos kvalifikacijos atitiktį darbo rinkos reikmėms.
2. Laisvus darbo išteklius integruoti į darbo rinką ir joje išlaikyti.

Jaunimas laikytinas itin pažeidžiama visuomenės grupe, dėl nepakankamų profesinių įgūdžių ir darbo patirties stokos susiduriančia su integracijos į darbo rinką problemomis. Siekiant didinti jaunimo integracijos į darbo rinką galimybes Šiaulių rajone, būtina modernizuoti profesinį mokymą, tobulinti studijų turinį ir procesą. Siektina, kad studijų ir mokymo programų pasiūla jaunimui (ir suaugusiesiems) atitiktų darbdavių ir regiono bei savivaldybės ūkio poreikius. Be to, būtina užtikrinti greitą ir tvarų jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, skatinti jaunuolių savarankišką darbą ir remti jaunimo verslo kūrimo iniciatyvas, norint, kad jaunimas liktų gyventi ir dirbti rajone.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinis tikslas – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, skatinimas, Šiaulių rajono savivaldybei jaunimo politikos srityje aktualiausi yra šie pažangos strategijos užmojai:

Sumani visuomenė – laiminga visuomenė, kuri yra kiekvieno piliečio idėjoms **[kūrybingumas]**, naujovėms ir iššūkiams atvira **[atvirumas]**, solidari, savivaldi ir politiškai brandi **[atsakomybė]**.

Skatinant Šiaulių rajono savivaldybės jaunimą prisidėti prie sumanios visuomenės kūrimo iniciatyvų, tikslinga įvertinti jaunimo gebėjimą prisitaikyti prie visuomenėje vykstančių pokyčių, plėtoti jaunimo pilietiškumo ir kūrybingumo idėjas. Veiklios visuomenės formavimui didelę įtaką turi jaunuolių dalyvavimas bendruomenės gyvenime, visuomeninių organizacijų, savanorystės veiklose ir pan. Atsižvelgiant į šias iniciatyvas, būtina aktyviau įtraukti jaunimą į visuomeninį gyvenimą, skatinti nevyriausybinių bei kitų su jaunimu dirbančių organizacijų plėtotę.

VIEŠASIS SAUGUMAS

2018 m. Šiaulių rajono savivaldybėje užregistruotos 644 nusikalstamos veikos, kurių didžiąją dalį sudarė nusikalstamos veikos dėl fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo (LR BK 140 str.) (28,6 proc.). Nusikalstamumas 100 000-ių gyventojų Šiaulių rajono savivaldybėje 2018 m. – 1553 nusikalstamos veikos (2014 m. – 1922, 2015 m. – 1691, 2016 m. – 1631, 2017 m. – 1768). 2018 m. nusikalstamų veikų, tenkančių 100 000-ių gyventojų, rodiklis Šiaulių rajono savivaldybėje buvo mažesnis nei šalyje (2064).

2018 m. ištirtos 25 nusikalstamos veikos, nepilnamečių įvykdytos Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje (2014 m. – 31, 2015 m. – 24, 2016 m. – 35, 2017 m. – 22).

2018 m. buvo ištirta 461 nusikalstama veika, įvykdyta Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje. Ištirtų nusikalstamų veikų proc. – 61,8 proc. (rodiklį sudaro per ataskaitinį laikotarpį ištirtų nusikaltimų ir ataskaitiniu laikotarpiu užregistruotų nusikaltimų bei iki ataskaitinio laikotarpio užregistruotų ir ištirtų ataskaitiniu laikotarpiu santykis, išreikštas procentais).

Nusikaltimų ištirimo rodikliai 2018 m. Šiaulių rajono savivaldybėje buvo aukštesni nei šalyje (52,4 proc.).

2018 m. Šiaulių rajono savivaldybėje buvo užregistruoti 199 gaisrai, kuriuose žuvo 3 žmonės ir 1 buvo traumotas. Gaisrų skaičius 2014–2018 m. laikotarpiu Šiaulių rajono savivaldybėje sumažėjo nuo 245 iki 199, tačiau lyginant su 2017 m. padaugėjo (32 gaisrais, čia įtakos turėjo sausringa vasara, tačiau žuvusiu gaisruose sumažėjo, 2017 m. – 4, o 2018 m. – 3). Atlikus gaisrų analizę, galima pastebėti, kad didžiausias gaisrų skaičius yra individualių namų sektoriuje (38 gaisrai) ir atvirose teritorijose (82 gaisrai).

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programą, kurios strateginis tikslas – siekti, kad Lietuva taptų saugesne valstybe, gebančia veiksmingai apsaugoti pagrindines žmogaus teises bei laisves ir užtikrinti viešąjį saugumą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos aspektai:

1. Sukurti gyvenamąją aplinką, apsaugotą nuo nusikalstamų veikų.
2. Sukurti aplinką, nepalankią organizuotam nusikalstamumui ir sunkiems bei labai sunkiems nusikaltimams vykdyti, ir mažinti sunkių ir labai sunkių, taip pat ONG daromų nusikaltimų žalą visuomenei.
3. Sustiprinti apsaugą nuo gaisrų, ekstremaliųjų įvykių bei situacijų ir užtikrinti kvalifikuotą pagalbą gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai.
4. Didinti teisėsaugos institucijų ir kitų valstybės įstaigų, kurioms pavesti su viešojo saugumo stiprinimu tiesiogiai susiję uždaviniai, veiklos veiksmingumą.

Šiaulių rajono savivaldybėje nusikaltimų prevencija yra užtikrinama efektyviai – gyventojų saugumu rūpinasi Šiaulių miesto ir rajono policijos komisariatas, mažėja nusikalstamų veikų skaičius, auga ištirtų nusikalstamų veikų dalis. Siekiant ir ateityje užtikrinti nusikalstamumo mažėjimą rajone, būtina plėsti ir stiprinti savivaldybės, teisėsaugos institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir privataus sektoriaus vaidmenį ir bendradarbiavimą kuriant saugią gyvenamąją aplinką bei didinant nusikaltimų prevencijos veiksmingumą, mažinti smurto mastą, stiprinti teisėsaugos institucijų atsaką sunkių ir labai sunkių nusikaltimų organizatoriams, vykdytojams, kitiems bendrininkams, didinti teisėsaugos institucijų ir kitų rajono įstaigų veiklos veiksmingumą ir pan. Atsižvelgiant į augantį gaisrų skaičių, svarbu sustiprinti apsaugą nuo gaisrų, ekstremaliųjų įvykių bei situacijų ir užtikrinti kvalifikuotą pagalbą gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai.

Įgyvendinant Valstybinę smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 m. programą, kurios paskirtis – užtikrinti smurto artimoje aplinkoje prevenciją ir pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims teikimą, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Plačiau supažindinti visuomenę su įvairiomis smurto apraiškomis, jo padariniais ir būtinybe užkirsti jam kelią, ugdyti nepakantumą smurtiniam elgesiui.
2. Tobulinti kompleksinės pagalbos teikimo smurtą patyrusiems asmenims mechanizmą, pagrįstą valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, kitų įstaigų, organizacijų ir visuomenės bendradarbiavimu.

Valstybinės smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems

asmenims 2014–2020 m. programos tikslų aktualumą pagrindžia tai, jog smurtas artimoje aplinkoje vis dar yra toleruojamas. Dėl šios priežasties labai svarbu siekti, kad visuomenė (taip pat ir vietos bendruomenė) geriau atpažintų smurtą artimoje aplinkoje, gautų daugiau informacijos apie smurto artimoje aplinkoje žalą, prevenciją, pagalbą jį patyrusiems, bausmes už jo naudojimą, taip pat smurtinio elgesio keitimą bei taptų jam nepakanti. Be to, svarbu tobulinti specialistų, dirbančių su smurtą patyrusiais asmenimis, kvalifikaciją, užtikrinti, kad žmogiškieji ištekliai būtų naudojami veiksmingai. Svarbu, kad smurtą patyrę asmenys, naudodamiesi savivaldybėje veikiančia infrastruktūra, galėtų kuo skubiau gauti prieinamą ir kvalifikuotą pagalbą.

Įgyvendinant Saugios savivaldybės koncepciją, kurios tikslas – užtikrinti ir palaikyti saugią aplinką šalies savivaldybėse, Šiaulių rajono savivaldybei aktualus yra pagrindinis koncepcijos tikslas:

1. Didinti gyventojų saugumą.

Siekiant užsibrėžto tikslo įgyvendinimo, tikslinga didinti Šiaulių rajono savivaldybės vaidmenį stiprinant gyventojų saugumą ir šios srities gebėjimus, kompleksiskai ir planingai plėtoti savivaldybės veiklą, skirtą gyventojų saugumui stiprinti, atsižvelgiant į tam tikrų savivaldybės bendruomenių poreikius ir interesus, gyventojų saugumo būklę ir kitą savivaldybės specifiką, plačiau informuoti gyventojus saugumo klausimais, diegti jiems saugios gyvensenos pagrindus, didinti gyvenamųjų vietovių bendruomenių vaidmenį kuriant saugią aplinką, skatinti jų aktyvumą ir savanorystę šioje srityje. Taip pat būtina plėsti gyventojų informavimo ir perspėjimo sistemą įvykus ekstremaliems įvykiams ar situacijoms.

TECHNOLOGINIAI VEIKSNIAI

Informacinės visuomenės plėtra yra vienas svarbiausių pažangos veiksnių. Atnaujinant turimus informacinius išteklius, gerėja viešojo valdymo kokybė ir prieinamumas, pasitelkus įvairius elektroninius įrankius ir paslaugas, darbas tampa paprastesnis ir sklandesnis. Spartus informacinių technologijų vystymasis skatina naujų technologijų, modernių informacijos sistemų diegimą, o jų svarba yra labai didelė.

Šiaulių rajono savivaldybės administracijos informacija apie savivaldybės vadovų, administracijos veiklą, atskirų savivaldybės administracijos skyrių duomenys, aktuali gyventojams ir bendruomenei informacija, naujienos ir kt., skelbiama savivaldybės interneto svetainėje <https://www.siauliuraj.lt/>, Tarybos posėdžiai tiesiogiai transliuojami portale www.youtube.com kaupiamas posėdžių vaizdo įrašų archyvas. Šiaulių rajono savivaldybėje aktyviai vykdomi informacinių technologijų plėtros projektai, diegiama ir plėtojama elektroninės demokratijos, elektroninių paslaugų sistema ir kt.

Atitikimas nacionalinėms strategijoms, programoms, dokumentams. Įgyvendinant Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“, kurios pagrindinė idėja – bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų ir aktyvių piliečių idėjų, kaip paversti Lietuvos ateitį sėkminga, skleidimas, Šiaulių rajono savivaldybei technologinės plėtros ir efektyvaus valdymo srityje aktualiausi yra šie pažangos strategijos užmojai:

Sumanus valdymas – atviras ir skatinantis dalyvauti [**atvirumas**], rezultatyvus, atitinkantis visuomenės poreikius ir užtikrinantis geros kokybės paslaugas valdymas [**atsakomybė**], kompetentinga ir priimanti kryptingus strateginius sprendimus valdžia [**kūrybingumas**].

Siekiant sumanaus valdymo iniciatyvos įgyvendinimo Šiaulių rajono savivaldybėje, tikslinga skatinti į veiklos rezultatus ir efektyvumą nukreiptą valdymo kultūrą, grindžiamą bendruomenės poreikių tenkinimu. Viešoji informacija turėtų būti pateikiama suprantamai ir aiškiai, o valdžia – įsipareigoti paslaugų, gyvenamosios aplinkos ir kitais klausimais nuolat informuoti bendruomenę, verslą, nevyriausybines organizacijas, bei su jais turėtų tartis. Viešųjų paslaugų teikimo mastas turi atitikti visuomenės lūkesčius, būti lengvai prieinamas visiems

bendruomenės nariams. Taip pat svarbu ugdyti ir valdžios strateginės lyderystės gebėjimus, užtikrinti, kad strateginiai sprendimai būtų priimami bendradarbiaujant ir siekiant plataus sutarimo.

Igyvendinant Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2015–2021 m. programą, kurios strateginis tikslas – nuosekliai, kompleksiskai ir sistemingai visose srityse skatinti moterų ir vyrų lygybę, šalinti moterų ir vyrų padėties skirtumus, Šiaulių rajono savivaldybei aktualiausi yra šie programos tikslai:

1. Siekti subalansuoto moterų ir vyrų dalyvavimo priimant sprendimus ir einant aukščiausias pareigas.
2. Didinti moterų ir vyrų lygybės institucinių mechanizmų efektyvumą.

Siekiant užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo Šiaulių rajono savivaldybėje, būtina užtikrinti, jog priimant svarbius, su valdymu susijusius, sprendimus lygiomis teisėmis dalyvautų tiek vyrai, tiek moterys, ir abiejų lyčių interesams būtų vienodai atstovaujama. Subalansuotas abiejų lyčių atstovavimas priimant sprendimus yra moterų ir vyrų tikslų ir interesų įgyvendinimo priemonė bei svarbi moterų ir vyrų lygybės įgyvendinimo sąlyga. Taip pat svarbu didinti valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, bei kitų darbuotojų gebėjimus integruoti lyčių aspektą, padėti savivaldybei imtis veiksmų, užtikrinančių lygias moterų ir vyrų galimybes, ir kt.

VIDINĖS APLINKOS ANALIZĖ

Šiaulių rajono savivaldybė savo veiklą organizuoja vadovaudamasi LR Vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymais ir teisės aktais bei vidaus dokumentais: Šiaulių rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentu, Šiaulių rajono savivaldybės administracijos nuostatais ir kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais.

ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

Šiaulių rajono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, vykdomoji institucija – administracijos direktorius, administracijos direktoriaus pavaduotojai, turintys viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teises įgyvendinimą.

Savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba, savivaldybės vykdomoji institucija (vykdomosios institucijos), kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Šiaulių rajono savivaldybės taryba susideda iš įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktų Savivaldybės bendruomenės atstovų – 25 Savivaldybės tarybos narių. Savivaldybėje sudaryti 6 Šiaulių rajono savivaldybės tarybos komitetai: Biudžeto, finansų ir valdymo komitetas; Kaimo reikalų ir ekologijos komitetas; Komunalinio ir vietinio ūkio komitetas; Kontrolės komitetas; Sveikatos ir socialinių reikalų komitetas; Švietimo, kultūros ir sporto komitetas.

Šiaulių rajono savivaldybės administracijos struktūra:

- Administracijos filialai: Bubių seniūnija, Ginkūnų seniūnija, Gruzdžių seniūnija, Kairių seniūnija, Kuršėnų kaimiškoji seniūnija, Kuršėnų miesto seniūnija, Kužių seniūnija, Meškuičių seniūnija, Raudėnų seniūnija, Šakynos seniūnija, Šiaulių kaimiškoji seniūnija;
- Administracijos struktūriniai padaliniai: Savivaldybės centralizuoto vidaus audito

tarnyba, Aplinkos apsaugos skyrius, Architektūros ir paveldosaugos skyrius, Bendrųjų reikalų skyrius, Būhalterinės apskaitos skyrius, Civilinės metrikacijos skyrius, Ekonomikos ir verslo plėtros skyrius, Finansų skyrius, Informacinių technologijų skyrius, Investicijų ir projektų valdymo skyrius, Kultūros skyrius, Teisės ir personalo administravimo skyrius, Savivaldybės gydytojas, Socialinės paramos skyrius, Jaunimo reikalų koordinatorius, Švietimo ir sporto skyrius, Turto valdymo skyrius, Ūkio ir transporto skyrius, Viešųjų pirkimų skyrius, Vyriausiasis specialistas (tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius), Žemės ūkio skyrius.

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

2019 m. sausio 1 d. duomenimis, Šiaulių rajono savivaldybės administracijoje buvo 224 pareigybės, iš jų – 2 politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, 95 valstybės karjeros tarnautojų, 127 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis.

Kadangi kasmet didėja reikalavimai viešojo administravimo institucijoms, labai svarbus kvalifikacijos tobulinimas. Administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų mokymus pagal metinį mokymo planą organizuoja Teisės ir personalo administravimo skyrius. 2018 metais buvo suorganizuoti 5 seminarai valstybės tarnautojams ir darbuotojams, kuriuose dalyvavo 163 dalyviai; 1 seminaras specialistams socialiniam darbui, kuriame dalyvavo 14 dalyvių; 1 seminaras savivaldybės tarybos nariams. 2018 m. kvalifikaciją tobulino 63 Savivaldybės administracijos valstybės karjeros tarnautojai.

Šiaulių rajono savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų, tobulinusių kvalifikaciją 2018 metais, dalis nuo visų valstybės tarnautojų skaičiaus reikšmė (65 proc.) yra didesnė už visų Lietuvos valstybės tarnautojų, tobulinusių kvalifikaciją, dalies vidurkį (47 proc.).

PLANAVIMO SISTEMA

Savivaldybės veiklos planavimas pagal veiklos rezultatų pasiekimo trukmę yra suskirstytas į tris kategorijas: ilgos trukmės (septynių-dešimties metų) – Šiaulių rajono savivaldybės strateginis plėtros planas; vidutinės trukmės (trių metų) – Šiaulių rajono savivaldybės strateginis veiklos planas; trumpojo laikotarpio (vienerių metų) – Šiaulių rajono savivaldybės biudžetas.

Šiaulių rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2017–2023 m. patvirtintas Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2016 m. lapkričio 15 d. sprendimu Nr. T-298. Kiekvienais metais Šiaulių rajono savivaldybė rengia veiklos planą trims metams ir savivaldybės biudžetą vieneriems metams.

Šiaulių rajono savivaldybėje strateginio planavimo procesai vykdomi vadovaujantis Strateginio planavimo savivaldybėje rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 15 d. nutarimu Nr. 1435, bei Strateginio planavimo Šiaulių rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2017 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. T-334, nuostatomis.

FINANSINIAI IŠTEKLIAI

2019 metų savivaldybės biudžeto asignavimai planuojami 27 692 230Eur devynioms Savivaldybės vykdomoms programoms. Šiaulių rajono savivaldybės planuojami biudžeto asignavimai viršija pajamas 2 371 745 Eur, iš jų biudžeto lėšų ir tikslinių lėšų likučiai 839 409Eur, planuojama skolintis lėšų 1 532 336Eur.

2019 metų planuojami asignavimai Savivaldybės programų vykdymui 11348491Eur mažesnis už 2018 metų asignavimus. Žymiausiai planuojami asignavimai didėja Švietimo ir sporto veiklos programai – 170 284 Eur, Kultūros plėtros programai 50 990 Eur. Visoms likusioms

programoms planuojami asignavimai mažėja.

2019 m. didžiausia dalis visų asignavimų (31,84 proc.) planuojama skirti Švietimo ir sporto veiklos programai vykdyti, Savivaldybės veiklos ir saugios aplinkos užtikrinimo programai planuojama skirti 24,42 proc. visų asignavimų, Komunalinio ūkio plėtros, savivaldybės turto valdymo, vietinės reikšmės kelių, gatvių priežiūros ir plėtros programai – 6,34 proc., Socialinės paramos, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros programai – 12,37 proc., Projektų finansavimo programai – 8,04proc., Kultūros plėtros programai – 6,49 proc., Aplinkos apsaugos programai – 5,88 proc., Seniūnijų veiklos programai – 4,22 proc., Ekonominės plėtros, visuomeninių iniciatyvų skatinimo, turizmo ir žemės ūkio plėtros programai – 3,78 proc.

RYŠIŲ SISTEMA, INFORMACINĖS IR KOMUNIKAVIMO SISTEMOS

Šiaulių rajono savivaldybės administracija kompleksiskai plėtoja informacinę sistemą – savivaldybės darbo modernizavimą bei elektroninių paslaugų plėtrą. Nuolat diegiamos ir atnaujinamos savivaldybės veiklos procesus supaprastinančios, modernizuojančios informacinės sistemos. Sparti informacinių technologijų plėtotė skatina naujų technologijų diegimą, o vystantis telekomunikacinėms technologijoms didėja jomis besinaudojančių gyventojų dalis, plečiasi naujų technologijų panaudojimo sritys. Savivaldybėje veikia „Vieno langelio“ IS, kurioje yra 116 elektroninių paslaugų: 60 – fiziniams ir 56 – juridiniams asmenims. Taip pat veikia elektroninės demokratijos paslaugos, el. registracija į vaikų darželius.

Savivaldybė rengiasi informacinių technologijų infrastruktūros ir informacinių sistemų atnaujinimams:

1. Dokumentų valdymo informacinės sistemos plėtra švietimo įstaigose.
2. Duomenų apsaugos reforma įgyvendinant naują ES duomenų apsaugos reglamentą.
3. Vaizdo stebėjimo viešose erdvėse plėtra.

VIDAUS DARBO KONTROLĖ

Vadovaujantis Šiaulių rajono savivaldybės administracijos nuostatais, patvirtintais Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2017 m. vasario 21 d. sprendimu Nr. T-60, administracijos veiklą kontroliuoja steigėjas ir Savivaldybės centralizuota vidaus audito tarnyba pagal savo kompetenciją, o administracijos padalinių veiklą kontroliuoja ir už ją atsako administracijos vadovybė.

Savivaldybės centralizuota vidaus audito tarnyba atlieka finansinį ir veiklos auditą savivaldybės administracijoje, savivaldybės administravimo subjektuose bei savivaldybės kontroliuojamose įmonėse. Savivaldybės centralizuota vidaus audito tarnybos atliekamo audito išorinę peržiūrą atlieka Valstybės kontrolė. Vidaus kontrolę Savivaldybės administracijoje, jai pavaldžiuose bei jos valdymo sričiai priskirtuose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, atlikdama auditus vertina ir Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba.

SSGG ANALIZĖ

STIPRYBĖS

- Savivaldybėje veikia strateginio valdymo sistema – rengiami ir atnaujinami strateginiai dokumentai, biudžetas sudaromas programiniu principu.
- Savivaldybėje diegiamas platus informacinių-komunikacinių paslaugų spektras.
- Suformuotas optimalus švietimo įstaigų tinklas.
- Sėkmingai įgyvendinami įvairių sričių projektai.
- Plėtojamas žemės ūkis, netradiciniai verslai užtikrina ekonomikos stabilumą ir plėtotę kaimo

vietovėse.

- Didelis miškingumas, didelė ariamosios žemės dalis bendrame žemės ūkio fonde, augančios bendrosios žemės ūkio produkcijos apimtys.
- Savivaldybėje formuojama verslo rėmimo sistema, skatinama smulkaus ir vidutinio verslo plėtra.
- Mažėjantis nedarbo lygis.
- Strategiškai gera geografinė padėtis, vietos ir tarptautinis susisiektimas parankus išorinių investicijų pritraukimui, verslo plėtrai.
- Palanki geografinė padėtis, kraštovaizdis sudaro geras sąlygas pažintinio, rekreacinio turizmo plėtotei.
- Augantis statybos įmonių skaičius ir didėjanti statybos įmonių atliktų darbų vertė.
- Didėjantis rajono apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų turistų skaičius.
- Gera rajono ekologinė būklė ir gamtinės aplinkos kokybė.
- Išpuoselėta etninė kultūra, mėgėjų menas garsina Šiaulių rajoną vietos ir tarptautiniu mastu.
- Sukurta bazinė socialinių paslaugų sistema, mažėjantis socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius.
- Mažėjantis socialinių pašalpų gavėjų skaičius ir išlaidos socialinėms pašalpoms.
- Aktyviai vykdoma Šiaulių rajono savivaldybės jaunimo politika.

SILPNYBĖS

- Administracijos struktūrai, darbuotojų kaitai bei veiklos kokybei didelę įtaką daro savivaldybių tarybų rinkimų rezultatai.
- Ribotos Savivaldybės investicinės galimybės projektams finansuoti ir riboti žmogiškieji ištekliai jiems įgyvendinti.
- Mažėjantis kvalifikaciją tobulinančių Savivaldybės administracijos darbuotojų skaičius.
- Prasta vietinės reikšmės kelių būklė.
- Nepakankamai išplėtotas pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas.
- Netolygiai išplėtoti socialinių paslaugų infrastruktūra.
- Nepakankamas finansavimas Savivaldybės saugomų kultūros paveldo objektų saugojimui, avarinės būklės šalinimui.
- Mažėjantis gyventojų susidomėjimas sportu ir sveika gyvensena.
- Prasta kultūros įstaigų informacinių technologijų ir materialinė aplinka.

GALIMYBĖS

- Investicijų projektų įgyvendinimas, panaudojant ES, kitas tarptautines finansines paramos lėšas ir pritraukiant privatų kapitalą.
- Gyventojų (ypatingai jaunimo) verslumo skatinimas.
- Žemės ūkio modernizacija, ekologinių žemės ūkio produktų gamyba ir realizavimas.
- Geros sąlygos vystyti žemės ūkį, miškininkystę.
- Tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtojimas ir stiprinimas apimant valstybinį ir nevyriausybinių sektorių, privatų verslą.
- Turizmo sezoniškumo mažinimas plėtojant įvairias turizmo rūšis bei efektyviau panaudojant gamtinius išteklius.
- Transporto tinklo plėtra, kelių infrastruktūros gerinimas, eismo saugumo didinimas.
- Taršos mažinimas didinant efektyvių energijos šaltinių panaudojimą.
- Aplinkosauginio švietimo propagavimas siekiant efektyvaus atliekų rūšiavimo ir gamtinės aplinkos išsaugojimo.
- Socialinių ir sveikatos paslaugų įvairovės ir kokybės didinimas.
- Kraujotakos sistemos ligų prevencija, jaunų sveikatos priežiūros specialistų pritraukimas į

rajoną.

- Migracijos mažinimo priemonių įgyvendinimas, sukuriant geras sąlygas gyventojams mokytis, gyventi ir dirbti rajone.
- Atvirų jaunimo centrų, atvirų jaunimo erdvių steigimas.
- Nusikaltimo prevencinių programų ir priemonių plėtra, bendruomenės savitarpio saugos ir bendradarbiavimo iniciatyvų skatinimas.
- Platesnio spektro renginių ir kultūros paslaugų pasiūla gyventojams.

GRĖSMĖS

- Sparčiai mažėjantis rajono gyventojų skaičius.
- Gimstamumą viršijantis mirtingumas, intensyvi tarptautinė migracija.
- Kvalifikuotų sveikatos priežiūros specialistų išvykimas į kitus didžiuosius miestus, užsienį.
- Dėl nepakankamų investicijų blogėjanti rajono transporto ir inžinerinės infrastruktūros būklė.
- Mažėjantis mokinių ir pedagogų skaičius bendrojo ugdymo įstaigose.
- Didėjantis sveikatos priežiūros paslaugų poreikis dėl senstančios visuomenės.
- Kultūros paveldo objektų sunykimas dėl per didelių reikalavimų jo atstatymui ir naudojimui visuomenės poreikiams.
- Mažėjantis gyventojų visuomeninis ir kultūrinis aktyvumas.

SAVIVALDYBĖS MISIJA

Plėtoti vietos savivaldą, kokybiškai teikti viešojo administravimo ir viešąsias paslaugas, kvalifikuotai tenkinti Šiaulių rajono bendruomenės poreikius, didinti rajono patrauklumą gyventojams, turizmui, verslui ir investicijoms.

SAVIVALDYBĖS STRATEGINIAI POKYČIAI

Šiaulių rajono savivaldybės strateginis veiklos planas 2019–2021 metams (toliau – Strateginis veiklos planas) skirtas įgyvendinti Šiaulių rajono savivaldybės strateginį plėtros planą 2017–2023 metams, patvirtintą Šiaulių rajono savivaldybės tarybos 2016 m. lapkričio 15 d. sprendimu Nr. T-298.

Šiaulių rajono savivaldybės strateginiame plėtros plane 2017–2023 metams išskirtos keturios prioritetinės sritys: konkurencinga rajono ekonomika; sumani, pilietiška, kūrybinga, socialiai saugi ir sveika visuomenė; subalansuota rajono infrastruktūra ir aplinka; efektyvi rajono savivalda ir visuomenės saugumas.

Šiaulių rajono savivaldybė, siekdama įgyvendinti strateginio plėtros plano prioritetinėse srityse numatytus tikslus, uždavinius ir priemones, parengė trumpalaikį 2018–2020 metų strateginį veiklos planą, kuriame nurodyti svarbiausi Šiaulių rajono savivaldybės veiklos prioritetai, darbai ir siejami rezultatai.

VEIKLOS PRIORITETAİ

Šiaulių rajono savivaldybės veiklos rezultatams poveikį darantys siekiai yra glaudžiai susiję ne tik su Šiaulių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano prioritetinėse srityse nurodytais tikslais ir uždaviniais, bet ir Šiaulių rajono savivaldybės tarybos daugumos veiklos programų nuostatomis. Šiaulių rajono savivaldybės strateginio planavimo dokumentai rengiami ir veiklos

prioritetai nustatomi vadovaujantis darnios plėtros principais.

KONKURENCINGA RAJONO EKONOMIKA

Siekiant, kad Šiaulių rajonas taptų palankiausias verslui, planuojama įgyvendinti keletą uždavinių: užtikrinti geras sąlygas verslui ir žemės ūkio sektoriaus plėtrai, skatinti gyventojų verslumą ir didinti rajono investicinį patrauklumą.

VšĮ „Investuok Lietuvoje“ parengtoje investicinių galimybių ataskaitoje „Šiaulių apskritis – kelias į technikos tobulumą“ pažymima, jog Šiaulių rajonas turi gerai išplėtotą transporto infrastruktūrą, yra atvira vietos ir užsienio investicijoms vietovė, kurioje klesti apdirbamoji gamyba ir žemės ūkis.

Šiaulių rajono teritorija, kurioje dominuoja žemumos, yra itin palanki žemdirbystei ir žemės ūkiui, todėl rajone gausu žemės ūkio bei žemės ūkio produktų perdirbimo įmonių. Šiaulių rajono savivaldybėje savo veiklą vykdo tokios bendrovės kaip UAB „Baltic Champs“ (grybų auginimas, komposto ruošimas), Kuršėnų ŽŪB (žemės ūkio paslaugos), ŽŪB „Ginkūnų agrofirma“ (žemės ūkio paslaugos), UAB „Šiaulių agrocentras“ (žemės ūkio paslaugos), UAB „Verbūnų duona“ (duonos ir pyrago gaminių gamyba), kitos bendrovės. Tai rodo stiprią rajono verslo orientaciją į žemės ūkio sektorių, todėl ekonominio stabilumo ir konkurencingumo užtikrinimas pirmiausia turėtų būti siejamas su žemės ūkio verslų plėtote, miškininkystės sektoriaus stiprinimu.

Vystant konkurencingą žemės ūkį ir miškininkystę, Šiaulių rajono savivaldybė skatins netradicinių, ekologinių ir specializuotų ūkio šakų plėtojimą, vykdys Kaimo rėmimo programą, konsultuos rajono ūkininkus ir miškų valdų savininkus ES paramos įsisavinimo klausimais, rūpinsis rajono ūkininkų ir miškų valdų savininkų kompetencijų bei gebėjimų ugdymu. Kompleksinei miškininkystės sektoriaus plėtrai ir priežiūrai užtikrinti žemės savininkai Šiaulių rajono nenaudojamoje ir žemės ūkiui netinkamoje žemėje bus skatinami įveisti mišką. Siekiant užtikrinti saugią ir tvarią aplinką, bus atliekama valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių, hidrotechninių statinių Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje rekonstrukcija arba atnaujinimas, bus skatinami šiuos darbus atlikti ir žemių savininkai.

Šiaulių rajono savivaldybė, siekdama ir toliau skatinti smulkiojo ir vidutinio verslo plėtrą, užtikrinti paramą ir formuoti verslui bei investicijoms palankią aplinką, numato ir toliau vykdyti bei plėtoti Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros rėmimo programą, kompleksškai išnaudoti verslo plėtrai ir investicijų pritraukimui palankią infrastruktūrą. Atsižvelgiant į darnaus vystymo principus, aplinkos apsaugą, kuri laikytina viena iš svarbiausių ne tik rajono, bet ir šalies prioritetų, Šiaulių rajono savivaldybė planuoja skatinti „žaliojo“ ir socialiai atsakingo verslo plėtrą. Verslo plėtra neįmanoma be bendradarbiavimo iniciatyvų, įvairių verslų sintezės, todėl savivaldybė sieks skatinti verslo centrų ir (arba) verslo inkubatorių kūrimąsi ir plėtojimą Šiaulių rajone. Didelis dėmesys taip pat bus skiriamas verslo plėtros ir investavimo į Šiaulių rajoną galimybių matomumo didinimui: planuojama dalyvauti nacionalinėse ir tarptautinėse parodose, vykdyti intensyvią informacinę ir konsultacinę veiklą, skirtą Šiaulių rajono verslininkų, verslo įmonių, asmenų, ketinančių pradėti verslą, potencialių investuotojų supažindinimui su verslo perspektyvomis, dalytis gerąja patirtimi, šviesti verslumo, karjeros planavimo klausimais, užtikrinti bendradarbiavimą tarp verslo, mokslo, kultūros įstaigų, skatinti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, vykdyti kitas veiklas. Į šias veiklas planuojama įtraukti ne tik Šiaulių rajono savivaldybės įstaigas ir organizacijas, bet ir rajono verslo įmones, verslininkus, potencialius investuotojus, taip pat Šiaulių rajono verslo asociaciją, kitas asocijuotas verslo struktūras.

Šiaulių rajono ekonomikos konkurencingumo didinimui planuojama plėtoti turizmo ir kultūros paveldo infrastruktūrą: bus atliekamas turizmo infrastruktūros įrengimas ir atnaujinimas, rekreacinių teritorijų kūrimas ir tvarkymas, užtikrinamas turizmo informacijos sklaidos, viešinimo iniciatyvų įgyvendinimas. Kadangi Šiaulių rajone turizmo sektorius yra stipriai veikiamas sezoniškumo, bus siekiama skatinti, kurti ir palaikyti aktyvaus turizmo paslaugas, kad rajonas, kaip

išskirtinė turistinė vietovė, išliktų turistams patrauklus ištisus metus. Siekiant išsaugoti ir puoselėti kultūros bei gamtos paveldą, šis bus pritaikomas ekonominėms, kultūrinėms, socialinėms, edukacinėms ir kitoms reikmėms, užtikrinamas kultūros bei gamtos paveldo objektų tvarkymas, ženklavimas ir pan.

Kompleksiškai plėtojant miesto bei kaimo gyvenamąsias vietas ir viešąsias erdves, bus atliekamas viešosios infrastruktūros modernizavimas Šiaulių rajono miesto ir kaimo vietovėse, pritaikant ją bendruomeniniams, visuomeniniams, verslo, rekreacijos ir kt. poreikiams. Tai padės didinti teritorinę sanglaudą, gerins bendruomenės gyvenimo kokybę, didins pasitenkinimą gyvenamąja aplinka.

SUMANI, PILIETIŠKA, KŪRYBINGA, SOCIALIAI SAUGI IR SVEIKA VISUOMENĖ

Siekiant, kad Šiaulių rajono savivaldybės švietimo įstaigose teikiamos švietimo paslaugos atitiktų besimokančios visuomenės poreikius, tikslinga kurti ir formuoti efektyvų formaliojo ir neformaliojo ugdymo įstaigų tinklą atsižvelgiant tiek į rajono bendruomenės poreikius, tiek įgyvendinant privačias iniciatyvas.

Ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumas bus užtikrinamas atnaujinant ir modernizuojant Šiaulių rajono savivaldybės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūrą, steigiant ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo grupes Šiaulių rajono bendrojo ugdymo mokyklose ir mokyklose-daugiafunkčiuose centruose, skatinant privačių ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo įstaigų bei bendrojo ugdymo mokyklų steigimą(si) Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, vykdamas kitas veiklas.

Nuo 2017 m. bus tęsiami darbai ir kitose Šiaulių rajono švietimo įstaigose: modernizuojami pastatai, gerinama aplinkos infrastruktūra, patalpose įrengiama moderni edukacinė aplinka, plėtojamos informacinės technologijos ir kt. Siekiant užtikrinti visapusišką vaikų ugdymą, integraciją į Šiaulių rajono švietimo sistemą, didelis dėmesys bus skiriamas mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, mokyklų vadovų kompetencijų ir kvalifikacijos kėlimui, gerai dirbančių mokytojų skatinimo sistemos sukūrimui ir vykdymui, gabių vaikų skatinimo programos įgyvendinimui ir pan. Taip pat bus siekiama didinti vaikų neformaliojo ugdymo prieinamumą Šiaulių rajone, užtikrinant vaikų užimtumą, popamokinę veiklą. Švietimo tinklas bus efektyvinamas steigiant mokyklas-daugiafunkčius centrus ir universalius daugiafunkčius centrus Šiaulių rajone.

Mokymosi visą gyvenimą iniciatyvų palaikymas neatsiejamas nuo asmeninių, pilietinių, socialinių ir profesinių idėjų įgyvendinimo ir tęstinumo. Siekiant užtikrinti visapusišką mokymosi visą gyvenimą kompetencijų plėtotę, Šiaulių rajone bus didinama suaugusiųjų neformaliojo švietimo paslaugų įvairovė, įkuriamas Trečiojo amžiaus universitetas ir plėtojama jo veikla, įgyvendinant viešinimo priemones, skleidžiama informacija apie mokymosi visą gyvenimą galimybes Šiaulių rajone.

Atsižvelgiant į mažėjantį jaunų žmonių skaičių Šiaulių rajone bei siekiant didinti jaunų žmonių aktyvumą, bus užtikrinamas visapusiškas jų dalyvavimas bendruomenės, visuomenės gyvenime, numatoma steigti atvirus jaunimo centrus ir atviras jaunimo erdves, plėtoti mobilų darbą su jaunimu, skatinti aktyviau į darbą su jaunimu įsitraukti jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas, kitas nevyriausybinės organizacijas, plėsti šių įstaigų tinklą, skatinti jų tarpusavio bendradarbiavimą, partnerystę su užsienio šalimis, vykdyti kitas veiklas.

Šiaulių rajono savivaldybė siekia nuolat gerinti kultūros paslaugų įvairovę, didinti jų prieinamumą. Siekiant plėtoti ir vystyti kultūros įstaigų infrastruktūrą, Šiaulių rajono savivaldybė atnaujins kultūros įstaigų infrastruktūrą, užtikrins informacinių technologijų ir materialiosios bazės plėtrą kultūros įstaigose, formuos kultūrines erdves Šiaulių rajone, kurios bus pritaikytos kultūrinių renginių organizavimui, meno ekspozicijoms, kitoms kultūrinėms reikmėms. Taip pat bus plėtojama rajono kultūrinė veikla – vykdomi įvairūs kultūriniai renginiai, užtikrinama visapusiška kultūrinių

renginių įvairovė, jų prieinamumas.

Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas neįmanomas be socialinių paslaugų kokybės, įvairovės ir prieinamumo visiems Šiaulių rajono savivaldybės gyventojams užtikrinimo. Todėl siekiant visapusiškos socialinės integracijos, savivaldybė atnaujins ir plės rajone socialines paslaugas teikiančių įstaigų infrastruktūrą, plėtos Šiaulių rajono savivaldybės socialinio būsto fondą ir gerins jo kokybę, nevyriausybinių organizacijų įsitraukimą į socialinių paslaugų teikimą, savanorystės populiarinimą. Tikimasi, jog socialinės apsaugos efektyvinimas padės lanksčiai reaguoti į besikeičiančius bendruomenės socialinius poreikius bei padės spręsti egzistuojančias problemas.

Ne mažiau svarbi bendruomenės sveiko ir saugaus gyvenimo sąlyga – kokybiškos, visiems prieinamos sveikatos priežiūros paslaugos. Siekdama įgyvendinti šį uždavinį, Šiaulių rajono savivaldybė sieks kurti, plėsti ir atnaujinti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą, įrangą, materialinę bazę, elektronines paslaugas, pritraukti į rajoną jaunų, perspektyvių sveikatos priežiūros specialistų, vykdyti kitas numatytas veiklas. Gyventojų fizinis aktyvumas, sveiko gyvenimo būdo propagavimas užtikrinamas vykdant su sveikatos stiprinimu, sveikatinimu, priklausomybių bei ligų prevencija susijusias priemones ir programas, skatinant ir remiant Šiaulių rajono bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas, atnaujinant ir plečiant tiek profesionalaus sporto, tiek fizinio aktyvumo bei sveikatinimo infrastruktūrą Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje, kt.

SUBALANSUOTA RAJONO INFRASTRUKTŪRA IR APLINKA

Šis prioritetas yra susijęs su modernios susisiekimo sistemos plėtra, efektyvios inžinerinio aprūpinimo sistemos kūrimu ir vystymu bei darnios ir švarios aplinkos užtikrinimu.

Moderni susisiekimo sistemos plėtra Šiaulių rajono savivaldybėje bus vykdoma užtikrinant gatvių, vietinės reikšmės kelių, privažiavimo kelių, automobilių stovėjimo ir laikymo aikštelių atnaujinimą ir įrengimą, plečiant ir modernizuojant gatvių, kelių, viešųjų teritorijų apšvietimą, didinant energijos vartojimo efektyvumą, diegiant saugaus eismo priemones rajono teritorijoje, atnaujinant ir plečiant Šiaulių rajono savivaldybės pėsčiųjų ir (arba) dviračių takus, dviračių aikštes, šaligatvius ir pan. Tokiu būdu bus didinamas rajono gyventojų saugumas keliuose, mažinamas nelaimingų atsitikimų skaičius. Transporto sistemos efektyvumo didinimas ir plėtra bus vykdoma optimizuojant Šiaulių rajono reguliarių vietinio susisiekimo maršrutų tinklą, gerinant visuomeninio transporto paslaugų kokybę, skatinant ekologinio viešojo ir individualiojo transporto plėtrą.

Prioritetu taip pat bus siekiama atnaujinti ir plėtoti vandens tiekimo, vandens gerinimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, lietaus nuotekų infrastruktūrą Šiaulių rajono savivaldybės teritorijoje. Tai padės didinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą, o ekonominiu ir aplinkosauginiu požiūriais – spręsti gyventojų problemas, mažinti aplinkos taršą nuotekomis, gerinti gyvenimo sąlygas.

Viešojo ir energetinė infrastruktūra yra svarbi sąlyga bendruomenės socialinei ir ekonominei veiklai plėtoti: ji sudaro tinkamas sąlygas kokybiškai gyvenamajai aplinkai ir gerovei sukurti, daro įtaką gyvenimo kokybės rodikliams. Siekiant užtikrinti efektyvią rajono viešąją bei energetinę infrastruktūrą, bus atliekami jos modernizavimo darbai, efektyvinant šilumos energijos suvartojimą, skatinant alternatyvių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, gamybą ir skirstymą Šiaulių rajone, įgyvendinant kitas veiklas, kurios prisidėtų prie tausaus energijos vartojimo.

Gerinant Šiaulių rajono savivaldybės viešojo ūkio paslaugų kokybę bei infrastruktūrą, bus užtikrinamas viešojo ūkio paslaugų teikimas, atnaujinamos ir plėtojamos rajono kapinių teritorijos, gyvūnų priežiūros, laikymo ir laidojimo paslaugos, atnaujinamos ir įsigyjamos priemonės, skirtos viešojo ūkio paslaugų kokybei užtikrinti.

Darnios ir švarios aplinkos užtikrinimas bus skatinamas tobulinant atliekų tvarkymo

sistemą, supažindinant, teikiant informaciją gyventojams atliekų rūšiavimo, perdirbimo ir mažinimo klausimais, stiprinant savivaldybės specialistų gebėjimus šioje srityje, išsaugant ir gerinant gamtinės aplinkos kokybę – tvarkant ir kuriant rajono parkus, žaliąsias apsaugines zonas, želdynus bei kitus kraštovaizdžio elementus, tvarkant apleistus statinius, teritorijas, užterštas teritorijas, remiant ir propaguojant aplinkos apsaugos iniciatyvas.

EFEKTYVI RAJONO SAVIVALDA IR VISUOMENĖS SAUGUMAS

Nuo vietos savivaldybių gebėjimų planuoti bei efektyviai, atsižvelgiant į gyventojų poreikius, koordinuoti, įgyvendinti sprendimus, priklauso rajono ekonominė, socialinė padėtis, reputacija regiono, šalies kontekste, galimybės naudotis ES parama ir kt. Todėl svarbu tobulinti Savivaldybės veiklos administravimą, didinti veiklos efektyvumą. Šio tikslo Šiaulių rajono savivaldybė sieks stiprindama darbuotojų, politikų ir savivaldybės įstaigų bei įmonių kompetenciją, gebėjimus, efektyvindama ir stiprindama interaktyvių elektroninių paslaugų ir priemonių spektrą, visapusiškai į savivaldybės valdymo ir veiklos efektyvinimą įtraukdama gyventojus, vykdydama teritorinį, finansinį ir strateginį planavimą, formuodama savivaldybės įvaizdį. Prie šios veiklos įgyvendinimo prisidės Šiaulių rajono savivaldybės administracijos skyriai, padaliniai, savivaldybės įstaigos ir įmonės, teikiančios viešąsias paslaugas ar kitaip dalyvaujančios savivaldybės veiklų įgyvendinimo procese.

Šiaulių rajonas bus patrauklus gyventi, jei bus užtikrintas visuomenės saugumas o rajonas bus bendruomeniškai atviras. Tai bus užtikrinama pasitelkiant Šiaulių rajono savivaldybės administracijos skyrius, struktūrinius padalinius, už saugumą atsakingas tarnybas, įstaigas ir organizacijas, aktyvią savivaldybės bendruomenę, pasiruošusią įsitraukti į įvairias gyventojų saugumą didinančias prevencines, švietėjiškas programas, savanorystės veiklas.

SVARBIAUSI DARBAI

Šiaulių rajono savivaldybė 2019–2021 metais planuoja atlikti keletą svarbiausių darbų (projektų), kuriems bus skiriamas Šiaulių rajono savivaldybės mero, savivaldybės tarybos narių, savivaldybės administracijos darbuotojų dėmesys ir Šiaulių rajono savivaldybės biudžeto, ES investicijų 2014–2020 metams bei kitų fondų, valstybės biudžeto bei kitos lėšos pagal Strateginio plėtros plano tikslus:

1. Turizmo vystymo ir kultūros paveldo įveiklinimo plėtra rajone:
  - 1.1. *Savivaldybės jungiančios turizmo informacinės infrastruktūros plėtra Šiaulių regione;*
  - 1.2. *Kuršėnų dvaro sodybos (unikalus kodas 16057) tvarkybos darbai ir pritaikymas kultūros ir verslo poreikiams (I etapas);*
  - 1.3. *Kurtuvėnų dvaro sodybos parko tvarkymas;*
  - 1.4. *Šiaulių rajono savivaldybės etninės kultūros ir tradicinių amatų centro plėtra (3 etapas).*
  - 1.5. *Gruževskių dvaro sodybos gyvenamojo namo rekonstrukcija, Kuršėnuose.*
2. Teritorinės sanglaudos didinimas:
  - 2.1. *Pavenčių laisvalaikio zonos įrengimas Kuršėnų mieste;*
  - 2.2. *Ventos upės viešosios erdvės Kuršėnų mieste įrengimas ir pritaikymas bendruomenės ir verslo poreikiams;*
  - 2.3. *Kompleksinis Kuršėnų miesto daugiabučių namų gyvenamųjų kvartalų sutvarkymas;*
  - 2.4. *Gruzdžių miestelio bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros kompleksinis atnaujinimas;*
  - 2.5. *Kairių miestelio bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros kompleksinis atnaujinimas;*
  - 2.6. *Meškuičių miestelio bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros kompleksinis atnaujinimas;*
  - 2.7. *Viešosios infrastruktūros įrengimas Gilvyčių kaime;*
  - 2.8. *Viešosios infrastruktūros įrengimas Sutekūnų kaime;*

- 2.9. *Viešosios infrastruktūros įrengimas Varputėnų kaime;*
- 2.10. *Žadžiūnų kaimo viešojo pastato ir jo aplinkos atnaujinimas ir pritaikymas vietos gyventojų poreikiams;*
- 2.11. *Viešosios infrastruktūros įrengimas Žeimių kaime;*
- 2.12. *Raudėnų mokyklos daugiafunkcio centro II korpuso pritaikymas vietos gyventojų poreikiams;*
- 2.13. *Vietinių vandens tiekimo sistemų sukūrimas Saulučių ir Papelkių kaimuose;*
- 2.14. *Viešosios infrastruktūros įrengimas Naisių kaime.*
3. *Aukštos ugdymo ir švietimo paslaugų kokybės bei jų prieinamumo kiekvienam gyventojui užtikrinimas:*
  - 3.1. *Šiaulių r. Kuršėnų Pavenčių mokyklos-daugiafunkcio centro modernizavimas;*
  - 3.2. *Šiaulių r. Gruzdžių gimnazijos pastato rekonstravimas;*
  - 3.3. *Pastato, esančio Daugėlių g. 90B Kuršėnuose, modernizavimas, pritaikant sporto, laisvalaikio ir bendruomenės poreikiams;*
  - 3.4. *Šiaulių r. Ginkūnų lopšelio-darželio plėtra;*
  - 3.5. *Šiaulių r. Kužių lopšelio-darželio „Vyturėlis“ pastato atnaujinimas, didinant energetinį efektyvumą, investicijų projekto parengimas;*
  - 3.6. *Jungtinės mokyklos modelio įdiegimas Savivaldybėje;*
  - 3.7. *Šiaulių r. Aukštelkės mokyklos-daugiafunkcio centro teikiamų paslaugų plėtra, įrengiant mobilius pastatus ikimokyklinio ugdymo programai įgyvendinti;*
  - 3.8. *Šiaulių r. Kairių pagrindinės mokyklos pastato patalpų rekonstrukcija, pritaikant jas ugdyti vaikus pagal ikimokyklinio ugdymo programą;*
  - 3.9. *Šiaulių r. Voveriškių mokyklos teikiamos ikimokyklinio ugdymo programos prieinamumo plėtra;*
  - 3.10. *Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklų tinklo optimizavimas;*
  - 3.11. *Atsižvelgus į pedagoginių darbuotojų trūkumą švietimo įstaigose, jų darbo sąlygų gerinimas;*
  - 3.12. *Pasirengimas priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programų įgyvendinimo ankstinimui;*
  - 3.13. *Projektų „Lyderių laikas 3“ pokyčio projekto „Ugdymas netradicinėse erdvėse“ bei „LECTIO DE VIA / Skaitymo kelias“ įgyvendinimas.*
4. *Pilietiškos ir kūrybingos visuomenės ugdymas*
  - 4.1. *Pastato Kuršėnuose, Vytauto g. 1, rekonstravimas ir Šiaulių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos patalpų įrengimas.*
5. *Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas:*
  - 5.1. *Socialinio būsto fondo plėtra Šiaulių rajone;*
  - 5.2. *Pirminės sveikatos priežiūros įstaigų atnaujinimas Kuršėnų m.;*
  - 5.3. *Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra Šiaulių rajone;*
  - 5.4. *Kompleksinių paslaugų šeimai teikimas Šiaulių rajone;*
  - 5.5. *Sveikos gyvensenos skatinimas Šiaulių rajone;*
  - 5.6. *Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra.*
6. *Modernios susisiekimo sistemos plėtra:*
  - 6.1. *Kuršėnų miesto Daugėlių gatvės rekonstravimas ir pėsčiųjų dviračių takų įrengimas;*
  - 6.2. *Kuršėnų miesto Darbo gatvės rekonstravimas;*
  - 6.3. *Bubių kaimo Gluosnių gatvės rekonstravimas;*
  - 6.4. *Vijolių kaimo Jaunystės gatvės rekonstravimas.*
7. *Darnios ir švarios aplinkos užtikrinimas:*
  - 7.1. *Nugeležinimo įrenginių Žadžiūnų ir Noreikių kaimuose statyba;*
  - 7.2. *Technologinių įrenginių, išvalančių fluoridus geriamajame vandenyje, Bazilionų ir Kurtuvėnų miesteliuose, Varputėnų ir Gilvyčių kaimuose statyba;*
  - 7.3. *Buitinių nuotekų tinklų Žeimių kaime rekonstravimas;*

7.4. Buitinių nuotekų ir vandentiekio tinklų Gruzdžių miestelyje, Dariaus ir Girėno gatvėje, įrengimas;   7.5. Buitinių nuotekų ir vandentiekio tinklų Kuršėnų mieste išplėtimas (II etapas); Nuotekų valymo įrenginių Kairių ir Meškuičių miesteliuose rekonstravimas.   7.6. Komunalinių atliekų rūšiuojamojo surinkimo infrastruktūros plėtra Šiaulių regione;   7.7. Šiaulių rajono vietovių kraštovaizdžio tvarkymas, II etapas;   7.8. Makrofitų biomasės šalinimas Kairių ežere.
PLANUOJAMI PASIEKTI REZULTATAI
Planuojami pasiekti rezultatai numatyti Šiaulių rajono savivaldybės strateginio veiklos plano 2018–2021 metams programose (1–9 priedai).

SAVIVALDYBĖS STRATEGINIAI TIKSLAI	
Šiaulių rajono savivaldybės strateginio veiklos plano 2019–2021 metams strateginiai tikslai, tikslai ir uždaviniai atitinka strateginio plėtros plano prioritetus, tikslus ir uždavinius. Konkrečios įgyvendinamos priemonės bus numatomos atitinkamose programose, kurios dar gali būti skaidomos į atskirus projektus, ir skirtos įgyvendinti strateginį veiklos planą.	
Kodas	SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO TIKSLO PAVADINIMAS
01	KONKURENCINGA RAJONO EKONOMIKA
1.1.	tikslas. Modernaus verslo ir pažangaus žemės ūkio plėtros skatinimas
1.1.1.	uždavinys. Skatinti gyventojų verslumą.
1.1.2.	uždavinys. Plėtoti paramą ir formuoti verslui bei investicijoms palankią aplinką.
1.1.3.	uždavinys. Vystyti konkurencingą žemės ūkį ir miškininkystę.
1.2.	tikslas. Turizmo vystymo ir kultūros paveldo įveiklinimo plėtra rajone
1.2.1.	uždavinys. Didinti turizmo paslaugų kokybę bei įvairovę, plėtoti turizmo infrastruktūrą.
1.2.2.	uždavinys. Saugoti ir puoselėti kultūros ir gamtos paveldą, jį pritaikant viešosioms reikmėms.
1.3.	tikslas. Teritorinės sanglaudos didinimas
1.3.1.	uždavinys. Kompleksiškai plėtoti miesto gyvenamąsias teritorijas ir viešąsias erdves.
1.3.2.	uždavinys. Kompleksiškai plėtoti kaimo gyvenamąsias teritorijas ir viešąsias erdves.
02	SUMANI, PILIETIŠKA, KŪRYBINGA, SOCIALIAI SAUGI IR SVEIKA VISUOMENĖ
2.1.	tikslas. Aukštos ugdymo ir švietimo paslaugų kokybės bei jų prieinamumo kiekvienam gyventojui užtikrinimas
2.1.1.	uždavinys. Modernizuoti švietimo įstaigas, gerinti ugdymo aplinką jose ir materialinę bazę, diegti inovacijas.
2.1.2.	uždavinys. Tobulinti ugdymo ir švietimo paslaugas, jų kokybę ir prieinamumą.
2.1.3.	uždavinys. Skatinti mokymąsi visą gyvenimą.
2.2.	tikslas. Pilietiškos ir kūrybingos visuomenės ugdymas
2.2.1.	uždavinys. Remti ir skatinti nevyriausybinį organizacijų bei neformalias jaunimo veiklas.
2.2.2.	uždavinys. Plėtoti ir vystyti kultūros įstaigų infrastruktūrą.
2.2.3.	uždavinys. Plėtoti rajono kultūrinę veiklą.
2.3.	tikslas. Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas
2.3.1.	uždavinys. Užtikrinti socialinių paslaugų kokybę, įvairovę ir prieinamumą, skatinti socialinę integraciją.
2.3.2.	uždavinys. Didinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą.
2.3.3.	uždavinys. Skatinti sveikatinimą ir didinti gyventojų fizinį aktyvumą.
03	SUBALANSUOTA RAJONO INFRASTRUKTŪRA IR APLINKA
3.1.	tikslas. Modernios susisiekimo sistemos plėtra
3.1.1.	uždavinys. Gerinti ir plėsti rajono susisiekimo infrastruktūrą, modernizuoti eismo organizavimo sistemą.
3.1.2.	uždavinys. Vystyti viešojo ir ekologinio transporto sistemą.
3.2.	tikslas. Efektyvios inžinerinio aprūpinimo sistemos kūrimas ir vystymas

3.2.1. uždavinys. Modernizuoti ir plėsti vandens tiekimo bei nuotekų šalinimo infrastruktūrą.
3.2.2. uždavinys. Uztikrinti efektyvią rajono viešąją bei energetinę infrastruktūrą.
3.2.3. uždavinys. Gerinti savivaldybės viešojo ūkio paslaugų kokybę bei infrastruktūrą.
3.3. tikslas. Darnios ir švarios aplinkos užtikrinimas
3.3.1. uždavinys. Tobulinti atliekų tvarkymo sistemą.
3.3.2. uždavinys. Išsaugoti ir gerinti gamtinės aplinkos kokybę.
04 EFEKTYVI RAJONO SAVIVALDA IR VISUOMENĖS SAUGUMAS
4.1. tikslas. Efektyvus, gyventojų poreikius atitinkančio viešojo valdymo užtikrinimas
4.1.1. uždavinys. Didinti savivaldybės valdymo ir veiklos efektyvumą.
4.1.2. uždavinys. Vykdyti teritorinį, finansinį ir strateginį planavimą.
4.1.3. uždavinys. Formuoti savivaldybės įvaizdį.
4.2. tikslas. Saugumo rajone didinimas
4.2.1. uždavinys. Uztikrinti viešąją tvarką ir saugumą.
4.2.2. uždavinys. Vykdyti prevencines programas.

SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO PROGRAMOS IR KOORDINATORIAI

Įgyvendinant Šiaulių rajono savivaldybės strateginį veiklos planą 2019–2021 metams, vykdomos šios programos:

1. Savivaldybės veiklos ir saugios aplinkos užtikrinimo programa (kodas 01). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Investicijų ir projektų valdymo skyriaus vedėjas.
2. Ekonominės plėtros, visuomeninių iniciatyvų skatinimo, turizmo ir žemės ūkio plėtros programa (kodas 04). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Ekonomikos ir verslo plėtros skyriaus vedėjas.
3. Projektų finansavimo programa (kodas 05). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Investicijų ir projektų valdymo skyriaus vedėjas.
4. Seniūnijų veiklos programa (kodas 06). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos seniūnų seniūnas.
5. Komunalinio ūkio plėtros, savivaldybės turto valdymo, vietinės reikšmės kelių, gatvių priežiūros ir plėtros programa (kodas 10). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Turto valdymo skyriaus vedėjas.
6. Švietimo ir sporto veiklos programa (kodas 12). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyriaus vedėjas.
7. Kultūros plėtros programa (kodas 13). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vedėjas.
8. Aplinkos apsaugos programa (kodas 14). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Aplinkos apsaugos skyriaus vedėjas.
9. Socialinės paramos, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros programa (kodas 16). Programos koordinatorius – Šiaulių rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėjas.

SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO PRIEDAI

- 1 priedas. Savivaldybės veiklos ir saugios aplinkos užtikrinimo programa (kodas 01).
- 2 priedas. Ekonominės plėtros, visuomeninių iniciatyvų skatinimo, turizmo ir žemės ūkio plėtros programa (kodas 04).
- 3 priedas. Projektų finansavimo programa (kodas 05).

4 priedas. Seniūnijų veiklos programa (kodas 06).

5 priedas. Komunalinio ūkio plėtros, savivaldybės turto valdymo, vietinės reikšmės kelių, gatvių priežiūros ir plėtros programa (kodas 10).

6 priedas. Švietimo ir sporto veiklos programa (kodas 12).

7 priedas. Kultūros plėtros programa (kodas 13).

8 priedas. Aplinkos apsaugos programa (kodas 14).

9 priedas. Socialinės paramos, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros programa (kodas 16).
